

CSENDŐRSÉGI LAPOK

FŐSZERKESZTŐ: PINCZÉS ZOLTÁN ÖRNAGY, SEGÉDSZERKESZTŐ: MAHÁCS LAJOS SZÁZADOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal BUDAPEST, I. KER., BŐSZÖRMÉNYI-ÚT 21	Megjelenik minden hó 1-én és 15-én	Előfizetési ára: Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő	Telefon: 501-90.	Postatakarékpénztári csekkszámla: 25.342
--	--	---	---------------------	--

CSENDŐRNAP.

Álljatok meg, járőrök, országúton igyekvő, erdőben törtető, vízmosáson kapaszkodó, falvak utcáit ravó, lovon haladó és motoron siető ezernyi névtelen katonája a mások javának! Tedd le egy percre a fényképezőgépet s Te a mikroszkópot ott a helyszínen, ne sercegjen az írottallatok sem a sok íróasztalon és figyeljetelek Ti is ott mind az iskolák padjaiban. Vezényeljetelek vigyázzátok a századoknak, csendesüljön el a gyakorlótér, hogy aki csendőr van, mind itt lehessen most, ennél a napfelkelténél. Mert ez a nap, amelyik ma van emelkedőben: a mi napunk. Csendőrök napja.

Otvenkét esztendő lassúságával ugyan, de mégis csak eljött. Háromszázhatvannégy napunkért, amit másoknak áldozunk, Legfelsőbb Hadurunk kegye nekünk ajándékozta a háromszázhatvonnötödikét s megparancsolta, hogy születésünk napja, február tizennegyediké örök időkre katonai ünnepnappá válván, csendőrnappak nevezessék.

Akit kitüntettek, nem latolgathatja az érdemeit s nem döntheti el, hogy megérdemelte-e a kitüntetést. Ne keressük hát mi sem, hogy az ötvenkét esztendő közül melyeknek s a csendőrnemzedékek közül pedig melyeknek érdeme a legmagasabb elismerés kitüntető jele: február tizennegyediké. Nem is ez a lényeg, hanem a kitüntetés tartalma és jelentősége: a csendőr felemelése, következményeiben pedig tisztelet, megbecsülés a polgári társadalomban, előkelő hely katonai viszonylatban és első vonal a testületek sorában.

De az ünnepet nem elég csak ünnepelni. Tudnunk kell értékelni és értékesíteni is. Mindenekelőtt azáltal, hogy üres külsőségek helyett tartalmat adunk neki. Így:

A csendőrnappal a kegyelet napja. Az emlékezés azokra, akiket a katona s a csendőr magasztos végzete kiragadott közülünk, mert földi létük legdrágább javát: életüket adták a hazának és a közbiztonságnak. Tisztelegjünk ma előttük: bárha mi is erősek tudnánk lenni, mint ők, ha talán megpróbáltatunk!

A törhetetlen testületi szellem napja is ez a nap. A hitvallás, hogy a testület nem üres gyűjtőfogalmunk, hanem testvéri egyesülésünk, egyéni célokon felülemelkedett erkölcsi közösségünk, amelynek java, becsülete, híre és minden érdeke előbbrevaló a magunkénál! A kötelesség napja, hogy babérjaival senki se a magó homlokát ékesítse, hanem mindig csak a testületét, mert annak jó és rossz sorában, örömeiben és fájdalomában, dicséretében, de dicstelenségeiben is osztozni kíván.

A bajtárs magasztos ünnepe is ez a nap legyen. Egymás szeretetének, a talpig férfi tiszta borátságának s a derék katona önzetlen bajtársiasságának is szenteljünk a csendőrnappal. Mulasszon el minden haragot s öntsön a szívünkbe engesztelést és megbocsátást egymás iránt. Juttassa eszünkbe, hogy a bajtársnak elsősorban nem jogai, de kötelességei vannak s hogy e kötelességek önzetlensége adja meg eme két erény díszét és fennköltségét.

Kifelé erősítse meg a jáviszonyunkat a hatóságokkal, melyeknek rendelkezésére kell állanunk, de a polgársággal is, amelynek nem fegyveres ellene, hanem borátjai, oltalmazói akarunk lenni és moradni. Szolgálja az ünnep a testület hírnevét, de ne a nagyhangú reklám ízléstelenségével, hanem a szerény, csendes, de mindig lelkiismeretes és értékes munka érdemének jutalmaképpen. Mert minden tortós közbecsülésnek egyetlen biztos alapja a teljesítményben nyújtott igazi érték.

És végül: nemcsak a jelen, hanem a jövő napja is a csendőrnappal. Nem merülhet ki a múltak dicsőségén való merengésben és a jelen sivárságán való kesergésben. Nagy akarásokkal tetítettnek kell lennie a magunk tökéletesítésére és nekiszánással a holnap tennivalóira. Mert az, hogy az élen vagyunk, nem magától adódik s ha ott akarunk maradni, annak is ára van: Munka.

Nem a vigasságok napja tehát a csendőrnappal, hanem a számodásé és a felkészülésé. Tudjuk Bajtárs hogy állod mind a kettőt. Add hát a kezed, hadd szorítsuk meg mi is a magyar csendőr ünnepén.

Az első csendőrnapi.

Február 14-ike nevezetes napja volt a m. kir. csendőrségnek: ekkor ünnepeltük országsszerte az első csendőrnapot.

Az 1881. évi III. t.-c. szentesítése napjának Kormányzó Úr Ő Főméltósága által csendőrnappá történt avatása s e legmagasabb elhatározás kihirdetése után a csendőrség felügyelője azonnal intézkedett az első csendőrnapi megtartásának részleteire vonatkozólag. Bár az a körülmény, hogy az idén a legelső csendőrnapi ünnepeljük, indokolta tette volna, hogy az ünnepelés a nap jelentőségének megfelelő szélesebb keretek és díszesebb külsőségek között történjék, mégis, az ország általános nyomasztó helyzetére való tekintettel a csendőrség felügyelője úgy intézkedett, hogy az idei csendőrnapi csak szűkkörű, házi ünnep legyen és külsőségei is a legszerűnyebb mértékre szorítkozzanak. Az ünnep igazi értékét úgysem annak külsőségei, hanem az őszinteség és a melegség adja meg, amellyel ünnepelünk. Ha majd a viszonyok kedvező fordulata bekövetkezik, módunkban lesz pótolni, amit a csendőrnapi pompájából ma esetleg feláldozunk.

A csendőrség a kiadott rendelkezés értelmében a csendőrnapi mindenütt istentiszteleten vett részt, azután azokban a lakományokban, ahol hőseinknek vagy vértanúinknak emléke van, annak megkoszorúzása következett. Ahol hőseinknek vagy vértanúinknak emlékműve, szobra vagy emléktáblája nincsen, az esetleg rendelkezésre álló fényképeiket fenyőgallyakkal kellett díszíteni.

A megkoszorúzással egyidejűen mindenütt a legmagasabb parancsnok méltatta a nap jelentőségét, majd ő, illetve nagyobb állomásokon az általa megbízott tiszt, a csendőrség történetét ismertette.

Az ünnepelést délután 1 órakor mindenütt bajtársi ebéd fejezte be, amelyen az állomások összes tisztjeinek és altisztjeinek részt kellett venniük.

Az első csendőrnapi *Budapesten* is e szerény kereteknek megfelelően folyt le.

A Budapesten állomásozó tisztek és altisztek délelőtt 10 órakor istentiszteleten vettek részt. A római katolikus tisztkar, valamint — Málvius Attila százados parancsnoksága alatt — a római katolikus legénységből alakított század a krisztinavárosi plébániatemplomban misét hallgatott; a protestáns vallású tisztek és altisztek részére a lakományban, a lovastanulmányozó tantermében volt református istentisztelet.

Délelőtt 11 óra 30 perckor a tisztek és a legénység a csendőrlaktanya udvarán felállított vértanú-szobor körül gyülekeztek. A szobortól jobbra a központi szervek tisztikara, balra a budapesti körületi parancsnokság és a tisztképző tanfolyam állományába tartozó tisztek állottak fel, az A. és B. épületek előtt és között pedig a századdá alakított altisztek sorakoztak. A század jobbszárnyán vitéz seebergi Wauckel-Seeberg József százados tartotta késszen két csendőrről a szobor megkoszorúzására szolgáló hatalmas koszorút.

Pontban félízenkettőkor lépett a lakományba vitéz szinai Szinay Béla tábornok, a m. kir. csendőrség felügyelője, aki az előírt jelentkezések fogadása után a szobor elé lépett és az egybegyűltekhöz a következő beszédet intézte:

Magyar Csendőrök!

A Kormányzó Úr Ő Főméltósága magas elhatározásával elrendelte, hogy a m. kir. csendőrség az 1881. évi III. törvénycikk szentesítésének a napját, „február 14-ét”, mint „csendőrnapi” évente megünnepelje.

A mai naptól kezdve ez a mi külön ünnepnapunk.

Az élet rohanó hullámárjában azért állottunk meg néhány pillanatra ezen a gránitsziklán nyugvó, elmerülhetetlen csendőrszigeten, hogy ünnepeljünk és áldozunk a multnak.

„Mi, Első Ferenc József, Isten kegyelméből Ausztriai Császár stb. és Magyarország Apostoli Királya. Kedvelt Magyarországnak és társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvénycikket terjesztették szentesítés végett Felségünk elé: 1. §. A közbiztonsági szolgálat ellátására katonailag szervezett m. kir. csendőrség állítatik fel.”

Igy kezdődik a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló 1881. évi III. törvénycikk és tovább 10 §-ban szerepel le a m. kir. csendőrség felállítását. Megszülettünk. Ma már könnyű átfutni szemeinkkel ezt az ércbe vésett évszámot. De fölöttébb nehéz volt eljutni odáig. Menjünk hát vissza a legelejére; a kezdet kezdetére; a csendőrség felállításának a küzdelmeire. Lebbentsük fel a régmúlt idők fátylát. Kavarjuk fel a porladó emlékeket és nézzük: miből lett, hogyan született a magyar csendőrség.

Több magyar főúr még 1848 elején indítványozta, hogy Magyarországon is létesíttessék a lombardiai Gens d'armes ezrednek megfelelő intézmény. A kormány habozott a beruházási költségek nagysága miatt. De az akkor még Pozsonyban tartott országgyűlés mágnás-tábla tagjai mintegy 60.000 forintnyi tőkét gyűjtöttek össze a terv kivitelére. Vásárlóerejében hatalmas összeget képviselt ez akkor. A magyar tűz, a magyar lelkesedés szülte nemes terv azonban függőben maradt a bekövetkezett márciusi események folytán. És végleg dugába dőlt, nem valósulhatott meg a magyar szabadságharc leveretése miatt.

Mindazonáltal a magyar szent korona országainak területén életbeléptették a csendőrséget, de nem volt magyar ábrázata.

1849 augusztus havában Pozsonyban az 1-ső és 1850 január havában Győrött a 2. számú cs. kir. magyar csendőrezredet állították fel. De csakhamar rájöttek a fonák szervezésre. Látták, hogy a magyar rebellis lelket nem lehet átalakítani cs. kir. jelzővel és osztrák gunnyával. Mindkét ezredet feloszlatták 1850 tavaszán. A két cs. kir. magyar csendőrezred tehát megszűnt. Még egy éves koruk előtt kisenvedtek, mint csecsemők.

A csendőrséget a Monarchiában átszervezték. Ez a csendőrség természetesen nem volt magyar. Császári pátenus kényszerítette ráink; szolgálati nyelve német volt; személyzete idegen és az osztrák hadügyminisztortól függött. A magyar szent korona területén hat ezred volt elhelyezve, melyek közül egynek hatásköre kiterjedt Horvát-Szlavon- és Dalmátországra is. A magyar ember előtt gyűlöltté váltak ezek a Bach-korszakbeli zsandárok. Keserű könnyek hullatása, sok lelkes hazafi bebörtönzése s számos ízeben és vérében magyar család tönkrefutása kísérete fajpusztító és hazát romboló munkájukat.

Nemzetüldöző működésüknek az 1867. évi kiegyezés vetett véget. Beállt az alkotmányos korszak. Az osztrák zsandárságot feloszlatták. A közbiztonsági szolgálatot átvették a vármegyéknél szervezett pandúrok és csendbizonosok. A határszéleken uralkodó elvadult közbiztonsági viszonyokra való tekintettel azonban Horvát-Szlavonországban és Erdélyben két csendőrtestet meghagytak, mely utóbbit cs. kir. 10. számú országos csendőrpáncsnoksnak neveztek el. Bár közbiztonsági szolgálat tekintetében a belügyminiszter alatt állott, mégis a közös hadügyminisztortól függött.

CSENDŐRNAP...

1933

A magyar kormány mindent elkövetett, hogy ezt az erdélyrészi csendőrséget teljesen magyarra és a közös hadügyminisztertől függetlenné tegye. Végre 1876 március 27-én I. Ferenc József Ő Felsége legfelsőbb elhatározásával elrendelte, hogy az eddigi cs. kir. csendőrség a m. kir. honvédelmi miniszter alá helyeztessék. Az erdélyrészi csendőrség a m. kir. erdélyi csendőrpáncsnokság elnevezést kapta. Ezzel értünk el a magyar csendőrség létesülési időszakához. Az átszervezés megtörténtét, 1876 május 1-ét tekinthetjük tehát a magyar csendőrség jogantatásának.

A csendőrségnek Magyarországon való szervezéséről szóló 1881. évi III. törvénycikk szerint a Királyhágón túl már fennállott csendőrség Kolozsvár székhellyel a m. kir. I. számú csendőrkörületi parancsnokság elnevezést kapta. Azután évről-évre sorba következett a többi körület szervezése: 1882 január 1-én a szegedi II., 1883-ban a budapesti III. és a kassai IV., 1884-ben a pozsonyi V. és a székesfehérvári VI. csendőrkörület járőrei futottak ki.

Intézményünknek immár a törzsökös magyar földből sarjadzott hajtásai megindultak köteleességteljesítő, a közérdeket szolgáló, önfeláldozó útjukra. A helyzetük nem volt könnyű, mert lépésről-lépésre küzködve tudtak csak előrehaladni. Az osztrák zsandárok átkos emléke kísértte a magyar kakastollasok kezdő útjait. Erős, emberséges, de főleg becsületes magyar lesteri munkára volt szükség, hogy a magyar nép összeforrjon a csendőrséggel.

Igy pergett le a háborúelőtti mult. Ehhez a csendőrhírnevet emelő és öregbítő multhoz szorosan hozzátartozik a világháború dicső története is. A magyar csendőrség ebből is derekasan kivette a maga részét. Az összes harc-tereken a legkülönbözőbb alkalmazásban beosztott csendőrei kimagasló köteleességtudással és vitézül megállták a helyüket.

A forradalmak romboló ereje nem múlt el gyengítő hatás nélkül a magyar csendőrség felett sem. De most ne foglalkozzunk ennek az időszaknak a méltatásával; ezeknek az eseményeknek a közelsége még alig engedi meg a tárgyilagos történelmi kritikát. Kétségtelen az, hogy egyesek lelki kiesettsége és irányváltótása megremegtette ezt a minden ízében és porcikájában magyar intézményt is. Ellenben az is kétségtelen, hogy a forradalmak irtóztatós romjaiból ez a testület emelkedett fel a leghamarabb és lett azzá, ami azelőtt volt: a közbiztonság fegyelmezett és bátor katonáinak megdönthetetlen szilárd szervezete.

De maradjon ennek a jövőben is.

Legyen a csendőrség a régi magyar erények iskolája;

Termelje csendőreiben a vasfegyelmet tartó, nyugodt és önérzetes bátorságot képviselő katonatípust;

Nevelje nagyra a tekintélytiszteletet, az engedelmeséget, a kemény, de igazságos szigort.

A magyar rónán, a magyar lankákon, dombokon, hegyeken, völgyeken és szerte az ország minden zugában portyázó járőr fodrozó kakastollas és villogó szuronyos csendőrei pedig legyenek:

a csend és rend védelmezői,

a közbiztonság őrei,

a jók és igazuk pártfogói,

a gonoszok kérlelhetetlen üldözői és büntetői,

a megvesztegethetetlen és soha el nem homályosítható igazság önzetlen harcosai; olyan harcosai, kiknek fegyvere a katona kardja és az igazság pallosa egyaránt.

Most pedig, mint a nemzeti megújulás korszakában átszervezett csendőrség tagjai, kapcsolódjunk a mult cselekvő személyeihez és emlékezzünk.

Emlékezzünk azokra a tisztí és altisztí bajtársokra, akik nemes munkájukkal megpecsételték a magyar csendőrség jövőjét, de akik a csendőrelet útjaiból már kidőlték.

Emlékezzünk a meghalt csendőrökről, emlékezzünk a közbiztonsági szolgálatban és a világháború különböző harcterein elesettekről, emlékezzünk a forradalmak alatt kiszervezett lánnglelkű magyar csendőrbajtársokról.

Gondolatban e csendőrszobor talapzatán meggyújtom a bajtársi szeretet mécsvilágát. Szerte fekvő, haló poraitokat fedő sírhalmotokra pedig ennek az egy koszorúnak a jelképeben külön-külön elhelyezem a m. kir. csendőrség mély, bajtársi kegyeletről susogó koszorúját.

Magyar Csendőrök!

Tisztek és Altisztek!

Mi pedig ne hagyjuk elhomályosodni a csendőrmultat!

Haladjunk a kidőlt bajtársak nyomain hiven, végezzük a szolgálatunkat és a haza iránt való köteleességünket becsülettel,

véssterhes időkben pedig maradjunk meg ennek a megtépázott és megcsapdosott magyar várnak a bástyafokán vitézül.

Ezt követeli tőlünk: a régi dicső magyar mult;

ezt esengi remegve: a csonkává zsugorodott jelen és ezt várja tőlünk: a bizakodó nemzeti jövő.

Adassék tisztelet a nemes csendőrmult emlékének!

Adassék kegyelet a kidőlt, az elesett és a vértanualált halt csendőrbajtársaknak!

A lelkes szavak elhangzása után a jelenieavők — vitéz Szinay tábornok úrral az élükön — tisztelegtek a csendőrhősök és vértanuk emléke előtt, majd előléptek a koszorút tartó csendőrök és átnyújtották a tábornok úrnak, aki azt az egész csendőrség nevében ünnepélyesen a szoborra helyezte.

A szobor megkoszorúzása után a század díszmenetben elvonult a tábornok úr előtt.

Vitéz Szinay Béla tábornok úr a csendőrnapi alkalmából Kormányzó Úr a Főméltóságához, valamint a honvédelmi és belügyminiszter urakhoz a következő üdvözlőtáviratokat intézte:

Főméltóságú és nemzetes

Vitéz Nagybányai HORTHY MIKLÓS úrnak
Magyarország Kormányzója

Budapest.

A magyar királyi csendőrség mélyszéges hódolattal köszöni Főméltóságod kitüntető kegyét, hogy a testület megszületésének napját, február tizennegyedikét csendőrnappá avatni méltóztatott. Fogadja Főméltóságod az első csendőrnapi ünnepi csendőrség törhetetlen hűségének és őszinte, mély ragaszkodásának legalázatosabb nyilvánítását.

Vitéz szinai Szinay Béla tábornok,
a m. kir. csendőrség felügyelője.

Nagyméltóságú és nemzeti

vitéz Jákfai GÖMBÖS GYULA úrnak
m. kir. honvédelmi miniszter

Budapest.

Az első csendőrnapot ünneplő magyar királyi csendőrség mély tisztelettel köszönti Nagyméltóságodat, mint az ország legmagasabb katonai vezetőjét. A jobb jövőbe vetett rendületlen hittel áll őrt a csendőrség a maga helyén és e szolgálatban törhetetlen bizalommal tekint Nagyméltóságodra.

Vitéz szinai Szinay Béla tábornok,
a m. kir. csendőrség felügyelője.

Nagyméltóságú és nemzeti

vitéz KERESZTES-FISCHER FERENC úrnak
m. kir. belügyminiszter

Budapest.

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy az első csendőrnapot ünneplő magyar királyi csendőrség minden tagjának mély tiszteletét és ragaszkodását tolmácsoljam. Az állandó gondoskodást és mindig tapasztalt jóindulatot, amellyel Nagyméltóságod a testület iránt viseltetik, minden csendőr bensősen köszöni; a nehéz munkában pedig, amit Nagyméltóságod hazánk közbiztonsága érdekében végez, fegyelmetten és áttörhetetlenül sorakozik Nagyméltóságod mögött.

Vitéz szinai Szinay Béla tábornok,
a m. kir. csendőrség felügyelője.

Délután 1 órakor mind a tisztikar, mind pedig az altisztek bajtársi ebéure gyülekeztek. A tisztikar számára a tiszti társalgó újonnan átalakított nagytermében, az altisztek részére pedig az altiszti étkezdében, a közlekedési örs légénységi szobáiban, valamint a lovas-tanalosztály tantermében terítették. A lovas-tanalosztály étkezésén az alosztály tisztjei is résztvettek és a többi éttermekben is mindenütt több tiszt vett részt az altisztek bajtársi ebédjén.

A tiszti társalgóban megtartott bajtársi ebédén vitéz Szinay Béla tábornok úr mondta Kormányzó Úr Ó Főméltóságára a hagyományos felköszöntőt, amit háromszoros harsány éjjen követett.

A díszebéd alatt megérkezett Kormányzó Úr Ó Főméltóságának, valamint a honvédelmi és belügyminiszter uraknak a válasza az üdvözlő táviratokra, amelyeket a m. kir. csendőrség felügyelője hozzájuk intézett. A választáviratokat, amelyeket Szinay tábornok úr felolvastott és amelyeket mind a tiszti-, mind pedig az altisztikar lelkes éljenzéssel fogadott, a következőképpen hangzottak:

Van szerencsém Tábornok Úr becses tudomására hozni, hogy az első „Csendőrnapi”-t ünneplő magyar királyi csendőrség hódoló üdvözlétől a Kormányzó Úr Ó Főméltóságának jelentést tettem.

A Kormányzó Úr Ó Főméltósága ezen üdvözlétet köszönettel kegyeskedett tudomásul venni és megparancsolni méltóztatott, hogy legmagasabb üdvözlét tolmácsoljam Tábornok Úrnak és a magyar királyi csendőrségnek.

Somkuthy tábornok,
a katonai iroda főnöke.

Az első csendőrnapi megilnneplése alkalmából a csendőrség összessége nevében Részéről hoztam juttatott törhetetlen bizalomnyilvánításért fogadjátok köszönetemet és bajtársi üdvözlétemet.

A m. kir. csendőrség félszázados, dicsőségteljes multjában látom biztosítékát annak, hogy a jövőben is „Híven, becsülettel és vitézül” megállva helyét, tántoríthatatlan oszlopa lesz hazánknak.

Vitéz Gömbös
honvédelmi miniszter.

Az első csendőrnapi megünneplése alkalmából a m. kir. csendőrség nevében hozzám intézett üdvözlét őszinte örömmel fogadtam s a nyilvánított jókívánságokat úgy Méltóságodnak, mint a vezetése alatt álló testület minden egyes tagjának szívem egész melegével viszonzom.

Felhasználom ezt az alkalmat, hogy a m. kir. csendőrségnek úgy a multban, mint a mostani időben, nehéz viszonyok között önfeláldozó hűséggel teljesített szolgálatáért legteljesebb elismerésem nyilvánítsam.

A m. kir. csendőrségre minden hazáját szerető magyar jogos büszkeséggel tekint, mert ez a testület minden időben rendíthetetlen biztosítéka volt a közrendnek és a közbiztonságnak. A m. kir. csendőrség nemzethűsége nem ingott meg soha. A testületnek minden tagja bármikor készen állott arra, hogy szükség esetén életét is habozás nélkül feláldozza az ország javáért. A világháború, majd a forradalmak és a kommunizmus gyászos idején hősi halált halt, megrokkant vagy fogságot szenvedett csendőrtisztek és légénység magas százaléka tanúsítja, hogy ez a testület a legnehezebb viszonyok között is az önfeláldozásig hű volt.

A m. kir. csendőrség dicsőséges multja s az a szellem, mely az egész testületet áthatja, biztosítékot nyújt arra, hogy a testület minden egyes tagja rendíthetetlen hűséggel fogja a jövőben is szolgálatát a haza szent érdekében ellátni.

Amidőn a m. kir. csendőrséget ebbe a tántoríthatatlan hűségbe vetett bizalmamról biztosítom, elvárom, hogy annak minden tagja esküjéhez, multjához és hazaszeretetéhez híven teljesítse kötelességét.

dr. Vitéz Keresztes-Fischer Ferenc
m. kir. belügyminiszter.

A táviratok felolvasása után vitéz Szinay tábornok úr megjelent az altiszti étkezdében, az altisztek bajtársi ebédjén is. Itt is a tábornok úr köszöntötte fel Kormányzó Úr Ó Főméltóságát. Majd rövid beszédben méltatva a csendőrnapi jelentőségét, felolvasta az üdvözlő táviratokat és az azokra érkezett válaszokat.

A tiszti étkezdébe visszatérve vitéz Szinay tábornok úr az igazi bajtársiasság lényegéről és jelentőségéről, mint a csendőrnapi egyik legfontosabb aktualitásáról tartott mélyenszántó gondolatokkal telt beszédét. És éppen a bajtársiasságról tartott eme beszédét, ezen át pedig a csendőrnapi aktualitását tartotta legalkalmasabbnak arra, hogy a csendőrség állományából áthelyezett helyettesétől: monostori Erreth Aladár tábornok úrtól, mint a kiváló katonai, előjáró és bajtárs mintaképétől, mind a maga s mind pedig az egész testület nevében ünnepélyesen is elbúcsúzzék. Lendületes beszéddel köszöntötte vitéz Szinai tábornok úr a távozó Erreth tábornok urat, megemlékezve a

A Csendőrnapi Budapest: Ünnepség a Böszörményi-úti csendőrlaktanyában, a csendőrvértanúk szobra előtt.

testületben töltött szolgálata alatt szerzett érdemeiről és a fájdalomról, amellyel tőle a testület minden tagja búcsút vesz.

A beszéd után átnyújtotta *Erreth* tábornok úrnak a csendőrfelügyelőség köszönő okiratát, amelyben a csendőrségnél teljesített ötévi kiváló szolgálatáért és e szolgálattal szerzett maradandó érdemeiért köszönetet mond.

Erreth Aladár tábornok úr keresetlen szavakkal köszönte meg a *Szinay* tábornok úr beszédéből feléje áradó baráti és bajtársi szavakat. Biztosította a testületet, hogy az évek, amelyeket a csendőrség kötelékében töltött, kitörülhetetlen megbecsülést és vonalmat oltottak a lelkébe a testület és a kakastoll iránt. A Legfelsőbb parancsnak, mely őt új szolgálati helyére állította, engedelmeskednie kell, de teljesen sohasem fog többé elszakadni a csendőrségtől.

A beszéd elhangzása után a tisztikar hoaszasan és lelkesen éljenezte búcsúzó előljáróját. De bármennyire melegek voltak is a szavak, amelyek az érzelmeket tolmácsolni hivatva voltak, bármennyire szívből fakadt is az éljen és a mozdulatlanul ünnepélyes tiszteletadás, amely *Erreth Aladár* tábornok úr távozását kísérte, mégis, csak nagyon kis részben tudták érzékelteni annak a mindnyájunk által őszintén átérzett, mély tisztelettel teljes szeretetnek a melegségét, amellyel mint katonának, mint csendőrök, mint alárendeltek és fiatalabb bajtársak az ő személye és magasan álló egyénisége iránt viseltettünk. Most, hogy távozik körünkől s hogy nem érhet minket a vád, hogy csak lojalítás, amit irtunk: most! — úgy érezzük — gátlás nélkül megnyilatkozhatik bennünk mindaz, amit a fegyelem és a szolgálati formák fesszége a katonában el kell, hogy tartsanak. Hogy *Erreth Aladár* tábornok úrtól a testület nem fog soha elszakadni, azt a magunk részéről biztosíthatjuk;

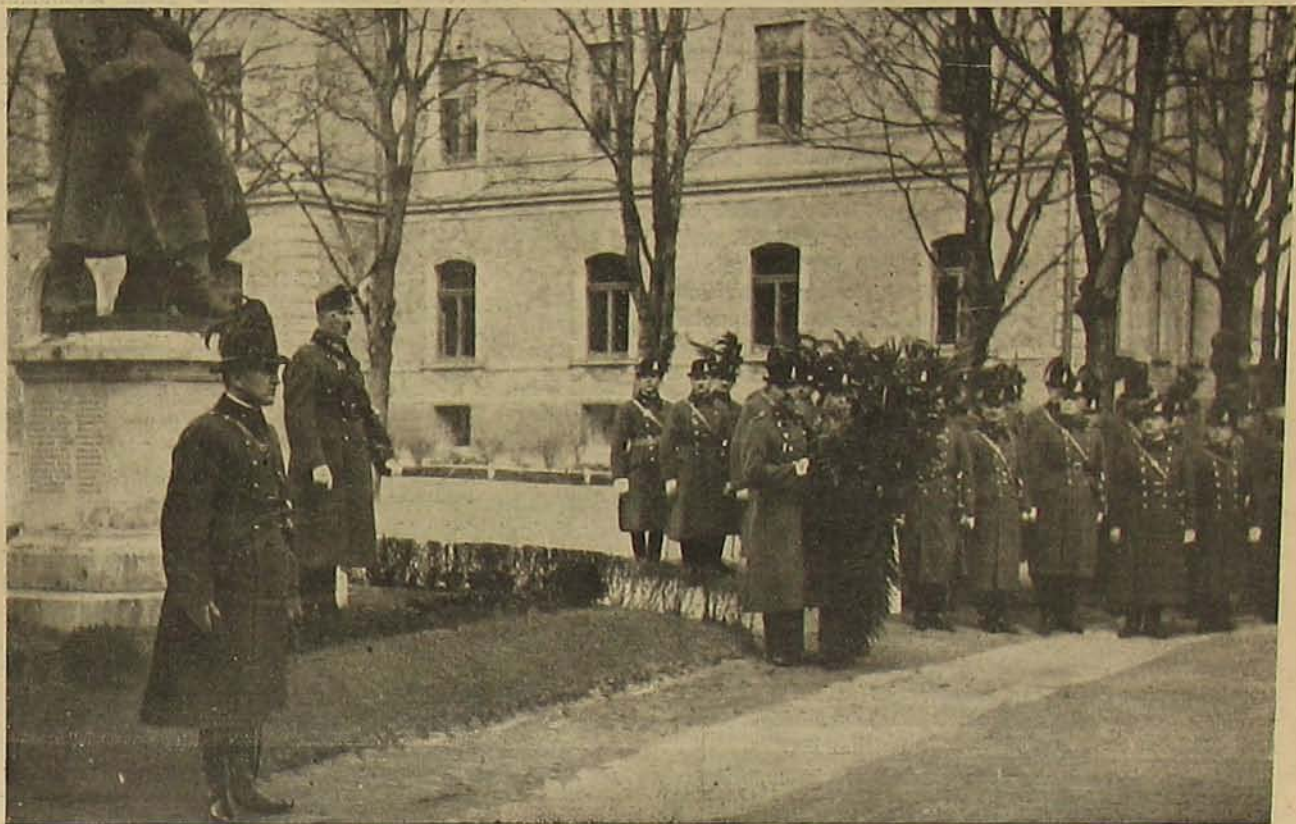
mindig megtiszteltetésnek fogjuk tekinteni, ha ezek az érzelmek kölcsönösek lesznek.

Mind a tisztikar, mind pedig az altisztikar bajtársi ebédje 15 órakor véget ért. A résztvevők az első csendőrnapi meleg hangulatának jóleső érzésével és azzal a tudattal távoztak, hogy február tizennegyediké mindig szorosabbra fogja fűzni az önzetlen barátság és bajtársiasság szálait, hogy azok viszont a testület tagjait nemcsak szervesen egész, de érzéseiben is szétörhetetlen testületté kapcsolják.

A Ludovika Akadémia javaslata a csendőrség felállítására.

A szabadságharcot követő esztendőkből hazánk közbiztonsága a lehető leggyengébb lábon állott. Ennek mélyen gyökerező okait lehet találni, bizonyítékul annak, hogy a törvények betartása nem attól függ, hogy azokat milyen erővel kényszerítik rá a nemzetre, hanem, hogy maga a törvény milyen mélyen gyökerezik a nemzet telében.

Az ötvenes és hatvanas években az abszolutizmus a maga céljainak megfelelően alakította át Magyarországot közbiztonsági szolgálatát is, amely — a hazánkban felállított cs. kir. csendőrséggel együtt — elsősorban politikai célokat szolgált. Eme politikai törekvésnek megfelelően elsősorban „megbízható” külföldiekkel egészítették ki a magyarországi csendőrezredek, amelyek a hadseregtől átvették a közbiztonsági szolgálatot és annak szellemében kezelték, vezették tovább. Az irányítást a bécsi rendőrségi központ végezte. A csendőrség szolgálata — főképpen eleinte — elsősorban abból állott, hogy összefog-

A Csendőrnapi Budapest: Vitéz Szinay Béla tábornok, a m. kir. csendőrség felügyelője emlékbeszédet mond.

dosták és törvény elé állították az elszéledt 48-as honvédek és a szabadságharc más résztvevőit: ezenfelül az általános közbiztonsági szolgálatot csak annyira látták el, amennyi idejük maradt rá.

Az osztrák csendőrséggel való szembehelyezkedés nemzeti erénnyé, kötelességgé vált, az Alföld és a Dunántúl betyárvilága szinte köztámogatásban részesült s a nép minden gaztettüket megbocsátotta, ha azzal egyúttal borsot törtek a gyűlölt „zsandárok” orra alá is.

A kiegyezés után a helyzet nem javult. A közbiztonság tulajdonképeni szerve, a „pandur” vagy „persecutor” képzettség és rátermetség hiányában nem volt képes a mégis csak szakképzett csendőrt pótolni, tevékenysége és tekintélye a legminimálisabb volt és többet szerepelt az élclopokban, mint a közbiztonság komoly krónikájában. Ilyen körülmények között természetes, hogy az országban virágzott a betyárromantika, melynek többé-kevésbé nemzeti színezetű ügyeibe nem ritkán magasabb állású, vagy éppen személyek is belekeveredtek. Ezzel párhuzamosan a rohamosan fejlődő főváros közbiztonsági szolgálata is mind fokozottabb igényeket támasztott.

Az 1867 utáni feladós miniszterek eleinte tehetetlenül állottak a felmerült kérdéseknek tömkelegével szemben. A magyar alkotmányos szervezet, amely autonómikus, partikuláris jogait féltette, minden központosító törekvéssel szemben ellenállt, mert az udvar rejtett céljait sejtette mögötte. Így minden hasznavehetetlensége dacára is alig lehetett a pandurszervezethez hozzányulni, pedig a közbiztonsági viszonyok tarthatatlanságát egyébként mindenki elismerte.

Az 1870-es évek elején azonban a belügyminisztérium

mégis kénytelen volt a kérdéssel és annak megoldási módzataival komolyan foglalkozni. Az első lépés az volt, hogy a belügyminiszter javaslatára, tanácsadásra szólított fel mindenkit, aki a kérdésben illetékes volt vagy lehetett: miképpen, milyen módon gondolják a közbiztonság kérdését megoldhatónak. Valószínű, hogy a belügyminiszter az ország minden törvényhatóságát és más közületét is felszólította javaslatára, ezáltal azonban csak azt a javaslatot kívánom ismertetni, amelyet a csendőrség megszervezése tárgyában a Ludovika Akadémia tett a honvédelmi miniszterhez.

A Ludovika Akadémia javaslata 1873. május 24-én kelt és azt Ujhegyi Béla m. kir. főhadnagy, a „Ludovica Académia” igazgatósági (mai nyelven első) segédtszije dolgozta ki. A javaslattevő Ujhegyi Béla főhadnagyot az erdélyi csendőrség átvétele után 1876. július 1-én a csendőrség állományába helyezték át. Eleinte a honvédelmi minisztérium csendőrségi osztályába nyert beosztást, majd az erdélyrészi csendőrpáncsnokság állományában szolgált. 1883-ban mint őrnagyot a kaszai kerületi páncsnoksághoz kerületi parancsnokhelyettségű neveztek ki; 1905 január 5-én halt meg Nagyváradon.

A javaslat, vagy amint Ujhegyi főhadnagy nevezte: „Nézet”, mindvégig egyéni véleményt tartalmaz ugyan, de meglepő, hogy szerzője előtt a közbiztonsági szolgálat nem ismeretlen s hogy az idegen államok hasonló szervezeteinek tanulmányozásával is foglalkozott, sőt a mai értelemben vett korszerű gondolatokkal is találkozunk javaslatában.

A csendőrségnek a „M. kir. katonai államrendőrség” elnevezést szánja, de ezt az elnevezést az utóiratban —

A m. kir. katonai államrendőrség törzs- és főtisztai állásaira oly belföldi, azaz a magyar korona országainak határain 'belül' született (nem pedig csakis honosított), a sorhad- és honvédségi kötelezettségnek teljesen megfelelt és a cs. k. sorhad, vagy m. k. honvédség, nemkülönben a még fennálló cs. k. csendőrség állományából önként jelentkező, esetleg törzs- és főtisztek volnának előnnyel alkalmazhatandók, kik habár betöltendő állásuknak megfelelő férfikort értek, erős testalkattal és szilárd egészséggel bírnak, békeszolgálatra nem jelentkeztek és még elő nem jegyeztettek s további előléptetési jogukról vagy igényükről le nem mondtak, — és mi ez utóbbi feltételt illeti, magamnak a szóbeli magyarázatot fenntartani bátorodom, egyelőre e részben a hadsereg és honvédségbeni észleletek és tapasztalatokra utalván; — továbbá különösen, kik jelen alkalmazásukban előnyzésre lévén minősítve, a magyar és német nyelvnek szóban és írásban tökéletes bírása mellett, még legalább egy, a hazában élő nyelvet és lehetőleg egy határos külföldi nyelvet is beszélnek, — műveltség és társadalmi tapintat különösen volnának tekintetbe veendők, míg tiszta jellem, szolgálati szigor, jártasság és kitartás, de különösen a hadfégyelmi vezetés győkes ismerete, sőt tudása elodázhatlan tulajdonoknak volnának tekintendők.

Ez alkalommal bátorkodom néhány általam ismert és a fentebbi tulajdonoknak nagyobb részével bíró tisztet megemlíteni, u. m.: Tyisoczky László cs. k. csendőrszázados, volt 48-as honvéd, jelenleg Erdélyben. Toczaer Hugó 24. honv. zászlóaljbeli sz. állományú hadnagy, volt cs. k. járásbiztosító és a rendőri vizsgát letett volt szolgabíró, jelenleg a m. k. honvédelmi minisztérium III. osztályában vezényelve. Kedves József 36. honvéd-lovaszázadbéli huszárhadnagy, 48-as honvéd, volt cs. k. rendőrmester, jelenleg a 13. huszárszázadnál szolgálati tételre behíva, tettelesítését várja.

Streitförder József 23. honv. zászlóaljbeli tetteles állományú hadnagy, azelőtt cs. k. csendőrmester.

Gergely József 32. honv. zászlóaljbeli törzsőrmester, ki a sz. állományú tiszti vizsgát letette, volt cs. k. csendőrmester

Az altiszti létszám elsősorban a jelenleg még Erdélyben, valamint Horvátországban és Szlavóniában fennálló cs. k. csendőrezredek belföldi altisztjei s alkalmas csendőreiből lenne legcélszerűbben létesíthető, nemkülönben a sorhad tartalékából és a honvédségből jelentkező oly altisztekből, kik kitűnő minőségük mellett magukat legalább 4—5 évi tetteles szolgálatra kötelezendik.

A legénységi állomány hasonlólag a feloszlatód csendőrezredek, sorhadból és honvédségből volna nyerhető és oly egyénekből, kik a jelenlegi helyhatóságok rendőrségénél szolgálva, kitűnő minősítést és ennek nyomán tiszta jellemet, megbízhatóságot, tartós egészséget és netalán töltött katonai szolgálatot is képesek felmutatni, — kiket illetőleg a minősítvények hitelességére nézve a helyhatósági vagy megyei főnökök lennének különösen felelősekké teendő.

Az érintett úton nyerendő legénység egyelőre 3—4 évi szolgálatra volna kötelezendő.

A m. kir. államrendőrség testületébe, az első szervezőkor lépendő s a szervezkedés nehézségeivel küzdő tisztek részére különös előnyök biztosítása mindenesetre méltányos lenne. — ez az illetőkre nézve súlyos feladatuk keresztülvitelében serkentően hatna, sőt nehéz s eleinte küzdelemmel járó működésük közepettei fáradozásukat legalább némileg pótolná, míg a testület ifjabb tagjaira is jó hatást gyakorolna; mert tekintve hazánk rabló-kronikáját, tekintve, hogy a rabló, a törvénynek ellenszegülő büntényező bizonyos bálnézetűek betyár-költészetében még mindig mint hős szerepel, és továbbá tekintve és mérlegbe vetve azon ellenszenvet, mellyel a nép bizonyos osztálya a „zsandárok” és minden valódi rendőri intézmény irányában vak elfogultságban viselkedik, a m. k. katonai államrendőrségnek kellő érvényre és tekintélyre juttatása, egyes tagjainak, de különösen tisztjeinek egész erejét és eszélyességét veendi igénybe.

Épp így volna szükséges és méltányos a belépendő altisztek és legénységre nézve is bizonyos, megállapítandó huzamosb kifogástalan szolgálati idő feltétele alatt aránylag intézkedni és jövőjük méltányos útoni biztosítását kilátásba helyezni.

Az államrendőrség szervezete elvei, különös tekintettel a m. k. katonai államrendőrségre.

Azon elvből indulva ki, hogy a fegyveres rendőrségnek minden katonai és polgári erényekkel bíró, folyton tette, mondhatnám harcra kész és -képes egyénekből kell állania, különösen a kezdeményezésnél jelentkezők meg-

választásánál latolva kellend eljárni; mert az államrendőrség kezdetbeni állása a képzelte autonómiájukban sértett helyhatóságok által is részben nehezítve, de egyáltalában bajos leend. A helyhatóságok egy része egy centrális rendőrségi szervezetben autonómiáját fogja sértve vélni, az azonban, úgy hiszem, hamar eloszlandó aggálynak tekinthető, míg decentralizált rendőrségi rendszer a szolgálat hatványa, sőt a publicum kára nélkül is képzelhető. Ennélfogva, mint már érinteni bátorkodtam, a huzamosb ideig szolgált katonai államrendőrök jövőjét illő s megfelelő polgári államhivatalok és szolgálati állások kilátásba helyezése által biztosítani szükséges lenne. A cis-lajthám csendőrség őrmesterei nyugdíjjogosultak. Az értelmesebb katonai rendőrből, t. i. altisztekből válna bizonyára a legjobb alantós rendőri tisztviselő, míg a rendőr általában a kapus-, ajtónálló-, házfelügyelő-, porkoláb-, börtönőr-, levélhordozó- és hasonló szolgálai állásokat a legjobban volna képes huzamosabb szolgálat után is betölteni anélkül, hogy az államkincstárnak tétlenül terhére válnék.

A szolgálatban érdemesen kitűnőknek jelvényes díszítése pedig az államra nézve is kevesebb költséggel jár, míg másrészt példás és ösztönzőbb lévén, az intézmény szellemi s anyagi növelésére jobb hatást szül, mint írásbani dicséret és jutalomdíjak, mely utóbbiak míg egyfelől a nyervágyat keltik fel, másfelől nemritkán rosszul magyarázthatnának azok által, kik az intézmény irányában nem rokonszenveznek, — sőt jutalmazó díjazások az örömelragadtatás folytán gyakran szűnni nem akaró tivornyázó, nagy lakmározásokra is szolgáltatván alkalmat, az intézmény tekintélye és tisztességére káros hatást gyakorolhatnak. Míg kellő erő kifejtés és határozott fellépés az eredményt mindig biztosítja, félintézkedés és tétovázás csak ingerel; de mitsem eredményez, ellenkezőleg annál érethetőbb visszahatást szül.

Hogy tehát a katonai államrendőr mindenkor és minden esetben a katonai becsületnek és rendőri hivatásnak tökéletesen megfelelhessen, szükséges, hogy minden rangfokozatbeli fő- és altisztjei a cs. k. sorhad és m. k. honvédség hasonrangfokozatú fő- és altisztjével hasonrangviszonyúak legyenek és mindazon előnyökben részesüljenek, melyeket a cs. k. sorhad és m. k. honvédség tisztjei társadalmi állásuknál fogva élveznek; szükséges továbbá, hogy a rendőr részére mindazon jogok biztosítva legyenek, melyekkel a katonai őr és őrzőjárati bír., t. i. azon jog, hogy vele — a törvény órával — szemben elkövetett engedetlenség, vagy éppen tetten nyilatkozó bármely erőszak esetében, fegyverét egész mértékben használhassa, a fegyver használatáért csakis tulajdon katonai államrendőrtestületbeli tiszti előljáróinak lévén felelős

A katonai rendőr „A törvény nevében” (Im Namen des Gesetzes) — „U men zakonu” — „In numele legiloru”) — szólítja meg az egyes kihágót vagy tömeget, — mire „Kezemet fel” („Hände forat”) — „Ruki dole” — „Ios cu manile”) felszólítást kiejtve a letartóztatandót lefegyverezteteti, ezen utóbbi felszólításnak nem engedelmeskedő ellen a fegyver egész hatása szerinti, a várható veszély és fennforgó helyzethez képest való — alkalmazása minden esetre helyben hagyandó, — mert csak így leend lehetséges azon viszonyt előidézni, mellynél fogva a rend és csend öre, a törvény végrehajtó közege, nyers tömeggel szemben minden viszony közt elég és kellő eréllyel fog fellépni, sőt ha magának szigorú kötelesegteljesítés mellett ügyes és tapintatos fellépése által a kellő tekintélyt közelismerés útján kivívta, a nép józabbjainak gyámoltására fog számíthatni.

E részben az ötvenes évekre bátorodom hivatkozni és egy esetre visszaemlékezni, mely 1855. december havában Esztergomban a Buda-utczában a Barta-féle ház szejletén történt, midőn két cs. k. csendőr egy csoport éjjeli zavargót rendre utasítván, utóbbiak által megtámadtatott, mire egyik csendőr a támadók legbátrabbikának; ki az ő, t. i. a csendőr fegyverét megragadni merészelt, fejét sebtén kivont kardjával ketté hasította, az ezen eclatáns eset által meglepett csoport, mely különben további kihágásra késznek mutatkozott, a másik készületen álló csendőr felszólító intésére minden további szó nélkül eloszlott; — mely eclat folytán az addig dívó éji kihágásoknak nemcsak hogy vége szakadt, de sőt a csendőrségnek tekintélye, az illető csendőrnek más állomásra át nem tétele, de kitüntetése által biztosított.

Tekintve, hogy nemcsak czélszerűbb, de eszélyesebb, sőt erkölcsileg helyesebb, a büntényezőt szándékában meggátolni, mint tolvajt fogni, — a katonai rendőrségnek főtörekvése a törvénytelen cselekvények meggátolása legyen, mi folytonos éberség által érhető el; — ami pedig az elvileg kimondott fegyverhasználatot illeti, a rendőri szabályzatban akként volna körvonalazandó, hogy a rendőr adott alkalommal a száll- vagy távfegyver közti választást és annak mily mérvbeli alkalmazását illetőleg teljesen tisztában lehessen.

A M. K. Államrendőrség szolgálati tagozása és belső szervezete.

A három havi próba tanosztályok felosztása és külállomások elfoglalása után az alább írt tagozás szerinti szervezkedés következhetne:

1. A 7 m. k. honvédkerületi parancsnokság székhelyén egy-egy m. k. katonai államrendőrségi osztályparancsnokság volna szervezendő és a honvédkerületnek megfelelőleg számozandó 7 osztályparancsnok törzstiszt, esetleg százados is lehetne, ki osztályával együtt katonailag és fegyelmileg az illető honvédkerületi parancsnokságnak volna alárendelendő; miért is utóbbi körútjai alkalmával az útjába eső katonai rendőrpáncsnokságokat megsejmlélni s ezen szemlérl a meghatározandó pontozatok szerint szerkesztendő jelentményét szolgálati úton a legfelsőbb államrendőri hatóságokhoz juttatni hivatott lenne.

Az osztályparancsnok mellé egy alantast tiszt, mint segédtest és egy törzsrőmester volna rendszeresítendő.

Az osztályparancsnok önálló és a rendőri szolgálati szemléket időszaki és rendkívüli körutazások alkalmával végzi, — katonai és fegyelmi szakjelentéseit s jelentményeit a rendes szolgálat útján t. i. a kerületi parancsnokság útján, — a rendőrieiket pedig közvetlen a legfelsőbb rendőri hatósághoz terjeszti fel.

2. A 20 m. k. honvéd dandárparancsnokság székhelyén egy-egy szárnyparancsnokság lenne szervezendő, melynek parancsnoka százados, esetleg főhadnagy lehetne.

A szárnyparancsnokság, mely közvetlen az osztályparancsnokságtól függne, a helybeli dandárparancsnokságnak csak katonailag volna alárendelendő s a viszonyokhoz képest idomuló létszám tárgyában különösen a dandárparancsnokság által lenne a vezénylés általi szaporítás, fogyasztás és kiegyenlítés érdekébeni intézkedések által támogatandó.

A dandár fegyvertiszt időszakonkénti körútjai alkalmával a katonai államrendőrség fegyverzetét is szemléli,

kisebb hiányokat a szárnyparancsnoksággal közöl, míg felelősséggel járó nagyobb fogyatkozásokat szolgálati úton az illető rendőrségi osztályparancsnokság tudomására hoz.

A szárnyparancsnokság mellé egy törzs-, vagy számvevő — kezelő — őrmester lenne rendszeresítendő, nemkülönben 2 lovas katonai rendőr, kik gyors küldönczi szolgálatot végeznek, azonban a helybeli őrsállomás rendőreivel közeli járőrszolgálatot és házi ügyeletet is teljesíthetnek.

A szárnyparancsnok, rendkívüli eseteket kivéve, évnegyedévenként egyszer köteles parancsnoksága területét beutazni és minden alosztágpáncsnokságot és őrsállomást behatóan megsejmlélni, — de különösen a szabályok betartása és fegyelem fölött őrködni — és a polgári közigazgatási és törvényszéki főnökökkel folyton személyesen érintkezvén, velük a szolgálat érdekében barátságos egyetértésben lenni.

A szárnyparancsnok a rendőri szolgálatot az alosztágpáncsnokhoz a tárgy természetéhez képest titkon, vagy rendes úton menesztendő parancsnok által igazgatja; — minek folytán fontosabb vállalatoknál köteles lehetőleg személyesen jelen lenni és tapintattal rendelkezni.

Jelentéseit és jelentményeit közvetlen az osztályparancsnokságnak terjeszti be, sürgősebb esetekben jelentéseit táviratilag teszi meg.

Körutazás alatt magát a rangban legidősebb alosztágpáncsnok által helyettesítetteti. — azonban esetleg egészen titkon is kezdheti meg körútját, — de nemcsak szabadsága, sőt kötelessége is rendkívül időben és esetekben azonnal oda kiszállani, hol jelenléte megkívántatik.

3. Mindezideig számszerint fennálló m. k. honvédzászlóalji állomás helyén — tehát minden szárnyszerűleten 4—5 — egy-egy m. k. katonai államrendőrségi alosztágpáncsnokság volna felállítandó, melynek parancsnoka alantast főtiszt és az intézmény tökéletesen létrejött kifejlődése után tiszthelyettes, vagy tiszthelyettesi vizsgát letett őrmester is lehetne, azonban minden esetre és eshetőségekre tekintettel, minden szárnyszerűleten lévő alosztágok kettőjét legalább főtisztnek kellene parancsnokolni.

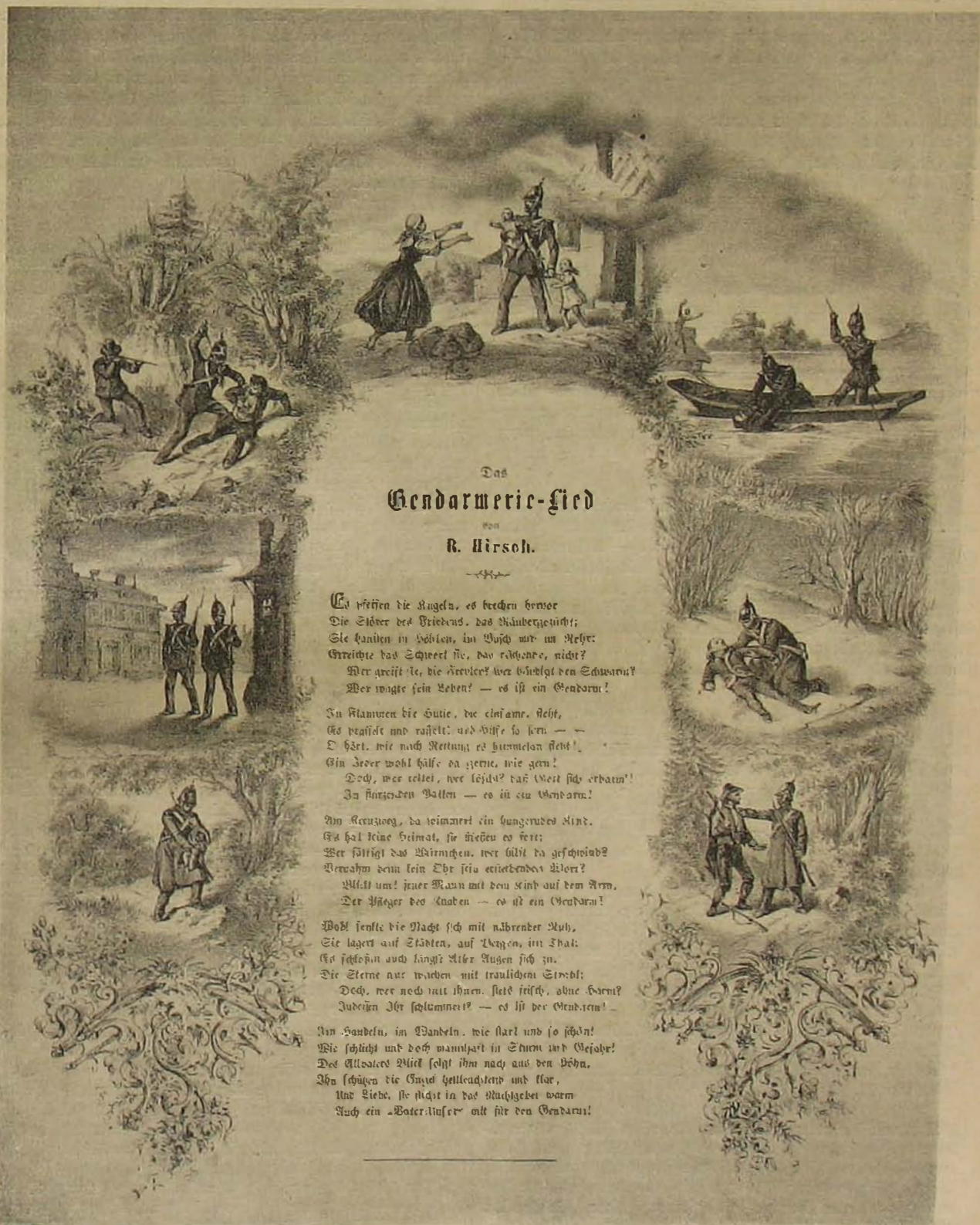
A szárnypáncsnokság állomáshelyén lévő alosztágpáncsnokság mindig a legifjabb alosztágpáncsnokra volna bízandó, ki kezdettől fogva tiszthelyettes vagy minősített őrmester lehetne.

Oly alosztágpáncsnokságok, melyek nagyobb forgalmi városokhoz vagy a birodalmi határszélhez közel helyezvők el, ha különben is ugyanott szárnypáncsnokság helyben nincs, mindenkor tisztre volnának bízandók.

Az ugyanazon zászlóalji járásban elhelyezett m. k. katonai államrendőrség a megfelelő zászlóaljparancsnokságtól csak az állomási helyen és pedig csakis annyiban függ katonailag, amennyiben utóbbi egyszersmind a katonai állomáspáncsnoksági hatáskört is gyakorolja; közvetlenül egyedül és pedig minden más tekintetben kizárólag a szárnypáncsnokságnak volna alárendelendő.

Az alosztágpáncsnok az alája rendelt őrsállomásokat havonként egyszer rendesen, de különben valahányszor az felsőbb parancs által rendelkezik, szemléli meg.

Az alosztágpáncsnoksági területen belül, minden oly helységben: hol a járásbírósi létezik, hol országos vásárok és pedig nagyobb mérvben tartatnak, hol határszéli közlekedés folyik, hol a lakosság törvényellenes cselekvények vagy szelleme folytán elhírhedt, de minden szolgál-

Das Gendarmerie-Lied

von
R. Hirsch.

Es pfeifen die Äugeln, es brechen hervor
Die Störer des Friedens, das Räubergezücht;
Sie kanten in Höhlen, im Dusch war im Heher;
Grüßte das Scheer sie, das schneide, nicht?
Wer greift sie, die Herder? Wer blüht den Schwarm?
Wer trugte sein Leben? — es ist ein Gendarm!

In Klammern die Gutie, die einsame, steht,
Es preßte und rasselte, und Hufe so fern —
O hört, wie nach Rettung es himmelan steht!
Bin Jeder wohl Hilfe da gerne, wie gern!
Doch, wer rettet, wie leidet? Das Weist sich, erbarnt!
In fangenden Ballen — es ist ein Gendarm!

Am Kreuzweg, da weinert ein hungerndes Kind,
Es hat keine Heimat, sie streuen es fern;
Wer stützt das Wärmchen, wer lüßt da geschwind?
Vernahm denn kein Ohr sein erlösendes Wort?
Wollt um! jener Mann mit dem Kind auf dem Arm,
Der Heger des Knaben — es ist ein Gendarm!

Woh! senke die Nacht sich mit näbender Ruh,
Sie lagert auf Stöcken, auf Degen, im Thut;
Es schloß sich auch längst Aht Augen sich zu,
Die Sterne nur traben mit traulichen Strahl;
Doch, wer noch mit ihnen, steht treif, ohne Haem?
Judeken Ihr schlummert? — es ist der Gendarm!

Am Handel, im Wandel, wie stark und so schön!
Wie schlicht und doch mannhaft in Ehren und Gefahr!
Des Alltags Blick schloß ihm nach aus den Böden,
Wo schüßen die Gend hellleuchtend und klar,
Und Liebe, sie sticht in das Nachtgebet warm
Auch ein Vater, Mutter oft für den Gendarm!

Az osztrák csendőrség ahogy sem tudott népszerűsége vergődni Magyarországon, pedig a bécsi kormány — mint a fenti kép is mutatja — mindent elkövetett a népszerűsítése érdekében. Ilyen propagandalapokon terjesztették például a fenti „Csendő-dal”-t is, persze eredménytelenül.

bírói járásban lehetőleg a viszonyokhoz képest ezen felsorolt esetek számbavételével egy m. k. katonai államrendőrségi őrsparancsnokság, illetőleg állomás volna szervezendő, melynek parancsnoka alosztagparancsnoki állomáson az alosztagparancsnok honn étele alatt maga, — egyebütt pedig egy őrsvezető lenne; — a legfiatalabb őrsvezető pedig az alosztagparancsnok állomáshelyén az irodában használandó fel és az alosztagparancsnok körutazásakor az őrsparancsnokságot vévén át, későbbi önállóságra a kellő gyakorlatot elsajátíthatja.

Minden őrsállomáson az őrsállomás parancsnokán kívül legalább 6—8 katonai rendőr szükségeltetnék, kik közül a helyi viszonyokhoz képest 2—4 lovas és mindenestre egy-két járőrvezető lenne szükséges, mert fontosabb járőröket és vállalatokat maga az őrsvezető vezényelvén, fávolléte alatt egyik járőrvezető által helyettesíttetnék, de különben is az egész legénység kivonulása esetében a napos rendőrnek honn kell maradnia.

Az így létrejövő őrskeret szükség idején a járásbeli honvédszállóalj és lovas-század felszerelt legénysége által a viszonyokhoz képest rövidebb vagy huzamosabb időre segélyvezénylés útján szaporíthatatnék, esetleg így segélyvezénylés más, sőt távolabb illetékes zászlóalj vagy lovas-századtól is rendeltethetnék ki.

Szolgálat és ügymenet.

A rendes őrjáratmenetet a szárnyparancsnokság határozza meg és pedig az évszak s már fennforgó viszonyokhoz képesti időszakos változásokkal. — A járőrvezető eseményi könyvecskéjébe ez elindulás, más járőrrel találkozás, előjárók vagy más hatóságoknál jelentkezés, illetőleg megjelenés, katonai állomásokon való jelentkezés, az idő pontos kitüntetésével, valamint a bevonulás is bejegyzendő, nemkülönben azon észleletek is, melyeket a járőrvezető szóval jelent, a foganatosított letartóztatások s a letartóztatottak átadása stb.

Ezen a rendes őrjáraton kívül az alosztag- vagy közvetlen a szárnyparancsnok parancsára, nemkülönben az osztályparancsnok, vagy legfelsőbb államrendőri hatóság sürgönyözése folytán rendkívüli és a szükséglethez képest erősített járőrök küldetnek ki.

A legfelsőbb rendőri hatóság titkos jegyével vagy meghatározandó jelvénnel ellátott biztos kívánságára minden lehető és ha kell, legnagyobb mérvű kardsejély nyújtandó.

A polgári és katonai, valamint honvédségi törvényhatóságok utasítandók volnának minden perbefogott egyén személyes leírását az illetékességi helyhatóság területére működését kiterjesztő katonai államrendőri szárnyparancsnoksággal azonnal közölni, hogy az igazolhatlan honn megérkezése vagy kötött tartózkodási helyének elhagyása esetében azonnal kipuhathatóság és letartóztathatóság; éppen úgy a bűntények elkövetésének gátlása céljából igen szükséges, hogy minden bűnügyi ítélet a rendőrséggel közöltetvén, hazabocsátott fegyverek felől a rendőrség eleve értesíthetők.

Ily — rendőrségi felügyelet alá helyezett egyének — a Lombard-Velencei tartományokban, hol I. Napoleon állított fel egy igen célzerű és gyakorlatilag kifejlesztett rend- és csendőri rendszert, pregetatti-knak nevezettek, és ezek téiben 9, nyártan pedig 10 órákor estve az úgynevezett korhelyharang megkondulásakor lakásaikra térni kötelezve voltak és pedig minden elmaradási esetétől tőlendő 1 nap—1 heti súlyos fogság terhe alatt.

Az ügykezelés a m. k. honvédségre nézve meghatározott szabályok szerint a különös szolgálati viszonyok parancsolta eltérések és módzatok figyelemre méltatása

mellett lenne vezetendő, megjegyezvén, hogy őrsparancsnokoknak időszaki táblás jelentéseiken kívüli táblás jelentéseik, hivatalos jegyálakban is volnának az ügymenet könnyítése és gyorsítása kedvéért megengedhetők. Egyáltalában a fontos cselekvő működés érdekében elfogadhatónak vélném azon elvet: „többet tenni, mint írni”.

Az ügyleti közlekedés posta útján, őrsállomások közt is, ha így különben is idő nyerhető, mellékesleg őrjáratok útján is történhetnék, — mi azonban az őrjárat rögtönzött viszonyok és esetek parancsolta rendőri működését soha se akadályozza.

A katonai államrendőri egyének ott, hol honvédorvos van, az által, egyebütt pedig a legközelebbi polgári orvos által volnának gyógykezeltetendők, — súlyosabb betegség esetében a legközelebbi katonai, vagy ilyennek hiányában polgári kórházba szállítandók és a honvédekhez hasonló módzatok szerint ellátandók.

Elhelyezés.

Az elhelyezés vagyis elszállásolás a cs. k. sorhad és a m. k. honvédség részére kiszabott és netalán módosuló illetékek szerint a helyhatóságok által lenne eszközölhető. bútorzat és ágyneművel ellátandó és az összes állomási létszám lehetőleg a tisztekkel együtt egy külön laktanyában elhelyezendő, mely feltűnő címtáblával, éjszaka pedig kéküveges lámpával volna megjelölendő; a megkívántató lak- és istállóhelyiségek czélszerűek legyenek, a laktanya pedig ne legyen valamely félreeső utczában.

Magától értetik, hogy minden községben és különösen hatósági székhelyen köfal által elkülönítet bolthajtásos és kitérés ellen minden elővigyázattal biztosított deszkafekellyel ellátott egyes fogdának kell lenni.

Az irodahelyiség lehetőleg a parancsnok lakása mellett, s mint fennebb említettett, legczélszerűbben a laktanyában létezhetnék, mely körülmény a szolgálat érdekében különös figyelmet érdemel.

Tekintve, hogy a rendőr csaknem mindig azon helyzetbe jő, hogy csakis másodmagával léphet fel és kell határozottan fellépnie, nem ritkán tetemesen nagyobb számú erővel szembe, elkerülhetetlen szükség, hogy a fegyverzet öt meglepő hatással párosuló fokozott és eredményes erő kifejtésére képesítse.

Mint löfegyver, egy szuronyos tárpuska minden esetre czélszerű lenne, — de tekintve, hogy a tárpuskák szerkezete egyáltalában igen komplikált s ennél fogva inkább romlásnak alávetett, nemkülönben súlyosak, — bátorkodom forgonykarabélyok alkalmazását ajánlani.

A jelenleg a m. k. honvédlövasság által használt forgony-pisztolyok, szerkezetük szilárdsága és hordképességük folytán mindenképp leggyakorlatiabbaknak bizonyultak be annyira, hogy ezen Gasser Lipót-féle forgony minden más rendszert tisztí körökből már kiszorított. Már pedig, ha Lefauchaux-revolver szisztémája szerint lehetett karabélyt szerkeszteni, bizonyára a Gasser-féle szerint is lehet, még pedig szükség szerinti közép- és előágyazattal s döfeszuronnal ellátható forgonykarabély is alkotható, — mely például egy hatlövéses Fruhwirt-féle tárpuskát előnyösebben pótol. — mely a megszerzési árt illetőleg bármelyik tárpuskánál olcsóbb, a töltést illetőleg pedig kezelhetőbb, sőt gyakorlatilag a kálmásb — merer — állítani, jelenleg és a kitűzött czélné nézve a non plus ultra lenne. — és még azon előnnyel is bírna, hogy az előforduló javításokat bármelyik honvédségi puskaműves, kinek a forgony-szerkezetet ismernie kell, akadály nélkül végrehajthatná.

Ha azonban ezen indítványom talán pénz tekintetéből el nem fogadtatnék a katonai államrendőrség gyalog

egyénei részére a döfeszuronyos külön csapatbeli Werndl-féle karabély, — valamint tekintve, hogy a rendőr eshetőleg oly közel tevékenységre van utalva, melynél a szuronyos karabélyt már nem is alkalmazhatja a gyalogkard volna, mint oldalfeegyver alkalmazható, — míg a lovas egyének ugyanazon, de a cs. k. sorhad és m. k. honvédlóvasság hordmódja szerint alkalmazandó karabéllyal Gasser-féle — házmotázások különösen most felsorolhatlan eseteknél gyalog is igen jó szolgálatra alkalmas — forgonypisztollyal, továbbá a szerfeletti csörgésnek egészen mellőzése érdekében erősen szilánkozott, de vashüvelyes közönséges legújabb kosarú, mindkét oldalon homorított, könnyebbserű pengéjű lovassági karddal lenne legcélszerűbben felfegyverezhető, — a szuronyok lovasítottan végződő szolgálat alkalmával a kardhüvelyhez lenne alkalmasan szorítható, vagy külön is alkalmaztatnék a kardkötő derékszíjához, mely a cs. k. sorhadbeli lovasságéhoz hasonlóan kiállítva sokkal célszerűbb lenne.

A kard mindenkor akár gyalog, akár lóháton a testhez övezve lenne hordandó. Hogy pedig a lovasrendőr gyalog végződő szolgálat esetére a járaskor kardja által ne akadályoztatassék, a derék övszíj karikájába egy kapocs lenne alkalmazandó, hogy a kard abba akasztathassék.

A kardnak lóraüléskor a nyereghez való alkalmazása (mint az a m. kir. honvédlóvasságnál történik) a lovasra nézve igen alkalmatlan, — mert ballába és balkeze különösen vágatáskor a mindinkább fogyniázó, sőt ezen mozgás folytán meglágyult és táguló, a nyereghez varrt bőrtok gyarapodó mozgása által ismét tokba dugott kard által csapkodtatik, lóról leszállva pedig a lovas egyik, különösen a közelviadalban gyalog is legnevezetesebb fegyvertől van megfosztva, az pedig, hogy a kard a lovas oldalán lovagláskor alkalmatlan, nem áll! — ellenkezőleg a honvéd közhuszár a reá nézve előírt kardhordmódot, t. i. a nyereg elé szúrását, nem szereti. A tapasztalás tanítja, miszerint a balodalára esett ló, a nyereg mellé dugott kard miatt nem bír felkelni, a kard pedig ily esetekben vagy eltörik, vagy pedig legalábbis annyira hajlik meg hüvelyestől, hogy egy könnyen el se távolítható.

Öltözk és felszerelés.

Tekintve azon sokoldalú kellemetlenséget, melyet az m. k. honvédség ruházati és felszerelési készletének beszerzése okozott és okoz, — és azon egyáltalában nem kielégítő minőséget, melyet ez úgy beható szemügyre méltatásakor tapasztalhatunk, a m. kir. államrendőrség ebbeli cikkkeinek a hazai ipar útján — és pedig az ország különfele részeiben a kereskedelmi és iparkamarákkal egyetértőleg leendő beszerveztetését annál is inkább bátorodom ajánlani, mert a folytonos és időviszonyosságokkal dacolni kénytelen rendőri szolgálat különösen — czélszerű és jó minőségű elégséges ruházatú, valamint kellő felszerelést igényel.

Tekintve továbbá, hogy a katonai államrendőr legalább három évi folytonos szolgálatra volna kötelezendő, nem tartom feleslegesnek a tekintélyt adó tisztesség és csinosság érdekében a ruházatnak egyéni testi mérték szerinti készíltését ajánlani, valamint különben is a beszerzési és elszámolási módot akként alkalmazni, amint az a volt és még Erdélyben létező cs. k. csendőrségnél gyakoroltatik.

Tekintve végtére a rendőri egyének szolgálati rendeltetését és hivatását, a ruházatnak lehetőleg a nép által viselt alak és színekkel legalább is megközelítőleg egyezőnek kiállítását és a távolról feltűnő jellemzését mellőzését ajánlani bátorokodnám, ha m. kir. katonai egyének ruházatát a következőleg bátorokodom indítványozni:

1. Gyalogság.

a.) Ruházat.

Zubbony, mint a honvédgyalogságé, de megkülönböztetésül sötétvörös gallér, szélhajtókával (mint az 52. és 53. sz. cs. k. seregredek hajtókája), domborul az osztály számát viselő fémgombbal, a válszinór helyett a sorhadnál dívó szegélytelen posztó dragon, mint célszerűbb és tartóbb ajánlható.

Nadrág kékszürke posztó utásznadrág (a cs. k. sorhadi tűzértség mintájára szabva) sötétvörös posztó szegélyzettel, a nyári hőségszoki külső szolgálatra hasonló szabású zászolyo nadrág.

Főveg kevésbé felhajtott 2 hüvelyknyi széles, fekete fénybőrről, egy hatodnyira szegélyezett karimájú, természetes barna vízhatlan magyar nemezkalap, a fő körül makkokban végződő meggyzsinórral, a bal hálték tája fölött rézsutosan kissé hátrahajlítva, sárga fém-pajzsban a magyar címér pistoly fémszallag veszi körül, ezen jeligével, „Engedelmisség a törvénynek”, a horvát osztálynál a horvát címet s ugyanazon jeligét horvátul lehetne alkalmazni.

Ezen címér mögé egy kis fémtok lenne forrasztandó, mely halcsontmélyre illesztett 8"-nyi, fekete, hátrahajló löszörforgót tart.

(Ha egyáltalában még nagyobb megkülönböztetés kedvéért fehér gombok határozatának, akkor a kalap fémdiszníménye is fehér lehetne.)

Tábori sapka (mely télben, szolgálatban viselendő, zordonabb vidéken melegebben béléshető) kék, szürke posztó, sötétvörös szegéllyel s oly szabással, milyen a m. k. honvédségé, elől öfélése legmagasabb kezdőbetűit fel-tüntető fekete és sárga himzett selyemrózsával és hasonló posztóval borított francia alakú napellenzővel. — A nadrágot, lábbelit, köpenyt és sapkát illetőleg saját tapasztalatom és a „Jahrbücher für die Deutsche Armee und Kriegsmarine” című Berlinben megjelenő folyó időszaki füzetek 1873. május havában érkezett füzet 153 lapján kifejtettékre támaszkodván, bátorokodom a fenneb-bieket indítványozni.

Mint szolgálati lovak zömök (doppel, ponni), lehetőleg sötétzsinú lovak volnának célszerűek, melyek kezdetben a honvédlóvasság állományából lennének megszerezendők, később pedig az osztályparancsnokok befolyása alatt a honvédséggel közösen pótlóvazandók.

Tisztek.

c.) Ruházat.

Attila csak teljes díszben és szalonban viseltetik. — sötétkék 1/4"-nyi vörössel átszőtt négyyszögletű aranyzsinórral, mellén, nyakgalléron és karhajtókán a m. k. honvédhuszártisztek zubbonyához hasonlóan zsinórozva, szegélyezve, a hátszinórral egyszerűsítve, a zsebek zsinórzata elmaradhatna. — keskeny vállzsinórral a balvállon. — nyakgallér és karhajtóka sötétvörös posztóból, bélése sötétvörös merinó.

Zubbony, mint a gyaloghonvéd-tiszteké, keskeny bal vállzsinórral és sötétvörös nyakhajtóka-széllal. Köpeny, mint a lovaslegénységé sötétvörös szegéllyel, bársonygallér és sötétvörös gallérhajtócskával, melyen egy kisebb domború fémgomb alkalmazandó. Ezenkívül megengedhetőnek vélném a külön is, valamint a cs. k. sorhadnál, úgy a m. k. honvédségnél is tűrt gallérkereköpenyt.

Azonkívül a hadsereg és honvédségnél dívó kékszürke szalonpantallont sötétvörös szegéllyel és nyári pantallont, melyekhez gombos sarkantyú viselhetése engedélyeztet-hetnék.

Főveg, mint a legénység, csak hogy karimája egy és fél foknyi széles, valamint fénybőr helyett arany sujtás-

sal szegélyezve és a vörös fővezrszínór helyett vörössel átszőtt $\frac{1}{4}$ "-nyi négyszegletes makkokban végződő aranyzsinór alkalmazható, mely a törzstisztnél a főveget kétszer járná körül; — a 10" hosszú, fekete lőszőrforgó a legénységénél lombosabb és tövén fehér.

Tölténytáska, mely teljes dísz- és szolgálati jelvényül szolgál, olyan mint a m. k. honvéd huszártiszteké, de két jessípplal, melyek egyike két hangú trombita, — másika pedig két füttyhanggal bír, s melyek Öfelsége neve kezdőbetűinél két felül alkalmazandók lennének.

A helyhatósági megyei rendőrségnek a felosztása.

Azon mérték szerint, amint a felállítandó m. k. katonai államrendőrség tért foglalva fejlődik, a jelenben fennálló helyhatósági rendőrség — a pandur'ok, persecutorok, csepnikek és más néven nevezett hasonminőségű rendőrök működése megszüntetendő és sőt feloszlatandó lennének.

Azon körülményt illetőleg, vajjon a m. kir. államrendőrség a helyi rendőri teendőket, milyenek a piaci felügyelet, mértékelés az árulás ellenőrzése, házalók és keresetnélküli egyének felügyelete stb. is, átvegye és végezze, bátor vagyok megjegyezni, miszerint ez éppen oly hasznos, mint szükséges, sőt a biztonsági szolgálat érdekében is elodázhatalanul is szüksége lenne; — de ha már az ily hatás- és működési kör terjeszkedése netalán a helyhatósági önkormányzattal össze nem férhető és így létesíthető nem lenne, bizonyos értelemben közreműködés címe alatt a katonai államrendőrség ellenőrző szerepe talán mégis megengedhető lenne, hogy ily, az e részbeni gyakori és könnyen palástolható, tehát a közönségre nézve érezhető visszaéléseknek és kinövészeknek gát vetethessék.

Pest, 1873. május hó 24-én.

Ujhegyi Béla

magyar kir. honvéd főhadnagy,
a m. kir. Ludovica Akadémia igazgató-
segéd-tisztje, és id. tanár.

Utóirat.

Miután a fennebbieket a jelen állapot szerint áttekin tettem, következőket bátorodom megjegyezni:

a) Úgy vélem a „m. kir. katonai államrendőrség” kitétel helyett talán nemcsak még megfelelőbb, de jobb hangzású is lenne: „M. kir. Biztonsági Csapat” — s ennek megfelelően a tagozatparancsnoksági elnevezések, u. m.: „m. kir. Biztonsági csapat osztályparancsnokság” — „m. kir. biztonsági csapat szárnyparancsnokság” s. a. t.

b) Fennebbi előadott nézeteim átolvasása engem — a bennem meglevő ügyszeretet és buzgalom folytán — ad infinitum bővítésekre és eszmekifejtésre képes készíteni, — mit azonban most elkerülendő, a teljességgel talákozó tételek további kidolgozására egész készséggel, tiszteletteljesen ajánlkozni hazafiúi kötelességemnek tartom.

Megjegyezni bátorodom, hogy az ime előadott tervezeten kívül polgári rendőri főbiztosságok és biztosságok felállítása mindenesetre szükséges, amelyekre nézve nézeteimet kifejzhetni szerencsémnek tartandó.

c) Nézeteimet az államrendőrség karhatalmi közegének szervezete tárgyában fejtettem ki és pedig csak röviden, — ami a tulajdonképpeni rendőri szervezetet és működést illeti, annak tanulmányozásával jelenleg foglalkozom magányóráimban.

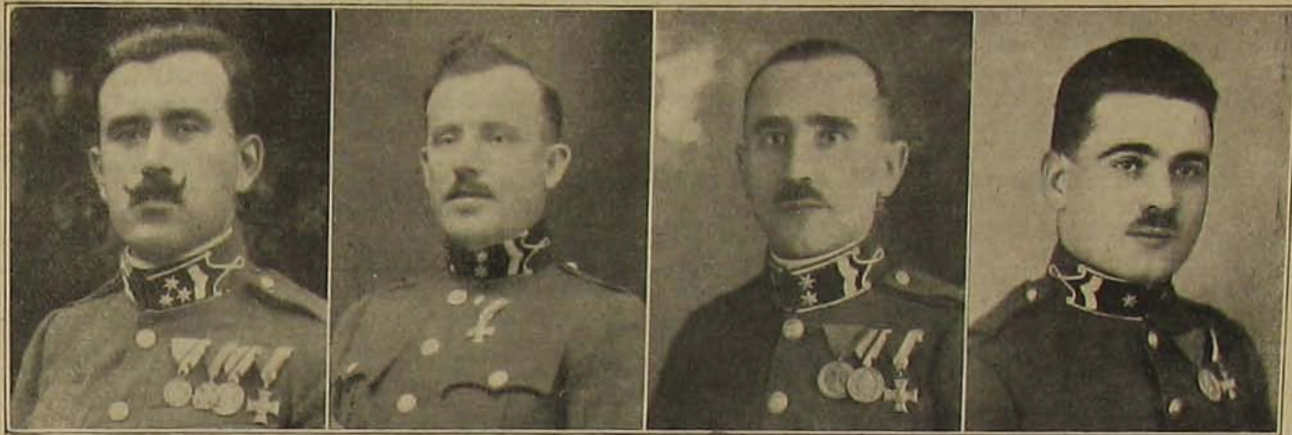
K. m. f.

Ujhegyi Béla
m. k. honvéd-főhadnagy.

A m. kir. csendőrség története.

1881 február 14-én szentesítette Ő Felsége I. Ferenc József apostoli királyunk a csendőrség legénységi állományának kiegészítéséről szóló 1881. évi II. törvénycikket és a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló 1881. évi III. törvénycikket. Az utóbbi törvény állította fel Magyarországon egész területére kiterjedőleg a katonailag szervezett m. kir. csendőrséget, a közbiztonsági szolgálatnak elsősorban a vármegyék igazgatása alatt álló területen való ellátására. 1881 február 14-e a m. kir. csendőrség születése napja, bár az ország egyes részeiben, Erdélyben és Horvát-Szlavónországokban már 1876 május 1-e óta volt m. kir. csendőrség. A csendőrszóval a nyelvújítás ajándékozta meg nyelvünket, legrégibb nyoma 1834-ből ismeretes, még pedig mint a franciás *gensdarme* (magyarosan: *zsandár*) szó helyettesítője; jelentése azt akarja kifejezni, hogy a zsandár feladata a közszend megóvása. A zsandárszó és a fogalom, amelyet kifejez, eredetileg francia. *Gens d'armes*-nak hívták Franciaországban a középkorban, különösen a vége felé, a páncélos lovagot, később, egészen a francia forradalom idejéig, a francia testőrlövasság legelőkelőbb részét. Ezt az előkelő nevet adta Napoleon annak a válogatott katonaságnak, amelyet 1798-ban ezredekbe szervezve állított fel és amelyet az országban szétszórva közbiztonsági szolgálatra, részben pedig tábori csendőri szolgálatra alkalmazott. Ez a katonaság, azaz csendőrség, eredetileg és szervezetére nézve lovasság volt, de mivel a közbiztonsági szolgálat nem kívánta meg, hogy tisztán lovasokból álljon, részben gyalogosokból állítottak össze. Ez a csendőrség, amely éppenúgy a hadsereghez tartozott mint bármely más csapat, volt az őse, vagy mintája az összes más európai államokban felállított csendőrségeknek. Az egységes szervezet, a katonai fegyelem és a katonai erények a francia csendőrség eredményes működését biztosították, maga a csendőrség pedig Európa nagyrésztben ismertté vált. Napoleon császársága egészen a Rajnáig terjedt, hozzátartozott a mai Belgium és Németalföld területe, Németország északnyugati része, a mai Olaszország részei, sőt Karinthia, Krajna, Dalmácia és Horvátország a Száváig. Francia mintára szervezett csendőrségek alakultak a Napoleontól függő államokban is, mint Poroszország kivételével egész Németországban. Svájcban, Olaszországban, stb., amely államok a csendőrségen kívül is sok francia intézményt átvettek és részben Napoleon bukása után is megtartottak, így sok helyen megmaradt a csendőrség is. Mikor a Napoleontól függő itáliai királyság területéből Lombardia 1814-ben Ausztriához került, az ott talált csendőrséget Ausztria mint külön csendőrezredet megtartotta. Az ezred hatásköre Lombardiára és Dél-Tirolra terjedt ki, ahol békében őrsőkre szétszórva közbiztonsági szolgálatot végzett, de mint a hadsereg része, háborúban mint harcoló csapat, vagy tábori csendőrséggént volt alkalmazható. Tisztán olaszokból állott. Öt escádrónra, azaz lovasszázadra tagozódott, ezek mindegyike pedig két, önállóan működő szárnyra, azaz lovas felszázadra; minden szárny két szakaszra. A legénység két ötdrészre lovas, három ötdrészre gyalogos volt.

A harmincéves háború befejezése előtt, pár hónappal a Hilpersteinben levő bajor lovasezred a zsoldhátalak miatt felázadt, tisztjeit elűzte és egy káplárt választott meg ezredesnek. Hiirtelen előhívott más csapatok a megbokrosodott ezredet körülfogták és lefegyverezték. Az új ezredes 78 hasonló ivású elvtárral együtt kivégeztetett; az ezred pedig újból szerveztetvén, azonnal letette az esküt.

Kormányzó Úr a Főméltósága Novák Kovács Imre tiszthelyettes és Péntes Mihály törzserőseket kiváló szolgálataikért, Szabó Vince törzserőseket és Hegyfalu (Hornák) András őrmestert pedig nagyobb néptömeggel szemben tanúsított erélyes magatartásukért a magyar bronz érdeméremmel zöld szalagon tüntette ki.

Említésre méltó, hogy a ruhagazdálkodás a tömegrendszer szerint történt. Bár a lombardiai csendőrezred igen jó eredménnyel működött, az osztrák császárság területén mégsem állítottak fel máshol is csendőrséget, mivel a közigazgatás és az azzal összekötött bíráskodás nem állami, hanem rendi szervezettel bírt, így egységes állami karhatalmi szerv sem látszott szükségesnek.

Mikor azonban az 1848/49-i mozgalmak után az egész osztrák császárságban állami közigazgatást és ettől elválasztott bíráskodást állítottak fel, egyúttal elhatározták az egész birodalom területére kiterjedő csendőrség felállítását is. Az osztrák csendőrséget (Gendarmerie, magyarul zsendárságnak hívták) Bach osztrák belügyminiszter javaslatára 1849 végétől kezdve állították fel az osztrák birodalomban, amelybe a szabadságharcnak orosz segítséggel történt leverése után Magyarországot is beolvasztották. A csendőrség szervezése a lombardiai csendőrség mintájára történt, ennek tisztjei képezték ki az új tiszteket és legénységet, amelyet a hadsereg válogatott altisztjeiből, tehát csupa hadviselt, jól minősített emberből, szedtek össze. Fokozatosan 16 ezredet állítottak fel, amelyek közül a lombardiai a 14. számot nyerte. Az 5., 6. és 7. ezred az öt kerületre felosztott Magyarország, a 8. Erdély, a 9. a Krassó-Szörény, Temes, Torontál, Bács-Bodrog és Szerém vármegyéből alakított Szerb vajdaság és temesi bán-ság, a 10. ezred Horvát-Szlávnországek számára állították fel. A csendőrség Kempen János altábornagy főfelügyelő útján mindenben a hadügyminiszternek volt alárendelve, csak szolgálatteljesítés szempontjából a belügyminiszternek, de nem közvetlenül. Az ezred szervezete a következő volt: A parancsnok mellé két törzstiszt volt beosztva, az ezred maga 2 escadronból állott, ezek mindegyike két önálló szárnyból, minden szárny több szakaszból. A szakasz több, egy-egy őrmester parancsnoksága alatt álló őrsre oszlott. A szárnyak parancsnokai századosok voltak, a szakaszok parancsnokai pedig alantós tisztek. A kiképzés tökéletesítése és a fegyelem megalapozása céljából az őrsöket igen gyakran szemlélték; minden őrsöt törzstiszt évente kétszer, a szárnyparancsnok háromszor, a szakaszparancsnok tizenkétszer, az őrmester huszonnégy-szer. Az őrsök egyik fő feladata az összes fő- és mellékutak állandó portyázása volt; a legénység harmadrészének állandóan ebben a szolgálatban kellett állania.

Az új csendőrség feadata nehéz volt. A háborúk miatt az egész Osztrák birodalom sokáig meg volt

fosztva a katonai helyőrségektől, a régi közigazgatás megszűnt, az új csak lassan szerveződött; mindennek az volt az eredménye, hogy rengeteg bűncselekmény megtorlatlanul maradt, rablóbandák alakultak, sok katonaszökevény és csavargó veszélyeztette a közbiztonságot. A csendőrség működése mégis eredményesnek ígérkezett; a jó legénység és a tárgyilagos, pártatlan eljárásra való igyekezet, amihez a most felszabadult jobbágy nem igen volt szokva, a csendőrségnek tekintélyt szerzett, a közbiztonság állapota javulni kezdett. Közben azonban a birodalmi alkotmányt felfüggesztették és az egész osztrák birodalomban megkezdődött a tiszta önkényuralom kora. Bach belügyminiszter vezetésével. Az államrendészetet kivették a belügyminiszter hatásköréből és ennek intézésére 1852-ben külön rendőrmisztériumot állítottak fel, amelynek vezetését a csendőrség főfelügyelőjére, Kempen altábornagra bízták. Ennek az lett a következménye, hogy a csendőrség főleg politikai szolgálat elvégzésére vétetett igénybe. Nemcsak a lakosság, hanem a hivatalnokokat is tartozott megfigyelni és észleleteit titkos jelentésekben jelenteni. Ha hozzávesszük ehhez, hogy a csendőrségnek szolgálati esküjére való hivatkozással tett jelentése hiteles tanubizonyosággal volt elfogadandó és azt, hogy a magas fogdíjak könnyen arra csábították, hogy minél több és minél súlyosabb bűncselekmény kiderítésével álljon elő, könnyen megértjük, hogy a csendőrség nagyon hamar rendkívül népszerűtlen lett úgy a lakosság, mint az intézőkörök előtt is. Valóságos államot alkottak az államban. Magyarországon a népszerűtlenségnek valóságos gyűlöletté kellett válnia, mert itt a máshol is fennforgó okokhoz hozzájárult az is, hogy az önkényuralom elnyomásának, hazafiak üldözésének végrehajtó eszköze éppen a csendőrség volt. Nem is szólva arról, hogy az önkényuralom még olyan dolgokba is belenyúlt, mint a magyaros ruházat és a szakállviselés. Az ilyen kicsinyes okvetellenkedés annál gyűlöletesebbé vált mindenki előtt, mert a Magyarországon szolgált csendőrség legnagyobb része idegenekből állott, bár voltak úgy a tisztikarban, mint a legénység között magyarok is. A csendőrség az első szervezés alapján 1853-ig teljesen kiépült; létszáma ekkor meghaladta a 18.000 főt. 1854-ben újabb három ezredet állítottak fel, ezek közül kettőt Magyarországon, úgy, hogy most már az öt kerület mindegyikének volt egy-egy csendőrezrede.

Ausztria 1859-ben elvesztette a franciák és olaszok ellen viselt háborúját, aminek az abszolutizmus bukása

letti a következménye. A kormányra jutott szabadelvű elemek a csendőrség uralmának megdöntésére törekedtek. A létszámot leszállították 6000 főre, az ezredek számát 10-re. Ezek közül Magyarországra Erdéllyel és a Magyarországgal újra egyesített szerb vajdasággal és temesi bánsággal együtt 5 ezred esett. A csendőrség katonái és fegyelmi tekintetben a hadügyminiszternek, szolgálati és gazdasági sok tiszti parancsnokság, minden szekció-parancsnokság megszűnt, az őrsök közül általában csak a járási hivatalok székhelyén levők maradtak meg. Az őrsök teljesen a közigazgatási hatóságok alá rendeltettek, ezek minden szolgálatot, a járőrszolgálatot is maguk akarták elrendelni. A naponta kötelező járőrszolgálat eltöröltették. A szemlék sáma leszállították. Az egyenruhát is megváltoztatták. A sisak helyett a vadászok kalapját rendszeresítették, a vállakon átvett fehér szíjzawat helyett fekete derékszíjat, a sárga selyem díszes zsinórzat helyett az egyszerű zöld jelszínt.

Az új szervezés az egymásnak ellentmondó rendeletek következtében rengeteg sűrűlődsé okozott a csendőrség és a hatóságok között. A létszám elégtelen volt, voltak vidékek, ahol legfeljebb kétfeljenként fordult meg csendőr. A régi válogatott legénység elfogyván, a hiányt nyers újoncokkal pótolták, akiknek harmadrésze írni-olvasni nem tudott. Mindennek az eredménye a közbiztonság nagymértvű megromlása lett. Rablók, bűnszövetkezetek, követelő fellépésű csavargók gombamódra elszaporodtak. Magyarországon 1861-ben összehívták az országgyűlést és a vármegyei gyűléseket. A vármegyék átvették a közigazgatást. Egyik első dolguk volt a csendőrséggel nem is törődve, a régi pandur-rendszer visszaállítása. Az alkotmányos reményeket azonban csakhamar a Schmerling-féle abszolútizmus követte. A leírt állapotok következtében a zsványvilág Magyarországon is felvirágzott. 1866-ban még felállítottak 15 országos csendőrparancsnokságot a 10 ezred helyett, ezekből hetet Magyarország területén, de azután az 1867-es kiegyezéssel az osztrák csendőrség uralma Magyarországon megszűnt.

A kiegyezés után a tulajdonképpeni Magyarország területén a csendőrség teljesen megszűnt. Csak a kolozsvári 10. és a zágrábi 8. számú országos csendőrparancsnokságok maradtak meg továbbra is a közös hadügyminiszternek alárendelve és német szolgálati nyelvvel, de a közbiztonsági szolgálat terén az előbbi a m. kir. belügyminiszternek, az utóbbi a horvát-szlavon bánnak alárendelve. 1868-ban az osztrák csendőrség egyenruhájával együtt a magyarországi németnyelvű csendőrség egyenruhája is megváltozott. Ekkor rendszeresítették a mai alakú vadászkalapot (csak hogy címer helyett égő gránát volt rajta), a kétsoros helyett egysoros kabátot, a közös hadseregéhez hasonló, gombok nélküli sötétzöld zubbonyt és a fekete lakk szíjzawat. A tisztek az addigi lovassági helyett gyalogtiszti kardot kaptak, a legénységet rövid hátultöltő puskával szerelték föl. Ahol nem volt csendőrség, a vármegyék pandurjaikkal igyekeztek a közbiztonságot fenntartani, de siker nélkül. Zsványok, rablóbandák, szegénylegények, bűnszövetkezetek óriási mértékben elszaporodtak. Ellenük a katonaság gyakori igénybevétele sem használt. A gyenge fizetés mellett felfogadott pandurok inkább szolgák voltak, mint rendőri közegek, akik már csak teljesen ki nem elégítő csekély számuk miatt sem voltak képesek eredményt elérni. Ehhez járult szervezetlenségük, a bűnözőkkel való gyakori összejátszásuk, az is, hogy kiképzést nem is nyertek és hogy egyik megyéből a másikba nem volt szabad az üldözött után átmenniük. Ami kevés kivétel volt, az az egész kép sívárságán nem változtatott.

Ilyen körülmények között a közbiztonság álla-

pota mindig csak romlott. Ezzel szemben az erdélyi csendőrség területén a közbiztonsági állapotok sokkal jobbak voltak. Az összehasonlítás a csendőrség hatalmas fölényét mutatta a pandur-rendszerrel szemben. Bár a meglevő csendőrség ellen az országgyűlés is több támadás történt, első sorban német nyelve miatt, arról már nem igen esett szó, hogy meg kellene szüntetni. Űgye úgy rendeztetett, hogy 1876 május 1-vel úgy az erdélyi, mint a horvát csendőrséget a m. kir. honvédelmi miniszter alá rendelték, amikor az előbbi parancsnoksága „m. kir. erdélyi csendőrség parancsnoksága”, az utóbbi „m. kir. horvát-szlavon csendőrség parancsnoksága” elnevezést kapott. Az előbbi szolgálati nyelve magyar, az utóbbi horvát lett. Ez a csendőrség ekkor már fel volt szerelve a Fruhwirth-féle ismétlőpuskával, sok évvel előbb, mint hogy a hadsereg ismétlőpuskát kapott. Az egyenruha megváltozott. A vadászkalapra a gránát helyett a magyar címer került, a ruházatra pedig a honvédségnél használt félgömbalakú gombok. A zubbonyra meggyipiros zsinórzat, mint a honvédségnél.

A honvédelmi minisztériumban a csendőrségi ügyek előadója Schatz Lajos őrnagy lett, az erdélyi csendőrség parancsnoka pedig Török Ferenc honvédőrnagy. Most már volt magyar királyi csendőrség. Mindig több hang kezdte követelni, hogy az ország egész területén állíttassék ilyen fel, hogy a tűrhetetlen közbiztonsági állapotokon segíteni lehessen. Végre 1880 novemberében Szende Béla honv. miniszter benyújtotta a képviselőháznak a csendőrség legénységi állományának kiegészítéséről, Tisza Kálmán miniszterelnök pedig a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló törvényjavaslatát. Ez utóbbi a csendőrségnek az egész ország területén való megszervezéséről szólt. A két törvényjavaslatot az országgyűlés mindkét háza megszavazván, az előbbi mint 1881. évi II., az utóbbi mint 1881. évi III. törvénycikk 1881 február 14-én királyi szentesítést nyert.

Azonnal megkezdődött a szervezési munka. Kiadattak a szervezeti és szolgálati utasítások és az öltözési és felszerelési szabályzat, mely a tiszteknek olyan atillát rendszeresített, mint a honvédségi, de sötétzöld szintű világos buzérvörös hajtókével. A már fennálló csendőrség megtartotta a Fruhwirth-puskát, de az újonnan felállítandó a Kropatschek-féle 8 lövetű ismétlő-karabélyt kapta. Az erdélyi (ezenül I. számú csendőrparancsnokság) csendőrség parancsnoka, Török Ferenc ezredes megbízást kapott a II. számú, szegedi csendőrparancsnokság megszervezésére. Az erdélyi csendőrség szárnyainál az új parancsnokság egy-egy szárnyának a legénységét képezték ki és szerelték fel, az altiszteket pedig a Déván felállított altiszti iskolában.

1882 január 1-én a Török Ferenc ezredes parancsnoksága alá helyezett szegedi II. számú csendőrparancsnokság csendőrsége a működését megkezdte. Ez év folyamán hasonló módon szervezte az I. számú parancsnokság a kassai IV-et, a II. számú pedig a budapesti III-at. Ennek parancsnoka Török Ferenc ezredes lett. 1883 január 1-én ez a két parancsnokság is megkezdte működését, 1884 január 1-én pedig a pozsonyi V. és a székesfehérvári VI. számú is. Még ebben az évben megváltoztatták a csendőrparancsnokság elnevezést csendőrkerületi parancsnokságra. Az első kerületi parancsnokok a következők voltak: Az I. kerület báró du Mont Várhegyi Lajos őrnagy, a II-iké Neugeboren Gusztáv őrnagy, a III-iké Török Ferenc ezredes, a IV-iké Tisóczky Lajos alezredes, az V-iké gróf Beckers Alfonz őrnagy, a VI-iké Sönser Nándor őrnagy, a horvát-szlavon csendőrparancsnokságé kirchenau Bründl Károly ezredes. A honvédelmi minisztérium csendőrségi osztályának vezetője Schatz Lajos ezredes volt

A csendőrség a m. kir. honvédfőparancsnok bírói hatalma alatt állott, a honvédkerületi és dandárparancsnokok is szemlélték. Még 1884-ben beosztatott minden csendőrkörületi parancsnoksághoz 1—1 honvéd-hadbíró is. A kerületek szárnyakra, ezek szakaszokra, ezek őrsőkre oszlottak. A szárny parancsnoka százados volt, a szakaszé alantos tiszt, az őrsőké őrsvezető vagy őrmester. A többi csendőrlegénység neve „csendőrkör” volt és tizedesi rendfokozati jelvényt viselt akkor is, ha a hadseregnél vagy a honvédségnél magasabb rendfokozatot nyert is volna már el. Az őrsvezetői csillagot a próbacsendőrkör nem viselte, de viselt altiszti kardbojtot és fehér kesztyűt. Minden kerületnél volt egy tanosztály is a próbacsendőrkörök és altisztek kiképzésére.

1884-ben a csendőrség már az egész országban működött. Ekkor 6 kerületre, 23 szárnyra, 55 szakaszra, 882 őrsre oszlott, létszáma 115 tiszt és 5020 főnyi legénység volt. Ezt a létszámot azonban valóságos csendőrkörökkel nem lehetett egyszerre kitölteni, azért az V. és VI. kerületek felállításukkor 1200 honvédet kaptak kisegítésül. Minden kerület felállítási évének január 1-én kezdette meg szolgálatát. Az egész legénység már a megelőző év végefelé megszállotta az őrsőket, de szolgálatot nem teljesített, hanem csak pihaltoldozott a bűnözők és közártalmúak után. Mikor aztán Szilveszter éjszakáján az óra ütötte az éjfélt, az új év első percében a kerület összes legénysége szolgálatba indult és összefogott a közártalmúak és gyűnösítettak közül annyit, amennyit csak tudott. Így kezdődött meg az a szolgálat, amely annyi fáradság, veríték, vér, lelemény és kitarítás árán végre lassanként megtörte a zsidóvilágot.

A következő években a csendőrség létszáma lassankint emelkedett. 1885-ben rendszeresítették tisztok és legénység számára a do mányt. 1886-ban a honvédelmi minisztérium csendőrségi osztályának vezetője Török Ferenc vezérőrnagy lett, aki megbízott a magyar szent korona országaihoz tartozó csendőrségi felügyeleti teendővel is. 1887-ben az I. kerület is megkapta a Kropatschek-karabélyt. 1890-től a csendőrség volt a hadrakelt sereg tábori csendőri szolgálatára rendelve. 1891-ben állították fel a csendőrségi pótlókeretet és pótlóvározó bizottságot Budapesten. Még 1885-ben és 1886-ban is nagy rablódözések folytak, különösen a II. és VI. kerületek területén. De a rablóvilág lassankint eltűnt. A 90-es évek elejétől világszerte szocialista mozgalom ütöttek fel fejüket, ami nálunk, Magyarországon agrárszocializmus alakjában jelentkezett, különösen az Alföldön. Ez a munkásmozgalom majdnem egy évtizedig eltartott és a csendőrségnek igen sok és nehéz munkát okozott. 1893-ban és 1894-ben kolerajárvány. 1894-ben és 1895-ben pénzhamisító- és tolvajbandák garázdálkodása és a nagyarányú és vezedelmes erdélyi román nemzetiségi mozgalmak szaporították a csendőrség munkáját, amelyek csak létszámánál tetemes szaporítása folytán tudott megfelelni. A csendőrségi rendszeresített létszáma 1893-ban elérte a 6000 főt, 1895-ben a 7000 főt, 1899-ben pedig a 8000-et. 1896-ban rendszeresítették a járőrvezetői jelvényt.

1897-ben Török Ferenc altábornagy, a csendőrség első felügyelője, megszervezője és nevelője a tábor-szernagyi cím és jelleg adományozása mellett nyugállományba helyeztetett. A következő évben felállították a csendőrségi felligyelőséget, amivel a csendőrség kikerült a honvédség főparancsnokának hatásköréből. 1900-ban rendszeresítették a gazdasági ügyek ellátására a törzsőrmesterek. 1901-től a csapatból átjövő őrmesterek és szakaszvezetők „címz. őrsvezetői” rendfokozatban vételtek át; 1903-tól az összesen 10 évet szolgált csendőrkörök is elnyerték

ezt a rendfokozatot. 1904-től kezdve pedig azok a csendőrkörök is, akik a csendőrségnél már 5 évet szolgáltak.

1899 jan. 1-én léptették életbe az új polgári hűnvádi perrendtartást. Ez a csendőrség nyomozási eljárását nagymértékben módosította és szervezeti változásoknak is volt indítóoka. Így, mivel a csendőrtiszteket nem minősítették rendőri közegekkel, azoknak a nyomozásban való közreműködését (ami addig fontosabb esetekben gyakorlatban volt), megszüntették. Gondoskodni kellett tehát arról, hogy legyen valaki, aki nagyobb ügyek egységes nyomozását vezethesse. Ezért 1903-ban járásparancsnokságok állították fel és a járásőrmesteri rendfokozatba az első járásparancsnokok 1904-ben neveztettek ki. Az 1903. és 1906. közötti években számos rendezett tanácsú város, sőt néhány törvényhatósági joggal ruházott város belterületén is a csendőrség vette át a szolgálatot, a szokásos rendőrségi létszámmal jóval kisebb létszámmal. A csendőrség létszámának jelentékeny növekedése miatt — 1906-ban elérte a 9000 főt és 1907-ben a 10.000 főt — több szervezeti változtatás vált szükségessé. A belügyminisztériumban 1904-ben külön csendőrségi osztályt szerveztek. 1903-ban pedig felállították a brassói VII. kerületet, 1907-ben pedig a debreceni VIII-ikat. 1904-ban alakult meg a csendőrségi felszerelési anyagraktár. 1907-ben minden kerületnél egy-egy pótszárny és ugyancsak ebben az évben a később Kiskunhalasra került pótlódóműtő osztály Cegléden.

A csendőrlegénység továbbképzése és az altiszti kiképzés terén fontos feladatot volt hivatva betölteni a Nagyváradon először 1909-ben megnyílt országos csendőriskola, amely 1913-ban foglalta el új, nagyszerű épületét. Rövid fennállása alatt is igen szép eredményt tudott elérni. A világháborút megelőző utolsó években a csendőrség fegyverzete és ruházata jelentékeny változásokon ment át. 1906-ban rendszeresítették a Kropatschek-karabély helyett a 95 m. Mannlicher-karabélyt a külön csendőrségi szuronyt és hozzá a békebeli használatra szánt és 1913-ig használt füstös löporral töltött, úgynevezett békétöltényt; 1912-ben pedig a Frommer-féle önműködő pisztolyt. 1906-ban cserélték ki a fekete lakkszíjat a barna krómből valóval. 1910-ben rendszeresítették az újjas vállgömböt, 1912-ben pedig a gombok, és zsinórzat nélküli zubbonyt.

A világháborút megelőző utolsó évek bel- és külpolitikai téren meglehetősen nyugtalanságban teltek el, amit a csendőrségnek is meg kellett éreznie. Budapesten 1912-ben politikai mozgalmak következtében szükségessé vált a rendőrségnek 800 csendőrral való megerősítése. A csendőrség a neki szokatlan nagyvárosi területen is teljes mértékben megfelelt hírnevének. Bosznia és Hercegovínának 1908-ban történt annektálása nagymértékben megromtotta a viszonyt a szomszéd Szerbiával, minek folytán a magyar kir. csendőrség is nagymértékű és huzamosabb ideig tartó összpontosítást volt kénytelen végrehajtani a déli határ felügyeletére. Ugyanez volt az eset az 1912/13. évi Balkán-háború alkalmánál is. Mindezek a mozgalmak újból szükségessé tették a csendőrség létszámának jelentékeny fölemelését. A rendszeresített létszám 1912-ben meghaladta a 11.000, 1913-ban pedig megközelítette a 12.000 főt. A határrendőrség saját végrehajtó személyzete helyett 1912-ben a szerb és román határ mentén a m. kir. csendőrség vette át annak szolgálatát, ami egyúttal a határőrizet jelentékeny sürítésével is járt. Erre a célra a csendőrség mintegy 800 főnyi létszámszaporítást kapott.

1914-ben kitört a világháború. Már a mozgósítás el-

rendelése előtti napon a csendőrök száza érkeztek az ország belsejéből a szerb és a román határra, hogy a határőrizetet megerősítsék. A mozgósítás mindenkit talpra állított; jó ideig nem jutott idő pihenésre, annyi dolog tornyosult a csendőr feje fölé, hogy alig birt vele megbirkózni. A létszám is mindjárt megcsökkent. Mintegy 800 csendőr azonnal bevonult tábori csendőrszolgálatra, akiket a háború folyamán még nagyon sok követett. A megszállott ellenséges területek is sok csendőrt igényeltek. A magyar csendőrnek Oroszországban, Romániában, Szerbiában, Montenegróban, Albániában, Olaszországban kellett, sokszor igen nehéz viszonyok között kötelességét teljesítenie. Teljesítette is úgy, hogy mindenki a legnagyobb elismeréssel adózott neki. A vele együtt működő osztrák, boszniai és horvát csendőrökkel a jó bajtársi viszonyt mindenkor megtartotta. Még a nyelv sem volt akadály. Lengyel vagy szerb lakosság között, német szolgálati nyelvű parancsnokság alá rendelve, a magyar csendőr lefelé és felfelé is jól meg tudott felelni szolgálati kötelességének.

Még 1914. év októberében a m. kir. csendőrség 40 tisztje és 120 csendőre került az orosz harctéren harcoló csapatainkhoz szakasparancsnoki minőségben, mivel az első nagy harcok oly nagyfokú tiszthiányt okoztak, hogy a csapatok vezetése és a fegyelem fenntartása nagy nehézségekbe ütközött. Az így harctérre kerültek 1916-ig maradtak a csapatoknál, azután nagyobb részük a tábori csendőrséghez osztott be. De nem mindenki tért vissza. Vért és életet áldozott a határőrizetre kirendelt csendőrség is a Kárpátokon át betört orosz elleni harcokban. 1916-ban Románia betört a majdnem védelem nélkül állott Erdélybe. A népfelkelőkkel megerősített határszéli őrsöket túljerejével elnyomta, de a megmenekült legénységnek megadott, hogy az alattomos ellenség kiűzésében is fegyverrel részt vegyen.

Az országban maradt csendőrség megcsökkent létszámmal végezte sokoldalú feladatát. A harctérre történt elvezénylések nagy mértékben csökkentették a szolgálat teljesítők létszámát, amit a megnagyobbodott fogyaték is csökkentett, mert a háború miatt a csendőrséget kiegészíteni nem lehetett. A háború vége felé a rendszeresített létszám hiánya már vagy 2000 főre rúgott. A hiány pótlására az őrsöket népfelkelőkkel erősítették meg, akik a hiányzó csendőröket teljes értékben nem pótolhatták. Eleinte csak ment a dolog valahogyan, mert a bűnözés az első időben jelentékenyen visszaesett, mivel a férfilakosság nagy része bevonult katonának és mivel az első időben mutakozó meglehetősen pénzösség is csökkentette a bűnözésre indító okokat. A helyzet fokozódó romlásával azonban a bűnözés is rohamosan növekedett. Fokozták ezt a jellegzetes háborús bűncselekmények, mint árdrágítás, lánckereskedelem és a rengeteg tiltó rendelkezés áthágása. A hadvezetés érdekében a katonai hatóságok is igen sok munkát adtak a csendőrségnek, annyit, hogy fölért az összes többi szolgálati feladatával. Katonaszökevényeket, be nem vonulókat felfedezni, munkára kihelyezett hadifoglyokat ellenőrizni, szabadságoltakat bevonultatni, felmentés iránti kérvények jogosultságát, bevonultak hozzátartozóinak segélyezésre rászorultságát megállapítani, mind az őrsök feladata volt. Az élelmiszerkészletek és ipari nyersanyagok aggasztó fogyása miatt hamarosan meg kellett szigorítani az azokkal való gazdálkodást, azokat nyilvántartásba kellett venni, lefoglalni, forgalmukat szabályozni. Ez megint óriási munkatöbbletet jelentett a csendőrségnek. Gabonakészletek, vágómarhaállomány, szén-, szalma-, épületfa-, gyapju-, vas-, réz-,

alumínium- és egyéb fémkészletek megállapítása, őrlési rendelkezések ellenőrzése igen nagy mértékben szintén a csendőrségre nehezedett. Mindez annál nagyobb súllyal, minél tovább tartott a háború. Ugyanilyen mértékben szaporodott a katonaszökevények és megszállott ellenséges hadifoglyok száma is, akik rengeteg bűncselekményt követtek el és a háború vége felé sok helyen már veszedelmes bandákká is alakultak. A háború utolsó évében veszedelmes ipari sztrájkok is csendőrségi közbelépést igényeltek. A munkával túlterhelt és rosszul élelmezett csendőr számtalan feladatával már alig tudott megbirkózni, mikor a háború végezt ért és a forradalom kitört. Az 1918-ban elhatározott nagy mértékű létszámemelés, amely két új kerületi parancsnokság és több mint 60 új szárny- és szakasparancsnokság felállítása mellett a csendőrség rendszeresített létszámát 18.000 főre emelte volna, már nem léphetett életbe.

A háború alatt a csendőrség külső megjelenése is nagy mértékben megváltozott. A tábori csendőrség igen hamar kénytelen volt elhasznált ruházata pótlására is hamarosan eltűnt; a tábori csendőrt csak egy, másoktól is hordott, karszalag különböztette meg a többi katonától. 1916-ban az egész csendőrség részére rendszeresítették ideiglenesen a tábori ruházatot. Ekkor kapta a magyar kir. csendőrség a piros hajtóka alá a sötétzöld alátétet. A csendőrség fegyverzete elvben nem változott ugyan, de a Mannlicher-karabélyokat a hadsereg számára igénybe vették és zsákmányolt hosszú orosz puskákkal pótolták. 1916-ban a csendőrség legénységi rendfokozatai és rendfokozati jelvényei megváltoztak. A csendőr és a vezető három fehér csilagot hordott, a járőrvezető ismertetőjele a járőrvezetői jelvény volt. Az alörrmester sárga selem paszományt és három csillagot hordott, a 2. osztályú és 1. osztályú örmesterek egyformán ezüst paszományt és három csillagot. A járásörmesterek és a törzsörmesterek rendfokozati jelvénye egy szélesebb és egy keskenyebb ezüst paszományból és három csillagból állott.

Az 1918-i forradalom kitörésekor az őrsökre beosztott népfelkelők azonnal hazamentek, a harctéren távol volt nagyszámú csendőrség még nem ért haza, az őrsök oly csekély létszámra olvadtak le, hogy a fellázadó, fosztogató tömeggel és a fegyveresen hazaözönlő katonákkal szemben komoly ellenállást kifejtési képtelenek voltak. Annál nagyobb dicséret illeti azokat, akik ilyen körülmények között is megkísérelték a szinte lehetetlent és fellépésükkel óriási többségű fegyveres tömegeket is meg tudtak fékezni. Bár a csendőrség a háború alatt igen sok olyan feladatot volt kénytelen teljesíteni, amely népszerűségét a lakosság előtt csak csökkenteni volt alkalmas, a lázongó tömegek mégsem fordultak a csendőrség ellen; az előfordult kevés eset inkább személyes természetű ellentétekre vezethető vissza. Nemzetiségi vidékeken a csendőrség túlnyomó részben a helyen maradt, bár működését legtöbbször beszüntetni volt kénytelen. A közigazgatás és a bíróságok helyenkénti megbénulása szintén oka volt annak, hogy az őrsök a megszokott viszonyok közül kizárva, jól nem működhettek.

A köröskörül csakhamar meginduló ellenséges megszállás a csendőrséget helyéről kiszorította, az ország belsejébe özönlő, kifosztott legénység a megszállás által nem érintett őrsöket is megzavarta. Az uralmon lévő kormány nemhogy semmit sem tett a megmaradt csendőrség összetartására, hanem még elő is segítette, hogy az minél jobban megbénuljon. A felülről való irányítás és támogatás hiánya, az alulról való bom-

lasztó izgatás lassanként olyan elszomorító jelenségeket vont maga után, amilyenekre éppen a m. kir. csendőrség-nél senki sem volt elkészülve. De azért, egészen kisszámú rosszindulatú egyént leszámítva, a mag jó volt, ami minyáért ki is tűnt, amint a láz elmúlt. De előbb le kellett nyelni a proletárdiktatúra keserű piruláját. Mikor a proletárdiktatúra kitört, a csendőrség nem volt olyan állapotban, hogy tőle komoly ellenállást lehetett volna várni. Erről jó előre gondoskodtak azok, akik már akkor is tudatosan készítették elő a proletárdiktatúrát, mikor arra még senki sem gondolt. Sok vér és könny jelölte a proletárdiktatúra útját, nemcsak a magyar társadalomban, hanem azon belül, a csendőrségben is. Áruló, aki megtagadta csendőr-mivoltát, csak kevés akad. De a sok szenvedés és megalázás elvette a bomlasztó eszmék hatását, a szemekről leesett a hályog és az ország talpraállítására sietők között ott volt a csendőrség is az első sorban.

A kommunizmus bukása után huszonnégy óra alatt szétfüzlött az úgynevezett vörös hadsereg is. A románok „meghódíthatták” Magyarországot anélkül, hogy akár csak egy járőr is ellenállott volna nekik. A román megszállás szomorú és szőgyenteljes korszaka következett. Fosztogatás és erőszakoskodás jelezte a románok útját, akik nem kímélték a csendőrséget sem, amely pedig mindenütt csak arra törekedett, hogy a rendes közbiztonsági szolgálat ellátását ismét megkezdje. Sok csendőrt minden ok nélkül véresre vertek, sőt meg is gyilkoltak a románok, a háborúban és forradalmakon még átmentett lak-tanyákat pedig a legtöbb helyen teljesen kirabolták.

A rendes közbiztonsági szolgálat megkezdéséről és a csendőrség újjászervezéséről tehát csak a románok kivonulása után lehetett szó. Miután azonban a tőnyeges csendőrök létszáma a megszállott területeken visszamaradtak folytán, mintegy 6000 főre apadt, a közbiztonsági viszonyok pedig az őrsők számának szaporítását és a létszám emelését tették szükségessé, a honvédelmi miniszter a csendőrséget a Nemzeti Hadsereg állományából vezényelt legénységgel megerősítette úgy, hogy a létszáma körülbelül 17.000 lett. Szervezete egyelőre a régi maradt, sőt a kerületi parancsnokságok is megtartották eredeti számozásukat. A visszavonult kolozsvári I. kerületi parancsnokság törzse (terület nélkül) Jászberényben, a II. Szegeden, a III. Budapesten, a IV. (kassai) Miskolcon, az V. (pozsonyi) Kaposvárt, a VI. Székesfehérvárt, a VIII. Debrecenben, a IX. pedig Szombathelyen kezdte meg a működését. Később, a Muraköznek szerb megszállás alól való felszabadulása alkalmával a kaposvári kerület székhelyét Pécsre helyezte át.

A forradalmak után szerzett tapasztalatok azonban arra mutattak, hogy régi szervezete mellett a csendőrség nem lesz képes a közbiztonság új és fokozott követelményeinek megfelelni. Legénységben, habár annak túlnyomó része csendőrségi szempontból kiképzetlen volt is, nem volt ugyan hiány, de az őrsők közvetlen tisztí (szárny, szakasz) parancsnokságainak száma kevésnek, azok területe és létszáma pedig túlnagynak bizonyult ahhoz, hogy a tisztek az őrsők vezetésében személyes befolyásukat elegendőképpen érvényesíthessék. Sűríteni, területben pedig kisebbiteni kellett tehát a csendőrség tisztí parancsnokságokat, ami nem ütközött nehézségbe, mert a megkisebbedett hadseregben a szükséges tisztek rendelkezésre állottak. 1921 január 15-én a belügyminiszter a csendőrség létszámát 18.084 főben állapította meg, az addigi járás-, szakasz- és szárnyparancsnokságokat pedig megszüntetve, helyettük a közigazgatási járásos székhelyén tisztí járás-, a vármegyék székhelyén

pedig vármegyey csendőrpáncsnokságokat szervezett. Az addigi altisztí járásparancsnokok a tisztí járásparancsnokságokhoz kerültek helyettesi minőségben. Ezzel egyidejűen a kerületi parancsnokságok számát és számőzását is ujonnan szabályozták s így lett: I. Budapest, II. Székesfehérvár, III. Szombathely, IV. Kaposvár (később Pécs), V. Szeged, VI. Debrecen, VII. Miskolc.

Ugyanebben az évben új egyenruhát is kapott a csendőrség. A forradalmak után az egyenruházat meglehetősen tarka volt; sokan a háború előtti sötét ruházatot hordták, a legtöbb csendőrnek azonban már csak silány minőségű csukaszürke ruházata volt. Az új egyenruházat legjellegzetesebb darabjai a Bocskay-sapka és a derékbaszabott, koronás gombokkal ellátott zubbony, amelynek az eredeti tervezet szerint csukaszürke szövetből kellett volna készülnie, de mert a honvédség a tábori barna ruházatra tért át s így a tábori barna szövet beszerzése könnyebb volt, mint a csukaszürkéé, amelyet külön gyártani kellett volna, a csendőrségi egyenruha színe is tábori barna maradt.

Az entente által Magyarországra kényszerített „békeszerződés” súlyos rendelkezéseket tartalmazott a csendőrségre is. Kimondotta, hogy a csendőrség létszáma nem lehet nagyobb, mint amekkora Csonkamagyarországnak ugyanezen a területén 1913-ban volt; nem lehet a honvédelmi miniszternek alárendelve, a legénységnek 6 évi szolgálatra kell magát köteleznie, lőfegyverzetet pedig egyébből, mint puskából nem állhat. A békeszerződés következtében jött létre az 1922. évi VII. t.-c., amely az entente eme kívánalmainak megfelelő rendelkezéseket tartalmaz. Későbbi tárgyalások folyamán sikerült ugyan a csendőrség létszámát összesen 12.000 főben (600 tiszt és 11.400 legénység) megállapítani, de a többi rendelkezés érvényben maradt, anélkül azonban, hogy a csendőrség katonai szervezetét érintette volna.

A „békeszerződés” következtében leszerelt Nemzeti Hadseregbeli legénység hiányát a csendőrség 1922-ben erőteljesen megindított toborzással pótolta s így két éven belül sikerült a tőnyleges csendőrök létszámát az előírt 12.000 főre felemleni. A szervezetet illetően mindössze annyi változás történt, hogy a csendőrség karhatalmi célokra két tartalékszázalókat kapott, ezek legénysége azonban túlnyomórészben közbiztonsági szolgálatot nem teljesítő ujoncokból állott. A két zászalókat később „Egyesített csendőriskolák” elnevezés alatt összevonták, de 1925-ben azt is feloszlatták. A csendőrség tartalékszázalójak fennállása alatt a csendőrségnek zenekara is volt.

1922 július 6-án vette újra kezdetét az őrsparancsnokképzés az Ostffyasszonyfán felállított csendőriskolában, amelyet később (1924-ben) az egri és a kecskeméti őrsparancsnokképző tanfolyamok követtek.

A csendőrség újjászervezése szükségessé tette a nagyrészükben már elavult, régi csendőrségi utasítások átdolgozását is. Erre a célra — és egyáltalán a csendőrség fejlesztésével kapcsolatos tanulmányozások elvégzésére — 1924-ben Budapesten állandó csendőrségi tanulmányi bizottság létesült.

Ugyanekkor kísérlet történt a közbiztonsági szolgálati ebnek a csendőrségnél való alkalmazására is. Gödöllőn csendőrségi kutyatelep létesült, amelynek az volt a feladata, hogy az őrsőket idomított szolgálati ebekkel ellássa, a csendőröket pedig idomítókká és vezetőkké kiképezze. A kutyatelep 1925-ig működött igen szép eredménnyel; feloszlásának oka részben takarékoság, részben pedig az volt, hogy az eb a csendőrségi szolgálatban nehezen alkalmazhatóan bizonyult.

Ugyanebben az évben, 1924 július 15-én életrekelet a csendőrség régi, kedvelt szaklapja, a Csendőrségi Lapok, az év végén pedig megjelent a háborútáni első (1925.) csendőrségi zsebkönyv is.

Az 1921—1924. éveket pénzünk állandó és nagymértékű elértéktelenedése jellemzi. A fizetés értéke egyre kevesebb, a megélhetés pedig egyre nehezebb lett s mindig súlyosabb problémák e' állította a csendőrség tagjait is. A megélhetésnek sokszor hallatlan nehézségei azonban mitsem változtattak a csendőrség tradicionálisan lelkiismeretes és tökéletesen megbízható szolgálatteljesítésén.

Az 1921-ben létesített új szervezet nem bizonyult é'etképesnek. A gyakorlat azt mutatta, hogy a csendőrségnek igyekeznie kell ugyan a polgári közigazgatás területi beosztásához igazodni, de azt hajszálpontosan nem követheti, mert a csendőrség területi beosztásánál olyan szempontokat is figyelembe kell venni, amelyek a polgári közigazgatásban nem játszanak szerepet. A tiszti járásparancsnokságok főképpen területeik aránytalansága miatt célszerűtleneknek bizonyultak; a vármegyei csendőrpáncsnokságok is területi átszervezésre szorultak, eltekintve attól, hogy az új elnevezéseket is, amelyek a csendőrség önálló jellegét eltüntették, módosítani kellett. Eme okok alapján 1925 december 15-én a csendőrség újabb átszervezése következett. A kerületi parancsnokságok megmaradtak, az eddigi vármegyei csendőrpáncsnokságok osztályparancsnokságokká alakultak át, a tiszti járásparancsnokságok megszüntek s helyettük (2—3 közigazgatási járás területén) szárnyparancsnokságok létesültek tiszti vezetése alatt. A régi altiszti járásparancsnokságok újra visszaállottak „szakaszparancsnok” e'nevezés alatt, mindössze azzal a különbséggel, hogy a szakaszparancsnok felügyeleti területe csak elvileg volt a közigazgatási járás területéhez kötve, nagyobb közigazgatási járásban azonban két szakaszparancsnok is működik.

Ugyanezen átszervezés kapcsán módosult a csendőrség iskoláinak szervezete is. Az 1921. átszervezés minden vármegyei csendőrpáncsnokság számára tartalékszázadot létesített, amely azonban nem került mindenütt felállításra s ott is, ahol felállítotat, többnyire csak szakasznyi erősségű volt. Az 1925. évi átszervezéssel a vármegyei csendőrpáncsnokságok tartalékszázadai csendőriskolákká alakultak át, eleinte az osztályparancsnokságnak, később a kerületi parancsnokságnak való közvetlen alárendeltséggel. 1927-ben a csendőriskolákat tanosztályokba vonták össze úgy, hogy négy-négy gyalog-, illetve a három lovascsendőriskola egy-egy törzstiszt parancsnoksága alatt álló tanosztályt alkotott. A gyalogtanosztályok később létszárhány következtében megszűntek ugyan tényleg működni, de mint rendszeresített alakulatok, elvben ma is fennállanak.

1926-ban a m. kir. csendőrség is résztvett a berlini közrendészeti világtárláson. igen szép anyaggal. A világ minden részéből összegyűlt szakembereknek módjukban állott a m. kir. csendőrséggel, amelynek híre egyébként nem volt előttük ismeretlen, közelebről is megismerkedni. A m. kir. csendőrségről több ezer példányban készült illusztrált ismertető füzetet, amelyet csak szakemberek kaphattak meg, néhány nap a'att szétkapkodták és a világ minden részébe magukkal vitték a kiállítás nemzetközi csendő- és rendőrlátogatói.

1927-ben az őrsparancsnokképzés ügye a szombathelyi őrsparancsnokképző iskola modern épületének felépítésével és az ottani őrsparancsnokképző iskola megnyitásával végleges megoldást nyert. Az őrsparancsnokjelöltek kiképzése egyelőre tízhónapos tanfolyamokon történik.

1927 szeptember 1-ével lépett életbe a csendőrség újonnan kiadott Szolgálati Utasítása és Ügyviteli Szabályzata. Modern, külföldi csendőrségi szabályzatok nyomán készült új Szolgálati Utasításunk hatalmas lépést jelentett a testület haladás és a modernizálódása fe'é, mert bár a csendőrségi szolgálat régi, bevált alapelveit megtartotta, szellemében, felfogásában és a szolgálat technikájának szabályozásában a háborútáni idők követelményeihez alkalmazkodik, mindenre kiterjedő részletességével pedig a minden vonatkozásban biztos és határozott útmutatást ad.

Az 1930. év meghozta a csendőrség nyomozó szolgálatának újjászervezését is. A modern bűnözés ellen való harcra az őrsök már nem mutatkoztak elegendőeknek. A csendőrséget az a veszély fenyegette, hogy a korral nem tud lépést tartani s mint ilyen, elavul és háttérbeszorul. Egyre égetőbb szükségletté vált olyan külön csendőrségi alakulatok létesítése, amelyek, amellet, hogy feltűnés nélkül, polgári ruházatban is nyomozhatnak, technikailag is korszerűen vannak felszerelve azzal a feladattal, hogy az őrsöknek nagyobb és bonyolultabb bűnesetek nyomozásánál segítséget nyújtsanak. Mindezek felismerésének volt a következménye a csendőrségi nyomozó alakulatok felállítása. 1930 március 1-én kezdte meg működését Budapesten a nyomozó osztály, Budapesten, Szombathelyen, Szegeden és Debrecenben pedig egy-egy nyomozó alosztály, amelyeket 1931-ben a pécsi, 1932-ben pedig a székesfehérvári és miskolci alosztályok felállítása követett. A nyomozó alakulatok fordulópontot jelentettek a csendőrség életében, mert a kriminalisztikai fejlődés korlátlan lehetőségeit nyitották meg a testület előtt s azt is eredményezték, hogy korszerűség tekintetében a magyar csendőrség Európa csendőrségeinek hamarosan az élére került.

A nyomozó alakulatok felállításával egyidejűen a közlekedési csendőrséget is felállította a belügyminiszter. A közlekedési csendőrség járőrei motorkerékpáron teljesítenek szolgálatot és az a feladatuk, hogy a forgalmasabb utakon a közlekedés — elsősorban a gépjárműforgalom — rendjét és zavartalanágát biztosítsák. Egyelőre csak Budapesten, Győrött (később Gönyűben) és Székesfehérvárott állítottak fel közlekedési őrsöt, Keszthelyen pedig a fürdőúvad alatt közlekedési különítményt. Kétségtelen, hogy az állami pénzügyi viszonyaink javulásával a közlekedési csendőrség is erős fejlődésnek fog indulni, mert a hozzá fűzött reményeket százszázalékig beváltotta.

A folyó — 1933 — évben a csendőrség területi beosztása nagyobb változást szenvedett: a honvéd vegyesdandárparancsnokságok területének módosulásával a csendőrség kerületi beosztása is megváltozott, a változás azonban a csendőrség szervezetét nem érintette.

A háborútáni magyar csendőrséget a fejlődés és haladás útján való erőteljes nekilendülés jellemzi. Ennek köszönheti, hogy az ország társadalmában, sőt nemzetközi viszonylatban is, addig elfoglalt előkelő helyét nemcsak, hogy megtartotta, hanem meg is szilárdította. A magyar csendőrkemény, jellegzetesen férfias katona alakja kitörülhetetlenül hozzátartozik Magyarországhoz, amelynek mindig becsületet szerzett s fog szerezni ezután is. Változatos, nehéz küzdelmek sora jelzi a magyar csendőrség ötvenéves útját, több borús nappal, mint derűssel, de bőségesen kárpótolja érette a magyar nép osztatlan szeretete és tisztelete, amellyel a testületet körüveszi.

Mindnyájunk szent kötelessége, hogy ezután is méltó maradjunk a magyar csendőrk büszke nevére s felemelt fővel haladva előre az egyenes úton, tetteinkkel tovább írjuk a magyar csendőrség dicsőséges történetét.

Az első csendőrségi szemle- észrevétel.

A csendőrség sohasem panaszkodhatott, hogy szemle-észrevételekben bármikor hiányt szenvedett volna. A szemléket követő észrevételek, amelyek között rendszerint nagyobb számmal akad kedvezőtlen, mint kedvező, rendszerint hosszabb időre ellátják az őrsöt olvasnivalóval, ami, ha nem tartozott is mindig a legérdekesítőbbek közé, mégis hiú tükrét adja egy-egy alakulat, vagy az egész csendőrség állapotának úgy, amint azt a szemlélő látta vagy szeretné látni.

Annak ellenére tehát, hogy bajtársaink előtt nem új dolog a szemleészrevétel, mégis illőnek és érdekesnek találjuk, hogy ma, a csendőrnapon megemlékezzünk a magyar királyi csendőrségnek immár történelmi becsléssel szemleészrevételéről.

Murai és köröstarcsai Török Ferenc csendőrnagy — a m. kir. csendőrség későbbi felügyelője —, akkor a „M. kir. erdélyrészi csendőrpáncsnokság” parancsnoka adta ki az első szemleészrevételeket 1876 november 21-én, kerek ötvenhat esztendővel ezelőtt.

1876 május 1-ével lépett az addigi német szolgálati nyelvű „Cs. kir. erdélyrészi csendőrpáncsnokság” a m. kir. honvédelmi miniszter fennhatósága alá és ugyanakkor vált a szolgálati nyelvé is magyarrá. A m. kir. erdélyrészi csendőrpáncsnokság parancsnokát a király 1876 június 28-án nevezte ki murai és köröstarcsai Török Ferenc honvédnaggy, a dési 32. honvéd zászlóalj parancsnokának személyében. Kineveztetése után pár hét múlva, 1876 szeptemberében már szemlére is indult Török őrnagy az 1. és 5. szárnjak területére s eme első szemlén tapasztaltak alapján november 21-én részletes szemleészrevételt adott ki.

A m. kir. erdélyrészi csendőrség parancsnokát, Török őrnagyot ugyan csak 1876 június 28-án nevezték ki ebbe az állásába, de azért a csendőrség és a csendőrségi szolgálat ekkor már nem volt ismeretlen előtte, mert megelőzően 1857-től 1866-ig, tehát 9 éven át az akkori cs. kir. osztrák csendőrség kötelékében szolgált.

A szemleészrevételekből, amelyeket érdekességüknél fogva alább teljes szövegben közlünk, megállapíthatjuk, hogy akkori öreg bajtársaink is éppen elég kifogásolnivalót adtak a szemlélő előjárónak, aki itt-ott bizony keményebb hangon kénytelen megmondani nekik a véleményét. A parancs keltezése idején az erdélyrészi csendőrségnél még csak hat hónapja volt érvényben a magyar szolgálati nyelv s így igen-igen sokan szolgáltak a kebelében olyanok, akik magyarul nemhogy írni-olvasni, de még beszélni is alig tudtak. A régi osztrák csendőrség nyomai még minden őrsön megvoltak, amivel, mint egyelőre megváltozhatatlan ténynek az előjárók bizonyára számoltak is. Erre következtethetünk a szemleészrevételeknek abból a részéből, hogy több őrsön a feliratok stb. még mindig nincsenek „a szolgálati nyelven” írva, a szemlélő parancsnok minden csendőrnek megengedte, hogy az

A babonás lélek különféle tárgyaknak nagy varázsszerű szokott tulajdonítani. A harmincéves háború katonái előtt mint varázsszerű, haláltól és sebesüléstől megóvó bűvös tárgyak szerepeltek: úszulított gyermek szíve, akasztott ember kötelének darabkája, az a haj, amellyel a gyermek a világra jött, bakkecske szakállja, denevér feje, farkas szeme stb. Ezeket a bűvös dolgokat kandur szőrméjébe burkolva a testen kellett viselni. A zerge gyomrában talált, szőrőkből keletkezett golyóról azt hitték, hogy az nemcsak óv, hanem puskából kilöve biztos találatot eredményez.

észrevételekkel vezetni rendelt előjegyzést azon a nyelven vezesse, amelyet legjobban beszél, stb. Legjellemzőbb azonban, hogy maga a parancs is két nyelven: magyarul és németül van írva, valószínűleg azért, mert a csendőrok, sőt a tisztek között is számosan voltak, akik a csak magyar nyelven írott parancsot meg nem értették volna.

De hadd beszéljenek e régi dokumentum megsárgult lapjai:

Magyar királyi erdélyi csendőrségi parancsnokság.

1313. szhoz.
sgdt.

Valamnyi őrsparancsnoksághoz.

Kolozsvártt, 1876. november 21-én.

A parancsnokság átvétele óta, de különösen az 1. és 6-dik szárnnyal őrsének megsemmisítésénél tett észrevételeim a következő megjegyzések és emlékeztetésekre késztetnek:

Az őrsparancsnoknak egyáltalában, minden irányban méltóságteljes, komoly, katonás fellépést ajánlok. Sok beszéd s úgy szólva formaszerű csevegés nem egyezik meg a katonai állással, de annál kevésbé a csendőrével; tett kérdésekre röviden, meggyőzőleg és érthetően felelendő, megjegyzésekre minden mentekezés mellőzendő és a netalán tett kifogások jövőre nézve irányadóul szolgálnak.

Ha az őrsparancsnoknak bár mi tekintetben felvilágosításra volna szüksége, úgy ebbéli kérelmét a szemle befejezése után adja elő.

Ugy a kitűzött, valamint a ki nem tűzött szemlénél az előjárónak az őrsállomás helyén való tartózkodása alatt, ha a legénység a laktanyából eltávozik, kalap és zubbonyha ötözködve és oldalfegyverrel menjen ki.

A szemle befejeztével és kevéssel az előjárónak elutazása előtt a legénység kalap, zubbony és oldalfegyveresen sorakozzék, és annak netaláni parancsait és egyéb utasításait várja be.

Hogy a szemléendő előjárónak az őrsállomáson való tartózkodása alatt a reggeli és estvéli jelentés szabályszerűen megteendő, magától értetődik, s mégis találtam ürügyet arra, hogy ezen szabályt is emlékezetbe hozzam.

Nem kevésbé van okom figyelmeztetni, hogy azon esetben, midőn az előjáró egy csendőrszolgálatát igénybe veszi, hogy például egy hivatalt, átvonulási szállását stb. magának megmutattassa, a csendőrszolgálat előtt mintegy 6 lépésnyire előre menjen, vagy éppen ugyanannyi távolságra kövesse, és ha az előjáró ez alkalommal véle beszédbe bocsátkozik, hozzája közeledjék, de a menet alatt ő tőle mindig balról s kissé hátrább tartózkodjék és kérdéseire katonás rövidséggel s érthetőleg feleljen.

Ha az őrs a szemléendő előjáró részére szállás rendelkezéssel bízatik meg, és határozottan másképp meg nem hagyatik, mindig átvonulási szállás biztosítandó.

Egyes őrsen talált azon szokást, miszerint a portyázások tábori sapkában teljesítettnek, ezennel egyszer mindenkorra megtiltom.

I. Legénység.

Találtam oly őrsket, melyek állomás helyén honvéd zászlóaljak, s így honvéd orvosok is léteznek, s mégis az orvosi vizsga egészen elmulasztatott, minél fogva az összes őrsparancsnokokat és minden rangú vizsgálót az új

Magyar királyi erdélyi csendőrségi parancsnokság.

1313. szhoz.

sgdt.

Valamennyi őrsparancsnoksághoz.

Kolozsvártt, 1876. november 21-én.

A parancsnokság átvéttele óta, de különösen az 1. és 6-dik szűny őrsének megismerésénél tett észrevételeim a következő megjegyzések és emlékeztetésekre készítetnek:

Az őrsparancsnoknak egyáltalán, minden irányban méltóságteljes, komoly, katonás fellépést ajánlok. Sok beszéd úgy szólva formászerű csövegés nem egyezik meg a katonai állással, de annál kevesebb a csendőrről: tett kézfakarna röviden, meggyőzőleg és őszintén felelendő, megjegyzésekre minden mentekozás mellőzendő és a netalán tett kifogások jövőre nézve irányadón szolgálnak.

Ha az őrsparancsnoknak bár mi tekintetben felvilágosításra volna szüksége, úgy ehbből kérelmét a szemle befejezése után adja elő.

Ugy a kitűzött, valamint a ki nem tűzött szemlénél az előjárónak az őrsállomás helyén való tartózkodása alatt, ha a legénység a lakatnyából eltávolított, kalap és zubbonyba öltözködve és oldalfegyverrel menjen ki.

A szemle befejeztével és kevéssel az előjárónak elutazása előtt a legénység kalap, zubbony és oldalfegyveresen sorakozzék és annak netalán parancsait és egyéb utasításait várja be.

Hogy a szemlénél előjárónak az őrsállomáson való tartózkodása alatt a reggeli és estvél jelentés szabályszerűen megteendő, magától értetődik, s mégis találtam ürügyet arra, hogy ezen szabályt is emlékeztetho hozzá.

1313. szhoz.

sgdt.

Sämttlichen Posten-Commanden.

Klausenburg am 21. November 1876.

Wahrnehmungen, die ich seit Uibernahme des Commando, insbesondere aber bei Visitirung der Posten des 1. u. 6-ten Flügels zu machen Gelegenheit hatte, veranlassten mich zu nachstehenden Bemerkungen und Erinnerungen:

Den Posten-Kommandanten empfehle ich im Allgemeinen in jeder Richtung ein würdevolles, ernstes, militärisches Auftreten. Vielrederei und eine förmliche Plauscherei ist mit dem Soldatenstande nicht vereinbar, nun so weniger aber mit jenem eines Gendarmen; auf gestellte Fragen ist kurz, bündig und verständlich zu antworten, auf gemachte Bemerkungen jeder Gegenrede sich zu enthalten und etwaige Ausstellungen für die Hinkunft zur Richtschnur sich zu nehmen.

Hätte der Posten-Kommandant in welcher immer Beziehung eine Aufklärung sich zu erbitten, so hat er sein Anliegen nach beendeter Visitirung vorzubringen.

Sowohl bei einer angesagten, als bei einer unangesagten Visitirung hat während des Aufenthaltes des Vorgesetzten im Posten-Standorte die Mannschaft, sobald sie die Kaserne verlässt, in Hut und Blouse adjustirt und mit Seitengewehr versehen, auszugehen.

Nach beendeter Visitirung und kurz vor der Abreise des Vorgesetzten hat die Mannschaft in Hut, Blouse und mit Seitengewehr anzutreten und dessen etwaige Befehle und sonstige Weisungen zu erwarten.

Dass dem Visitirenden während seiner Anwesenheit im Posten-Standorte der Früh- und Abend-Rapport nach Vorschrift zu erstatten ist, ist wohl selbstverständlich, doch habe ich Anlass gefunden, auch auf diese Vorschrift erinnern

laktanyaszabályzatnak 7. §-ára szoros betartás végett utasítok.

Az őrsparancsnok kiváló kötelességéhez tartozik: a legénység egészségi állapotára való felvigyázás és szükség esetére az orvosi segély kikérése, vagy a betegnek a kórházba való szállítása.

Azon csendőrök, kik valamely betegséget, de főképen bujakórt őrsparancsnokuk előtt eltitkolnák, valamint oly őrsparancsnokok, kiknek valamely ember betegségéről tudomásuk van, és azt azonnal orvosi kezelés alá nem adják — megbüntetendők; megjegyzem azonban, hogy az őrsőkön csak oly betegek kezelendők, kiket tovább szállítani lehetetlen; minden oly betegek ellenben, kiknek a kórházba való szállítása veszély nélkül eszközölthetik, oda átadandók.

II. Öltözködés és egyéb tárgyak:

A ruházatot nem találtam mindenütt megfelelően gondozva és tisztán tartva, s még őrsparancsnokoknál is akadtam zsir és minden másféle foltokkal bepiszkolt ruhadarabokra.

A lábbeli általában igen szárazon tartatik, miáltal a főbőr megkeményedik és törékennyé válik. Ily csizmák lágyameleg vízben megáztatandók, valamely árnyékos helyen félig kiszáritandók, s azután lábszissal vagy két rész halzsir és egy rész faggyuból készült kenőccsel bezsirozandók.

A kalapok nem viseltetnek szabályszerűen a jobb szemre téve, s több csendőrnél szerfelett nagy kalapokat és rosszul megerősített rohamszijakat találtam.

A legtöbb őrsön azon rossz szokás divik, hogy minden őrzáratból való visszatérés után a szolgálati öltöny és csizmák a kamarába tételnek és úgy poros és sáros állapotban a következő őrzáratba való menetelig ott hagyatnak.

Továbbá több csendőrnél szabályellenes hosszú haját — egyes, a mintától eltérő öltözék darabot — valamint azt is kelle észlelnem, hogy óraláncot, zsinor vagy pántlikát is zsebekből kifüggesztettek.

Ily szabályellenességért első vonalban az őrsparancsnokot vonom felelősségre, az illetőt pedig keményen megbüntettem.

III. Fegyver és töltény.

A fegyver és töltényre egyáltalában nem fordítatik elegendő gond. Már csak azon megfontolás is, hogy a csendőr élete sokszor egy csatakész fegyvertől, és egy jól irányzott lövéstől függ, ezt arra kell hogy ösztönözze, miszerint fegyverét mindenkor a legjobb karban tartsa; s még is a legtöbb fegyveren, különösen a závarzatot nagyon mocskoson, nem kellőleg beolajozva s egyes alkatrészeit a fához surlódva találtam.

A závarzatnak mindég szabad járatúnak kell lenni és a rudhorognak a nyugvókba tisztán hangzólag becsapni. Lógó szuronyok, lógó és nem eléggé éles kard pengék nem tartóznak a ritkaságok közé; egy őrsparancsnok még azt sem tudta, mi módon kell a kardpengét kiélesíteni, (óvatosan, egy nem nagyon durva reszelővel), mi határtalan közönyösségre mutat.

Találtam egyes csendőröket, kik a fegyverrel való bánásban nincsenek eléggé beoktatva, szintén akadtam fegyverekre, melyeknek ágyai lakmározással voltak tisztogatva, minél fogva ez utolsóra nézve a fennállott csendőrségi főfelügyelőségnek 1860. évi januárius hó 5-én kelt 129. sz. rendeletére utalok, mely szerint a fegyverágy, ha részben megvan kopva, tájtkóval vagy üveg-

papírral simára sikárolandó. Ha azonban a fegyverágy felszíne a hosszas használat miatt annyira tisztátalanná vált, hogy arról a mocskot ronggyal nem lehet többé letörölni, akkor üvegpapírral megdörzsölendő és mindkét esetben lenmag olajjal bekenendő.

Hogy a fegyverdugasz használatánál minden kétségnek eleje vétassék, emlékeztetbe hozom, hogy a fennállott csendőrségi főfelügyelőségnek 1859. évi november hó 12-én kelt 7911 számú rendelete szerint, csak a laktanyában dugatik a fegyvercsöbe, de a külszolgálatban soha sem használják.

Ennek folytán a külszolgálatba való lépéskor a fegyverdugasz a csőből eltávolíttatik és a csendőrnök visszatérteig annak írószekrénye rekeszébe helyeztetik el.

A töltény táskák csomagolása nem volt egyenlő, e tekintetben fennállott csendőrségi főfelügyelőség 1857. évi augusztus hó 24-én kelt 6342 számú rendeletének szoros betartását ajánlom.

Egyes csendőrök tölténytáskájában örtöltényeket is találtam, melyek azonnal eltávolítandók. Szintén arra is tekintendő, hogy a tölténytáskák belseje a portól tisztán tartassanak, mit ezuttal ritkán találtam.

IV. Oktatás és szolgálat.

Ugyes, valódi katonás magatartást csak egyes s igen kevés csendőrnél találtam, s ezt a legtöbb s különösen fiatalabb őrsparancsnokoknál sem leltem fel. Egyáltalában az őrsparancsnokok még igen kevés valódi katonai szellemtől hatvák át, mi abból is észlelhető, hogy ők az előjáróval szembeni maguktartásánál a köteles tiszteletet és nagyrabecsilést igen bizalmas közeledés és megszólítási modorban fejezik ki.

Sok és meggondolatlan beszéd, a szolgálatra nem vonatkozó s azzal összhangzásban nem álló események fel- említése az őrsparancsnokot ajánlatossá nem teszik, s azért tanácslom nekik, hogy ha nem kérdeztetnek, kevesebbet beszéljenek; de többet gondolkodjanak.

Egy osztag elővezetését, a fegyverfogások, a töltés és tüzelés vezényletét igen kevesen értik; elvárom tehát, hogy az e tekintetben eddig elmulasztottak a legrövidebb idő alatt utánpótoltsanak.

A gyakorlat a csendőrségnél nem mívelendő ugyan oly mérvben, mint a csapatnál, mivel csak is pusztá gyakorlattal rablókat nem fognánk, azonban annyira elhanyagolni, amint azt néhány őrsön tapasztaltam, az már mégis büntetést érdemel.

Az oktatás csaknem mindenütt gépies, főnélküli pergetés, a szolgálati utasítás, a szerves törvények cikkelyei lekintornáltatnak, anélkül, hogy annak a gyakorlati szolgálatban való alkalmaztatása ismertetnék.

Ily iskolázás a szellemet eltompítja, a csendőrök szellemi képessége nem fejlődhetik ki, s a sok mindenféle tapintatlan eljárások és kicsapongások ebből származnak.

A legcsekélyebb alapeszme is népszerű módon adandó elő, annak haszonra fordítása megítélendő és mindig több példákkel felvilágosítandó és megfoghatóvá teendő.

Példaképen csak a helyi és személyi ismereteket akarom fel- említeni, melyek a csendőrségi szolgálatnak a leg- lényegesebb feltételét képezik, s melyek nélkül a csendőr szolgálatát épen nem teljesítheti.

Ha e tekintetben egy 1, vagy egy 17 évig szolgáló csendőrhöz tettem kérdést, mindkettőtől egyenlő feleletet kaptam. Hogy a csendőrnök helyi és személyi ismeretekkel kell bírnia, mindenik jól tudta, de hogy ezen ismeretek miként sajátíthatók el, s azok miképp hasznosíthatók, egyáltalában e két szónak senki se tudott oly valódi értelmezést adni, a mint én ezt óhajtottam volna.

Az írásbani oktatás célja sincs helyesen felfogva, minek következtében az ebbéli eredmény sem felel meg a szándékolt célznak.

Az írásbani oktatás célja nézetem szerint általában az lenne, hogy minden csendőr olvasható kéziratot nyerjen, és oly képességet érjen el, hogy gondolatainak írásban is érthető kifejezést adhasson, egy szóval, hogy a feladatának megfelelni törekvő minden csendőr, de különösen az őrsparancsnokok a különböző jelentések tételéhez és tényvázlatok szerkesztéséhez feltétlen megkívántató ügyességet elnyerhessék.

Ezen cél elérése azonban nem tartatik szem előtt, hanem a fősúly csaknem mindenütt a szép írásra fektetik. Egy csendőr ki 10—15 éven át folytonosan lemásol és csak változatosságból ír néha tolba mondogatás után, végre még is megtompul, és oda jut, hogy az efféle írásbeli gyakorlatokat meg tudja, és azokat unalmas haszontalan fáradtságnak tekinti.

Mennyire viheti vala ezen csendőr, ha ő — mihielyt olvashatólag és helyesen tudott írni — azonnal kisebb jelentések szerkesztésére és így tovább fokozott utasítottatott volna. Eleinte elegendő lett volna, ha jelentések, mint p. o. „N. N. csendőr jelenti magát alázatosan, mint laktanya felügyelő”, s ehhez hasonlókat szerkesztettek és irattak volna.

Midőn tehát az írásbani oktatásnál gyakorolt eddigi eljárást ezennel beszüntetettnek akarom látni, elrendelem egyszersmind, hogy a csendőr, mihielyt olvashatólag tud írni, azonnal a hivatásához szükséges írásbeli feladatok kidolgozására utasíttassék. Magától értetődik, miszerint arra nézőndő, hogy ezen kidolgozatok is nem elhamarkodva, hanem tisztán és csinosan írasanak.

Az írással a számolás karöltve kell, hogy járjon. Kevés őrsel találtam, mely számadási gyakorlatokat bírt előmutatni, miért is minden rangú szemlélendő urat felszólítok, hogy figyelmükkel az oktatás ezen ágára is kiterjesszék.

Hogy a fegyver a különféle ellenszegülési eseteknél mikor vétethetik használatba, arra a csendőrök nincsenek elegendőleg beoktatva, s e tekintetben tehát kevésbé is jártasok.

Mint minden más, úgy szintén ezen tárgy is, és pedig tekintettel a dolog természetére, s különösen itten az elmélet a gyakorlattal összekötendő, s egyes esetek a gyakorlatban már előfordult megfelelő példák által mindig szemléltethetővé teendők.

A parancsnokság katonai előjáróinak nevei a legénységnek csaknem kivétel nélkül teljesen ismeretlen s pedig a honvédelmi miniszternek, a honvédség főparancsnokának, a honvédség főparancsnoksága adlatusának, a VI. erdélyi honvéd kerület parancsnokának, a kolozsvári 75. és nagy-szebeni 76. honvéd gyalog dandárok parancsnokainak, nem kevésbé a m. kir. belügyminiszternek, mint szolgálati előjáróknak a neveit minden csendőrnek folyvást kellene tudni.

A m. kir. honvédség szervezete és beosztásáról is a csendőrökkel időnként iskola tartandó.

Magyarország erdélyi részének politikai beosztása a csendőröknél szintén nem szabad ismeretlennek lenni, épen úgy tartozik ismerni és megnevezni tudni a vármegyét, melyben állomása fekszik, annak fő- és alispánját, az illetékes királyi törvényszéket, illetőleg annak elnökét, a királyi ügyészt, a járásbíró, az őrsjárás szolgabíráját vagy szolgabíróit, egyszóval az őrsjárásban, valamint azonkívül található hatóságokat, melyek alá az őrs felügyeleti területéről községek tartoznak.

A katonai és polgári hatóságokkal való legjobb egyetértésre különös súlyt fektetek, és kérelmelhetetlen szigorral járnék el azon esetben, ha egy alárendelt közeg részéről annak megzavarására ok szolgáltatnék.

Több őrsön a közártalmu személyekről jegyzőkönyvet találtam, mely tulajdonképpen nincsen előírva, mivel annak beszerzése az őrsnek 1862. évben foganasítottatott felállítására és szaporításánál, a fennállott csendőrségi főfelügyelőségnek 1862. év márczius hó 19-én 1168. szám alatt kibocsátott rendelete szerint nem engedtetett meg.

Daczára ennek a közártalmuaknak tekintett egyéneket a csendőrnek feltétlen ismernie kell, és jövőre nézve ezen jegyzőkönyvet a következőkben megbeszélte „előjegyzési könyvek” pótolandják.

Hogy a legénység az illető felügyeleti kerületben való pontos tájékozódásra, a viszonyokkal való megismerkedésre s általában a helyi és személyi ismeretek alapos megszerzésére ösztönöztessék, s hogy az előjáróknak is alkalom nyíljon arra, hogy minden egyes ember előhaldásáról maguknak meggyőződést szerezhessenek, ezennel elrendelem, hogy az őrsparancsnoktól lefelé minden csendőr, mihielyt az írásban elegendő készséget nyert, az őrs területén előforduló minden körülményről egy „Előjegyzési könyvet” vezessen. Ezen előjegyzési könyv a jelenleg használatban álló nyomozólevélnyomó alakjával bírjon. Minden csendőrnek megengedem előjegyzési könyvét azon nyelven vezethetni, melyet a legfolyékonyabban beszél és ír. Minta ezen előjegyzési könyvekhez nem adandó ki, hanem minden egyesre rábízandó, hogy saját értelmi felfogása és képessége szerint az őrsjárásában a közbiztonsági szolgálat gyakorlatára egy csendőrnek megkívántató adatokat a maguk valóságában megbírálja, azokat összegyűjtse és följegyezze.

E tekintetben csak annyit akarok megjegyezni, hogy ezen előjegyzési könyv annyi szakaszba osztandó be, a hány község az őrs járásához tartozik, s hogy a nagyobb községek részére több üres hely hagyandó, mint a kisebbekéire, továbbá, hogy minden községnél az oda illetékes és ott tartózkodó közártalmu egyének, valamint az ezek személyére vonatkozó szükséges felvilágosítási adatok előjegyeztessenek.

Ezen előjegyzési könyvek összefogására nem akarok határidőt szabni, de azt hiszem, hogy jövő évi márczius végéig minden csendőr időt és alkalmat talál arra, hogy a szükséges adatokat összegyűjtse és előjegyzési könyvét elkészítse. Ezen, esetről esetre kiegészítendő és a szemléltartó előjárónak mindannyiszor előmutatandó könyvecske az illető csendőrnek részbeni közelebbről való megbíráására is szolgál. Áthelyezéseknél az ily előjegyzési könyvek az illető őrsen hagyandók, és esetleg az oda áttett csendőrnek azon esetben, ha az előjegyzeteit ugyanazon nyelven vezeti, vagy azt tökéletesen érti, kiadandó.

Több őrsön találtam, hogy különösen rabkiszéreteknél és uti járőröknél a szolgálat csak az elérendő tárgyig, tehát csak az oda, a vissza utazásra pedig nem iratott elő, szintén észleltem, hogy az egyes tárgyakhoz való megérkezés és az azoktól való elindulás óráját a csendőrök maguk írták be szolgálati könyvecskéjükbe, a legtöbbekbenél azonban ezen órák épen nem voltak bejegyezve.

Nem csak az egyöntetűség tekintetéből, hanem a szolgálat érdekéből is rendelem, hogy az őrsjárát beosztás csak a közönséges czírkálásoknál és csak akkor alkalmaztassék, ha a legénység minden kitűzött cél nélkül szolgálatba vezényeltetik, és ha az őrsjárát alatt oly eset nem fordul elő, mely az előírt vonalról való eltérést feltétlenül követeli. Ha ezen eset bekövetkezik, úgy a szolgálati

utasítás 110. §-a szerint az irány megváltoztathatik, ily eseteknél azonban az előirt szolgálattól való eltérés oka az őrsparancsnoknak bejelentendő, ez által az őrs szolgálati könyvben (3. rovat) bejegyzendő és a bejelentés valódiságáról, hol szükségesnek mutatkozik, egy ellenőrző őrző-járót alkalmával lehetőleg meggyőződés szerződé.

Hogy oly esetekben, midőn az őrs járásának egyik vagy másik tájékán a közbiztonsági állapot pillanatilag veszélyeztetve van, a szolgálat nem az őrző-járati lajstrom szerint vezénylendő, hanem, hogy az őrsparancsnok esetéről esetre a célznak megfelelő és sikeres eredményre reményt nyújtó rendelkezéseket köteles tenni, az nagyon is magától értetődik; ellenben alkalmat veszek magamnak emlékeztetbe hozni, hogy az őrsparancsnok a szolgálati utasítás 182. §-ához képest minden fontos és veszélylyel járó vállalatoknál osztagának élére állani tartozik, hogy azonban fő- és tervnélküli szaladgálással soha célzt nem ér, hanem csak jó megfontolt járőrök, megfelelő helyeken és illő időbeni lesben állás, főképen pedig bizalmas személyek közreműködése által jutandó sikerhez.

Rabkiséretek, portyázásoknál, uti- és egyébféle nem az őrző-járati beosztás szerint teljesítendő járőratoknál, az oda és visszavezető útvonal szorosan kijelölendő, és a járőrnek kiadott különleges megbízás is az őrs-szolgálati könyvbe bevezetendő. A kijelölt szolgálat az őrs-szolgálati könyvből azután nemcsak a járőrvezetőnek, hanem az őrző-járatba rendelt valamennyi csendőrnek szolgálati könyvébe szóházen átírandó. A legénységi szolgálati könyvekbe csak azon különleges megbízások nem íratnak be, melyek tartalmuknál fogva — vagy a szolgálat meg-hiusítása nélkül — idegen tudomásra nem juthatnak, mi a szolgálati könyveknek a községi előjárók által való meg-erősítésénél igen könnyen megtörténhet.

Ha a szolgálat rendes körülmények között az őrző-járati beosztás szerint vezényeltetik, úgy elégséges az őrs-szolgálati könyvben a megbízást: „az 1-ső számú járőr köz-ségeit és tárgyait beportyázni, megfelelő helyeken lest állani stb.” bevezetni; a csendőrök szolgálati könyvében azonban a beportyázandó községek és tárgyakat ez esetben is névszerint bejegyezni, a szolgálat megjelölésének pedig minden körülmények között lehetőleg röviden, de érthetően kell történni.

Minden csendőrnek kötelessége szolgálati könyvecskéjét a szolgálatba magával elvinni és abba az órát, melyben a leportyázásra kijelölt tárgyhoz megérkezett és onnan eltávozott, saját kezűleg egy ironnal bejegyezni. A községi pecsétnek szokásos rányomása ezáltal nem szenved változást.

Végül a szolgálati könyv, mely a csendőrnek igazol-ványul is szolgál, a szárnyparancsnok urak által aláírandó és abba az illető csendőr származvány- és személyi leírása teljesen bejegyzendő.

Egy őrsöt találtam, melyen az előirt szolgálati órák száma évek óta nem tartatott be, s hol a csendőrök ha-vonta átlag 20—40 órával kevesebb szolgálatot teljesi-tettek.

Nem foghatom meg, hogy az őrsparancsnoknak bűn-tetést érdemlő oly kötelesség mulasztása és a fennálló szabályoknak tekintet nélkül hagyása, a szemlét tartó előjárók részéről éveken át kifogástalan hagyatható.

A hatósági felhívásokon nem találtam azon csend-őrök neveit előjegyezve, kik a felhívásra a megbízást tel-jesítették, a mint azt a szolgálati utasítás 69. és 70. §§-ai határozottan előírják.

Egy őrsállomáson egy járőrt láttam belopódzni, me-lyet az ember minden más egyének, csak csendőröknek nem tekinthette.

A csendőr minden körülmények között az erkölcsi erő által kell, hogy magát támogattassa, és a lakósság előtti tekintélyét és befolyását ezáltal megővja, mert néki erre, hogy szolgálatát sikerrel teljesíthesse, feltétlen szük-sége van, azt azonban ily fellépés mellett semmiesetre nem teheti.

Egy őrsön az őrsparancsnok két hónap alatt egyetlen ellen-járőrököt sem teljesített, minek folytán a szabály-zatot, mely szerint az őrsparancsnok havonta közönsége-sen 6—8 ellen-járőrököt tenni köteleztetik, szoros mi-hez tartás végett emlékeztetbe hozom és a szemléttartó urakat felhivom, hogy az ezen szabálytól való alaptalan eltérésekért az őrsparancsnokokat mindannyiszor fele-lősségre vonják.

Bizalmi személyek megnyerésére különös sulyt fek-tetek, mivel megbízható bizalmi személyek a szolgálatra megbecsülhetetlen előnnyel bírnak és sok esetben ilyenek nélkül eredményt elérni épen nem lehet.

Hogy az őrsparancsnok mily körülmények között tehet egyedül ellen-járőrököt, s hogy egyes öregebb, kipró-bált és megbízható csendőrök mikor teljesíthetnek hely-beli őrző-jaratot, ez a fennállott cs. és kir. 10. országos csendőrségi parancsnokság 1871. évi június hó 29-én kelt 731 A. számú parancsának 1. és 2. pontja alatt világosan meg van határozva, s ehhez még csak azt adom hozzá, hogy egyes gonosztevőknek rövid távolságra való kísérete egy tökéletesen megbízható csendőr által egyedül is eszkö-zöltethetik ha a kíséret az éjszakai időre ki nem terjesz-kedik, és ha a közbiztonság az átutazandó vidéken veszé-lyeztetve nincsen.

Mínt hogy különben az őrsparancsnok a foglyok biz-tos tovább szállításáért szintén felelős marad, ennél fogva minden egyes esetben jól meg kell fontolnia, vajjon taná-csos-e a kíséretet egyes csendőrré rábízni vagy nem, s intézkedéseit azután ehez mérten tegye meg.

Néhány őrsön még az 1866. évből származó, s 6—9 órai portyázási időt tartalmazó őrző-járati beosztások talál-tanak. Mínt hogy ily rövid ideig tartó őrző-jaratokkal a csendőrt minden nap szolgálatba kell vezényelni, hogy a kiszabott óra számot leportyázhassa, ezáltal azonban az oktatás hátrányt szenved, ennél fogva az ily rövid őrző-jar-atok lehetőleg összevonandók, a nélkül azonban, hogy az élelmezési pótpénzzel összekötött járőrök száma még sza-porítottatnék. A jelenleg érvényben álló őrző-járati beosztá-sok a legközelebbi őrsszemlék alkalmával megvizsgálán-dók, hol szükségesnek mutatkozik, újja szerkesztendő és a csendőrségi parancsnokságnak megerősítés végett elő-terjesztendő.

VII. Fegyelem és annak gyakorlatbavétele.

Erkölciség nélkül csendőrség nem is képzelhető. Csak ez, valamint a szolgálatnak lelkiismeretes, óvatos és siker-től koronázott teljesítése által nyerhető meg a csendőrség részére a lakosság és a hatóságok tisztelete és bizalma.

Roszhirben álló csapszékek látogatása, erkölcsstelen nősemélyekkel való társalkodás, adósságcsinálás, pénz-kikölcsönzés, különösen uszorás kamatokra, egy csendőr-nél, ki a csendőrségi szolgálatra nélkülözhető bizalmat megakarja őrizni, s egyáltalában használható csendőr kíván maradni, nem szabad, hogy előforduljon.

Pájdalommal tapasztaltam, hogy e tekintetben már az őrsparancsnokok is magukról megfélemedeznek nemcsak, de szinte titkos helyeken üzendő kártyajátékokban is részt vesznek. Egy oly őrsparancsnok önálló parancsnoksággal nem bízathatik meg, hanem az előforduló első eset alkal-mával a szárnyállomásra, szolgálatátételre, mínt csendőr

bevonandó esetleg minden további szolgálatra alkalmatlannak tekintendő.

Vadász vagy másféle kutyáknak a laktanyában, valamint kalitkáknak, illetőleg madaraknak a legénységi szobákban való tartása nem szenvedendő meg, nem különben betiltatik ezennel a legénység vadászata is.

Az őrs járásában uralgó közbiztonsági viszonyok képezik a csendőrség megbírálásának zárpontját. Hol ez kielégítő, ott a csendőrség köteleességét és feladatát minden bizonnyal teljesítette és azért a rendszerető lakosság nagyrabecsülésében gazdag jutalmat arat.

Mely őrsön rendtelenség, köteleesség sértés, az őrs-járárásában közbiztonsági zavarok fordulnak elő, ott a hiba első vonalban az őrsparancsnokot terheli, ő nincsen a maga helyén, egy önálló őrsparancsnokság vezetésére nem alkalmas és attól mielőbb megfosztandó, s mindaddig egy őrmester által parancsnokolt őrsre osztandó be szolgálatkételtre, valameddig ő, úgy szolgálatbani. valamint szolgálaton kívüli magaviselete által be nem bizonyítandja azt, hogy ő egy önálló őrsparancsnoksággal nyugodtan megbízható, hogy ő ehhez elegendő eréllyel bír s valódi köteleességérzettől át van hatva.

Egy derék őrsparancsnokot, ki őrsén fegyelmet és rendet, és járásában szabályos közbiztonsági viszonyt tud fenntartani. őrséről csak kivételes esetben szabad eltenni, illetőleg áthelyezésre ajánlatba hozni, egy ilyen ajánlat pedig mindannyiszor alaposan részletezendő.

Az őrsparancsnoknak kérlelhetetlen szigorúnak, de igazságosnak és méltányosnak s alattvalói iránt gondoskodónak kell lenni. Néki tehát minden irányban követésre méltó példával kell alattvalói előtt tündökölni s enné fogva magát minden kicsapongástól megóvni.

VIII. Elszállásolás.

A laktanyáknak minden időben éjjel és nappal mintaszertű rendben kell lenni, és minden helyen tisztaságnak találtatni.

A konyhákban és árnyékszűkeken találató rend- és tisztaság legbiztosabb alapot nyújt az őrsnek rögtöni megbírálására.

A kamarákat és fődélszineket nem szabad mocskos és szemétrakárnak használni, különösen az elsőkben a netalán teljesen elviselteken kívül a csendőröknek semmi egyéb czikkeit nem szabad letéményezni; a szolgálati öltözetet és lábbelit minden őrjárat után azonnal megtisztítani és előbbit a ruhaszekrénybe, utóbbit pedig a laktanya szabályban erre kiszabott helyen tartani.

Az előírt főtáblák és szobalajstromok tisztán tartandók és ezeknek mindig teljes számban kell találtatniok.

Hol a laktanyákban javítás válik szükségessé, arról a szárnyparancsnokságnak további intézkedés végett mindannyiszor jelentés teendő.

IX. Élelmezés.

Mely csendőrnek megtakarított pénze nincsen, az rosszul gazdálkodik, és tetteinek valamely részét kétségtelenül homály borítja.

Ha az őrsparancsnok a közétkeztést, a köteleesség teljes szigorával vezeti és gondoskodik arról, hogy a csendőr a laktanyában jó, táplálékony és bőséges kosztot kapjon, akkor a legénység a korcsmalátogatásra és haszontalan kiadásokra nem talál okot és alkalmat.

Fájdalom azon tapasztalatra jöttem, hogy egyes őrsparancsnokok ezen tekintetben megbocsáthatatlan gondatlanságot hoznak napfényre, midőn némelyek azt sem tudták, mennyi a közétkezési betétel, mások pedig nem

bírták megmondani, hogy mi az ára egy kilogramm húsnak s egyéb napi szükségleteknek.

Vannak csendőrök, kik folytonos egymás elleni ingerkedés által nem csak a bajtársak közt igyekeznek egyenetlenséget és ellenségeskedést előidézni, hanem a szakácsnékat is minden kigondolható zaklatások által elmene-telre kényszerítik, hogy ezek által a szabályszerű közétke-zést megzavarhassák. Oly csendőrök ellen kötelessége az őrsparancsnoknak a legnagyobb szigorral fellépni, és ha ebbéli intései tekinteten kívül hagyatnának, megfenyítés végett őket bejelenteni.

X. Iroda.

Néhány őrsön a feliratokat és czimképeket nem talál-tam a szolgálati nyelven.

A járőrök által bejelentett minden eseményhez az őrs szolgálati könyvben az is hozzá adandó, hogy az eset valamely hatóság és melyik által jelentetett be, és minden ilyen jelentésnek az iktató száma az őrs szolgálati könyv utolsó rovatába, ellenőrzés végett pedig az őrs szolgálati könyvnek illető száma az iktató könyvben bevezetendő.

Hogy a tényvázlat száma is az őrs szolgálati könyvben ily módon előtűntetendő, az ismeretes, és ezen szabályt nem is hoznám emlékeztetbe, ha annak szem előtt tartását mindenütt feltaláltam volna.

Hogy az őrsparancsnok által teljesítendő minden szolgálat az őrsszolgálati könyv 2 rovatában bejegyzett rendfokozata és nevének szembetűnőleg aláhúzása által ismertetővé teendő, nem volna szabad többé emlékeztetbe hozatalra szorulni, s mégis ezt tenni szükségesnek találtam.

Hogy a szemlélendőnek könnyebb áttekintés nyujtas-sék, és azon esetre, ha az őrs által teljesített szolgálato-kat összesíteni kellene, az összeállítás foganatosítása a legrövidebb idő alatt lehetővé váljék, elrendelem, hogy az őrsszolgálati könyvben a havanként előforduló szolgálattetelek és pedig mindenneműek, külön, folyó számmal láttassanak el, p. o.:

- 1-ső ellenőrző járőr,
- 1-ső közönséges járőr (4. szám),
- 1-ső rabkiséret,
- 1-ső segélyszolgálat,
- 1-ső tűzveszélynéli közreműködés stb.

A közönséges járőrökdeknél, a mint fenntebb lát-ható az illető járőrnek az őrjárat beosztásban találató száma is bejegyzendő.

A jegyzőkönyvek mindig tisztán és folyamatban tar-tandók, s hogy az őrsparancsnok távollétében előfordu-landó ügyek s enné fogva az írásbeli ügyvitel is az őrs-parancsnok helvetteése által látandók el, az nagyon is magától értetődik.

A szárnyparancsnokság tehát minden őrsre egy oly helyettest rendel, ki további előléptethetésre kilátást nyújt.

Sok csendőrnek tömegkönyvecskéjében a származ-vány, személyi és szolgálati leírás nem tökéletes, a

KI TUDJA?

Az öt város, amelynek nevét a leghíresebb por-cellángyártmányok viselik: Bécs (altwien-porcel-lán), Karlsbad (Csehország), Meissen (Szász-ország), Sèvres (Franciaország) és Kopenhága (Dánia).

bekövetkezett változások az első oldalon ninesenek kijavítva és az ötödik lapoldal nincs kitöltve. Ezen hiányok tehát mielőbb helyreigazítandók.

Néhány őrsön a nyomozottakat, történet legyen azok nyomozása bár mily uton elrendelve, választék és különbség nélkül a nyomozókönyvben találtam bejegyezve, más őrsiken ellenben azok sincsenek bevezetve, kiknek kipuhatolására az őrsnek alkalma van, s kiket kötelességszerűleg üldözni tartozik.

Hogy tehát a nyomozó könyvek egyrészt minden cél nélküli nevekkal tele ne irassanak, másrészt pedig, hogy azokból épen azok nevei ki ne hagyassanak, kikre nyomozás gyakorolandó, elrendelem, hogy ezen könyvekben jövőben csak a következők vétessenek föl:

1. oly nyomozottak, kik azon, vagy azzal határos vármegyében illetékesek vagy letelepedettek, melyben az illető csendőrségi őrs állomásoz;

2. a saját őrsjárásban letelepedett vagy honilletékes, de onnan megszökött tolvajok és egyéb gonosztevők, ha ők, már a hatóságok által nem is nyomoztatnak. Ezen nyilvántartás azért szükséges, hogy az ily megszökött tolvajok és gonosztevőkre már néhány hónap múlva e'feledve ne legyen; és

3. bárhová való honilletékes mindazon nyomozólevél folytáni üldözöttek, kik kerengő életmódjuknál fogva bármely őrsjárásban megjelenhetnek.

A legtöbb őrsparancsnok nem érti az iktatást, mert az iktató könyvekben rendszeren „egyének” — „parancs” — „rendelet” cím szavakat találtam, mely iktatási mód, a célzott átpillantásra, vagy valamely ügydarab gyors feltalálására nem elegendő.

A czimszónak többé vagy kevésbé az ügydarab egész tartalmát magában kell foglalnia, p. o. rablók üldözése, nyomozó levelek bejegyzése stb.

A szemléendő tiszt urak tehát körutjok alkalmával oktatásaikat ezen tárgyra is terjesszék ki.

A zsold fizetési könyvben minden egyes csendőr illetékének átvéte'et sajátkezüleg el kell, hogy ismerje, s ezen felül annak kiszolgáltatását két csendőrnek meg kell, hogy erősítse. Sok őrsön ez ideig csak az utolsó mód gyakoroltatott.

Pénztárak.

A pénztárak kettős zárral való kezeléséről kiadott utasításnak valódi értelmét nem fogta fel valamenynyi őrsparancsnok, miután némelyek mindkét kulcsot magukhoz veszik, s úgy a pénzzel természetesen szabad tetszésük szerint gazdálkodnak.

A második kulcsért a pénztári bizottsági tag felelős és azt kezéből kiadni nem szabad mindaddig, valameddig ő, mint pénztári bizottsági tag működik és a pénztár valódi állásáról felelős. Ha az őrsparancsnoknak a szekrényben valami keresni valója van, úgy a szükségeset a bizottsági tag jelenlétében kiveszi, és a szekrény azonnal bezáratik.

Szintugy minden pénztár rovincsolásnak a bizottsági tag jelenlétében kell történni és annak befejezése után tartozik a kulcsot azonnal magához venni.

Egy őrsön, hol csak egy csendőr volt oda haza, mind a két kulcsot ennél találtam, miáltal a kettős zárolással elérni óhajtott cél igen természetesen meg van hiusulva. Ily esetekben a pénztári bizottsági tagok szolgálatba meneteleknél is kulcsukat megtartják, az egyedül odahaza maradandó csendőrnek azonban csak is a távollét ideje alatt előfordulható költségek fedezésére szükséges

előleg, utólagos számadás tétel mellett kiadatik, és ez az őrsszolgálati könyvben az őrsparancsnokság átadása, illetőleg átvételével egyetemben bejegyeztetik.

Itt és amott az őrs pénztárában ezüstöt és aranyat találtam, mi azon következtetésre vezet, hogy különösen az átalány pénztár zálogintézetnek tekintetik, és hogy a csendőrök, mihelyest pénzzavarban jönnek, ezüst és arany pénzkészletüket ide beteszik és bankjeggyel kicserélik. Ezen kezelést egyszer mindenkorra megszüntnek akarom látni.

TÖRÖK,
őrnagy.

Ötven esztendő . . .

Ennyi idő óta járja a magyar csendőr az utakat, amelyek minden emberlakta hely mellett elvezetnek. Örökösödik a törvényes rend felett, ami nélkül nincs állami élet, nincs közösség, csak kaosz, anarchia.

Ötven esztendője gyűjtötte, halmozta össze a csendőr ezeken a sokszor, igen sokszor emberfelettien nehéz utakon, életveszedelmes hófúvásokon, kánikulai felhőszakadásban, tikasztó hidegben, dermesztő hidegben azokat az erényeket, amelyek örökség, gyanánt maradtak reánk, akik elődeink portyázó útját tovább rójuk . . .

Kötelességünk, hogy eme öröklött erények csillogása soha el ne halványuljon. Ezt az örökséget nem lehet aprópénzre felváltani, nem lehet elforgácsolni. Érted-e, fiatal bajtárs? Neked nem szabad ezekkel az erényekkel takaróznod, ezek az öröklött erények, a csendőr becsülete, a kakastoll nimbusza nem menlevél a kötelesség lazább fel fogására, ezek az öröklött erények semmire sem jogosítanak, csak nagyon sokra köteleznek. Mindenekelőtt arra, hogy hivatásunkat mindig akként gyakoroljuk, hogy a tekintély, a tisztelet és — külön szeretnők hangsúlyozni — a közszereket, amelynek elődeink örvendtek, a maguk kristálytisztaságában csorbitatlanul megmaradjanak.

Ez nem egyszerű és nem könnyű feladat. Elődeinknek könnyebb volt. Amikor ők elindultak az erdélyi havasok kacskaringós gyalogösvényein, a Kárpátok csodaszép fenyvesein s a dűsan termő bácskai földek aranykalászos rétjén, nem ütköztek minduntalan gyűlöletes határkövekbe . . . Amikor elővették az őrsjárat lapot, hogy az érkezési-indulási időt bevezessék, jobbról is, balról is nótuszt kergetett feléjük a szellő, életörömtől duzzadó, a holnap gondjait alig ismerő emberek jókedve egybeolvadt a Természet napsugaras gyönyörűségével. Ma már elhalált, sok helyen teljesen elhalt az énekszó, akikkel a csendőr ma találkozik, azoknak borostás, mély barázdákkal övezett szája elfelejtette a nótát, a nevetést, még a barátságos szót is és nem ismer mást, csak elégedetlen dörögést és szitkolókat kísért kifakadást . . .

Derék öreg bajtársaink, ha tolvajlás, vagy elvétel egy-egy betörés jutott tudomásukra, jegyzékkönyvecske

nélkül is, kívülről tudták, hogy kit lehet az örskörletben a tett elkövetésével gyanúsítani. Ma? Ha valamelyik északzemléni kis faluban arra ébrednek, hogy a szövetkezet falát kibontották és a pénzszekekrényt megfúrták, nem mindig segít a helyi és személyi ismeret, mert a tettesek talán már a hetedik határban, vagy idegen ország területén járnak, amikor a járőr a helyszíni szemlét tartja... Ha régente a portyázó járőr útjába tévedt egy csavargó, egyszerű volt az eljárás. Kinek kellett régente csavarogni? Aki nem akart dolgozni, aki meg nem engedett dolgokon törte a fejét, akinek pusztá feltűnése alapot és jogot szolgáltatott a járőrnek, hogy eljárjon vele szemben... Ma itt is más a helyzet. Az országutakon sűrűn bukkannak fel emberek, akik éppen olyan gyanúsak ugyan, mint régente a csavargók, sokszor talán sokkal veszedelmesebbek is, de viszont sokan közülük mocskotlan multra tekintenek vissza és csak azért találkozunk velük az országutakon, mert ahonnan jönnek, nincs számukra munka, nincs kenyér...

S akkor is, amikor a közbiztosági szolgálat végső eszközéhez kellett nyulnia öregebb bajtársunknak, amikor célba kellett emelnie puskáját, mintha akkor is valahogy világosabbak, egyszerűbbek lettek volna az esetek... Röviden: az élet akkor sokkal inkább alkalmazkodott az írott betűhöz, mint most a csendőrség szolgálata is könnyebben volt paragrafusokba szedhető, mint ma.

Ha alapjában véve ma is annak a becsületben kiszolgált, öreg bajtársunknak a nyomdokában kell haladnunk, aki nekiünk 50 esztendővel előbb az utat megmutatta, mégis tagadhatatlan, hogy a háború utáni évek összehasonlíthatatlanul több és súlyosabb követelményt támasztanak a csendőrrel szemben, mint a boldog béke éveiben, amikor a Kárpátoktól az Aldunáig — kevés kivétellel — mindenki megtalálta a maga helyét ebben a szép országban s amikor az emberek, ha nyugovóra tértek, nemcsak győtrő gondokat, újabb verejtékes, nehéz keserveket, de örömet és a munkának megérdemelt gyümölcsét is várták a másnapról.

Ilyen válságos időkben különös gonddal, körültekintéssel és sokoldalú ismeret megkövetelő helyes érzékkel kell örködni afelett, hogy se a félszázados nimbusz, se a tekintély, de se a lakosság szeretete és rokonszerve ne szenvedjen csorbát. Persze, hogy a csendőr csodát nem művelhet. Mindig, mindenütt lesznek rétegek, amelyek nem nézik szerető szemekkel az állam fegyveres hatalmát, de számtalanszor adódik eset, amikor egyesegyedül a csendőr magatartásán múlik, hogy egyeseknek vagy sokaknak szívében rokon- vagy ellenszenv kél-e a kakas-toll láttára.

Ezek a nehezebb követelmények azonban nem szabad, hogy csüggedtíté tegyenek bennünket. Ellenkezőleg! Az igazi férfi szívében úgy nő az akarat, az energia az akadályok és nehézségek leküzdésére, mint ahogyan az akadályok és nehézségek nőnek.

Ha tudjuk, hogy a trianoni határkövek nem jó helyen vannak, ébren kell tartanunk a vágat és az akaratot, hogy majd odakerüljenek, ahová valók...

Ha nótászk helyett dermedt némasággal, elkeseredettséggel találkozunk, ne sajnáljunk egy-két vigasztaló, biztató szót...

Ha egy megnyugtató derűs, barátságos szó is elegendőnek látszik, ne akarjuk a szolgálati szigorúság mértékét még egy fokkal túlhasználni, mert — tekintve a mindefféle okok okozta általános idegfeszültséget — csínytevések tragédiává, jelentéktelen események országoshírű zavarokká változhatnak...

Ha egy bílcselekmény elkövetőjének kinyomozása

nehezebbnek látszik, mint a régi időkben, ez nem azt jelenti, hogy haszontalan most már a helyi és személyi ismeret, jelenti azonban azt, hogy az még nem minden...

Ha az országutakon tízszer olyan sűrűn kell igazoltatásokat végezni, mint annakidején, ne feledjük, hogy az Utasítás övrendszabályok alkalmazására kötelez, de azt se feledjük el, hogy akikkel ma az országúton találkozunk, azok nem mindnyájan természetsszerűleg és kétségbevonhatatlanul csavargók; általában ne lássunk ellenséget csak akkor és abban, amikor és aki erre okot szolgáltatott. Szavak és bándsmód is sebezhetnek, nemcsak szurony és puská.

Egyebekben tartuk szemünk előtt, hogy a csendőrnek, különösen ezekben a nyomasztó, válságos időkben, tündöklő példával kell előljárnia. Meg vagyunk arról győződve, hogy elődeink gáncs nélkül, szeretettel, büszkén tekinthetnek reánk, amikor velünk együtt élő szellemükben előjönnek hozzánk, hogy együtt töltsek velünk az első február 14-ikét, az első csendőrnapot. Egy félszázados dicsőséges multnak záró és egy új félszázad kezdő napja ez, amelyben igyekezetünket, szorgalmunkat, képességeinket a mindennap újabb és újabb követelményeivel összhangba hozva, megint csak azokat a jelszavakat írjuk zászlónkra, amelyek egy félszázadon át gyakorolva, olyan nagy magasságba emelték a csendőrt:

Híven! Becsülettel! Vitézül!

Hősi emlékműfelavatás. Budapesten a felsővízvárosi katolikus egyházközség a Szent Anna templom egyik kápolnáját átépíttette és a főváros, valamint a hívek áldozatkészségéből Hősök Kápolnájává alakíttatta át. Ebben a kápolnában helyezték el az egyházközség hősi halált halt tagjainak emlékművét, valamint az 1760-as évekből származó művészi faragású oltárt. A kápolnát, az oltárt és a hősök emlékművét február 5-én, vasárnap áldotta meg ünnepélyesen dr. Mészáros János preláts-kanonok, érseki helytartó. Az ünnepségen megjelent József kir. herceg, Scitovszky Tihor és Béla volt miniszterek, Huszár Aladár főpolgármester, Liber Endre alpolgármester és sokan mások. A honvédség és csendőrség nagy tiszti, altiszti és legénységi küldöttséggel képviseltette magát. Ott volt a rendőrtisztviselők és frontharcosok küldöttsége is. Az ünnepséget szent mise vezette be, amelyet Mészáros János érseki helytartó mondott. Az érseki helytartó szentbeszédében méltatta az ünnepség jelentőségét. Beszéde végén köszönetet mondott mindazoknak, akiknek áldozatkészsége a szép emlékművet létrehozta, köztük elsősorban a Scitovszky-családnak. A kar ezután a Magyar Hírszekegyet énekelte el, majd az érseki helytartó ünnepi szertartások között megáldotta a Hősök Kápolnáját, az oltárt és a hősi emlékművet.

Vitézi bál. Tizennegyedik báljukat rendezték meg a vitézek február 4-én este a Vigadóban. A magyar stílusban díszített termeket már teljesen megtöltötte az előkelő és nagyszámú közönség, amikor felharsant a kürt, jelezve a *Kormányzó Úr Ő Főméltósága* megérkezését. A nagyteremben, egy közönséges várkapu ajtajából 12 lányka lépett ki és menüetterül táncot lejtett. A díszlet változott, most egy vitézi ház van a helyén, felblik az orgonából a „Szép vagy gyönyörű vagy, Magyarország” s bájos gyermekpár jön előre. Először a fiú lépett *Ő Főméltósága* elé s néhány hódoló szó kíséretében átvnyújtott egy mézeskalácsból készült vitézi címet, mint a fiatalság hódolatának jelképét. Majd a lányka nyújtott át egy mézeskalács szívét. A jelképes jelenet után vitéz *Jákfal Gömbös Gunda* miniszterelnök és honvédelmi miniszter, a bál díszelnöke engedélyt nyert a táncnyitásra. A fényesen sikerült bálon a társadalmi, politikai, egyházi és katonai világ számos kiválósága jelent meg.

A gazdasági hivatalok szíves figyelmébe. A m. kir. belügyminiszter úrnak 1933 január 17-én kelt 106.165/VII. b. 1933. számú rendeletére a csendőrségi zsebkönyvvel egyidejűen kiküldjük a parancsnokságok számára a csendőrség elhelyezéséről készült különnyomatot is. Kérjük a gazdasági hivatalokat, szíveskedjenek a különnyomat ára fejében március 1-én minden örs és különítmény gazdasági átalányából 80 fillért levonni és a szerkesztőség 25.342. számú csekkzámlájára befizetni. A hozzájárulási összegek kimutatásához hasonlóan kér-

jük egyidejűen közölni, hogy hány örstől és különítménytől lett a különlenyomat ára levonva és a szerkesztőség számlájára befizetve.

Dicséretetek. A budapesti I. csendőrkörület parancsnoka dicsérő okirattal látta el: *Fenyves József* th.-t, mert 14 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálatot készséges buzgalommal, eredményesen teljesítette s az utóbbi években határszéli őrsparancsnokhelyettesi minőségben hathatósan támogatja őrsparancsnokát, *Várnagy András* th.-t, mert 10 évet meghaladó csendőrségi szolgálati ideje alatt a közbiztonsági szolgálatot példás odaadással, igen jó eredménnyel teljesítette és őrsparancsnokhelyettesi minőségben készségesen és hathatósan támogatja őrsparancsnokát, *Erdei László* th.-t, mert 19 év óta lovagolt lovát igaz lovas-csendőrhöz illő löszteretettel, szorgalmasan gondozta és ápolta, úgyhogy lova a csendőrségi szolgálatban igen hosszú használat után még ma is — 25 éves korában — jó állapotban van és szolgálatképes. — Nyilvánosan megdicsérte: *Tóth József* V. őrm.-t, mert 8 évet meghaladó szolgálati ideje alatt kifogástalan magaviseletet tanúsított és a közbiztonsági szolgálatot készséges buzgalommal, eredményesen teljesítette. A budapesti I. körület parancsnoka a körület kötelekéből kivált *szolgálati osztdly parancsnokának, tisztikarának és legénységének*, minthogy az osztály teendőit — főként a különleges szolgálatokat — példás kötelességtudással igen jó eredménnyel teljesítette, dicsérő elismerését fejezte ki.

A m. kir. csendőrség Felügyelője dicsérő okirattal látta el: a miskolci VII. körület állományából *Lukács Imre* th.-t, mert 1932. év tavaszán a Tisza folyó kiáradása alkalmával egy polgári egyént veszélyes helyzetéből, saját biztonságának kockáztatása árán kimentett, továbbá, mert az árvízveszély egész ideje alatt szolgálatát bátor és önfeláldozó magatartással és fáradtságot nem ismerő buzgalommal látta el; *Mester József* tőrm.-t, mert 1932. év tavaszán a Tisza folyó kiáradása alkalmával súlyosan veszélyeztetett Tiszadorogma és Tiszabábolna községekben és az azokat környező tanyákban az árvédelmi munkálatoknál huzamos ideig teljesített szolgálatát fáradtságot nem ismerő kitartással és önfeláldozó férfias magatartással látta el.

A székesfehérvári II. körület parancsnoka dicsérő okirattal látta el: *Pethő Lajos* th.-t, 1932. évi október és november havában Győr és környékén előfordult nagyobb számbú állami és társadalmi rend felforgatására irányuló szervezkedés tettesekinek kiváló szakutadással, lankadatlan buzgalommal és fáradtságot nem ismerő kitartással történt kiderítéséért.

A miskolci VII. körület parancsnoka dicsérő okirattal látta el: *Szabó József* V. alhdgy.-ot, mert 1932. év tavaszán, a Tisza folyó kiáradása alkalmával, az árvédelmi munkálatok karhatalmi támogatására kivezényelt járőrök irányítását, ellenőrzését fáradtságot nem ismerő buzgalommal és teljes odaadással foganatosította és személyes példaadásával alárendeltjeit buzgó és kötelességű tevékenységre serkentette; *Adám József* alhdgy.-ot, mert Poroszló és Mílörincfalva községeknek 1932. év tavaszán a Tisza folyó általi elöntésének veszélye alkalmával Tiszafüred község közmunkarejének és fogatainak előállításánál, valamint védőanyagok kihordásánál a legénységet fáradtságot nem ismerő és szakavatott tevékenységgel irányította, miáltal nagyban hozzájárult a községeknek az árvízről való megmentéséhez; *Tóth Pál* th.-t, mert Poroszló és Mílörincfalva községeknek 1932. év tavaszán a Tisza folyó általi elöntésének veszélye alkalmával ezen községek közmunkarejének és fogatainak előállítását alkalmával, valamint a védőanyagok kihordásánál a legénységet fáradtságot nem ismerő és szakavatott tevékenységgel irányította, miáltal nagyban hozzájárult a két községnek az árvízről való megmentéséhez; *Tóth János* I. és *Mészáros Gábor* th.-t, mert 1932. év tavaszán a Tisza folyó kiáradása alkalmával, szolgálati kötelemeinek fáradtságot nem ismerő buzgalommal tették eleget. Alárendeltjeiknek állandó buzdítása és irányítása által azokat személyes példaadás útján is kötelességű szolgálati buzgóságra serkentve, nagyban hozzájárultak az árvíz elleni védekezés sikerének biztosításához; *Tóth István* JV. th.-t, mert 1932. év tavaszán, a Tisza folyó kiáradása alkalmával, az árvíz által körülvevő Tiszatárján községben, huzamosabb időn keresztül, fáradtságot nem ismerő kötelességzértől áthatva, nagy eréllyel biztositotta az árvédelmi munkálatok zavartalan lefolyását. Helves érzéssel elsősorban olyan jómódú egyéneket szorított az árvédelmi munkára, kinek javai nem voltak veszélyeztetve, ezáltal a szegényebb sorsúak és a veszélyben levők hangulatát emelte s ezzel sikerült a nagyobb veszélyt és károkat

elhárítani; *Sipos István* th.-t, *Szekeres József*, *Kürti Dező*, *Kardos Vazul* tőrm.-t, *Szabados Zsigmond* és *Szekély József* őrm.-t, mert 1932. év tavaszán, a Tisza folyó kiáradása alkalmával, rendeltetési helyén az árvédelmi munkálatok karhatalmi támogatását napokon keresztül, fáradtságot nem ismerő buzgalommal, teljes odaadással és nagy eréllyel végezte, mely tevékenységével nagyban hozzájárult az árvíz elleni védekezés sikeréhez; *Aggagos Miklós* őrm.-t, *Bodnár József* cs.-t és *Mlinkó Imre* prbcs.-t, mert 1932. év tavaszán, a Tisza folyó kiáradása alkalmával, a súlyosan veszélyeztetett Tiszadorogma és Tiszabábolna községekben és az azokat környező tanyákban, huzamos időn keresztül, fáradtságot nem ismerő buzgalommal biztositotta az árvízvédelmi munkálatokat, foganatosította a gátörzéseket és az emberélet és vagyonmentési munkálatok során önfeláldozó tevékenységet és személyes bátorságot tanúsított. Nyilvánosan megdicsérte: *Ambrus János*, *Brunczik Miklós*, *Garai János*, *Szakács Endre* th.-t, *Széplaki János*, *Holló József*, *Csákány József*, *Ferencai István*, *Adám Lajos* tőrm.-t, *Bába János*, *Szajlai Miklós*, *Jakab Mátyás*, *Mojzes József*, *Gacsai István*, *Cs. Nagy Lajos*, *Mohár (Makács) Imre* őrm.-t, *Mara György* cs.-t, és *Czékmany Imre* prbcs.-t, mert 1932. év tavaszán, a Tisza folyó kiáradása alkalmával, rendeltetési helyén az árvízvédelemnél reá haramló szolgálati kötelemeinek fáradtságot nem ismerő buzgalommal tett eleget, az árvízvédelmi munkában kimerült lakosságot lelkes buzdítással, sőt személyes példaadásal is további buzgó tevékenységre serkentette, mely tevékenységével nagyban hozzájárult az árvédelmi munkák sikeréhez és a nagyobb veszély elhárításához. A körületi parancsnok a névszerint felsoroltakon és dicséreteken kívül valamennyi, az árvízvédekezésnél szolgálatot teljesített csendőr egységnek és községnek és dicséretét fejezte ki, mert oly kiváló lelkiismeretességgel és odaadással végezték feladatukat, hogy működésük úgy a lakosság, mint az árvédelmi munkálatokat vezető hatósági személyek teljes elismerését és háláját váltotta ki és ezzel a testületünk jó hírnevét sikerült növelniük.

Fegyverhasználat. Az újszászi őrs állományába tartozó *Mónor József* őrmester és *Pozsgai János* csendőrből álló járőr, január 26-án 23—24 óra között, Abony és Újszász községek közötti határúton lováson tettenért *Kovancsik Béla* és négy társa, abonyi lakosokat. A tolvajok tettenérésükkor fejszével és dorongokkal támadtak a járőrre. A járőr erre löfegyvert használt, mire a támadók futásnak eredtek. A lövések nem találtak. A menekülők közül kettőt a járőr a helyszínen, míg harmat Abony községben fogott el. A járőr nem sérült meg. A fegyverhasználat kivizsgálása folyik.

A porosz csendőrség veszteségajlstroma. 1932. évben a porosz csendőrségnek (Landiägeri) szolgálatteljesítés közben 10 tagja vesztette életét. Bűnözőkkel, rendzavarókkal szemben történt szolgálati fellépések során 117 csendőr sebesült meg. Ezenkívül 88 csendőr szolgálatteljesítés közben, baleset folytán szenvedett sérüléseket. A statisztika szerint 1919. évi január 1-től 1932. évi december 31-ig a 17.000 főnyi porosz csendőrség halottakban 167 főt, sebesültekben pedig 1306 főt veszített. A halottak közül 108 csendőr gonosztevők kezének. 59 csendőr pedig balesetnek esett áldozatul. Ezek a súlyos veszteségek első sorban az állandóan forrongó politikai helyzetre és a későbbig menő nártharcokra vezethetők ugyan vissza, de arra a porosz csendőrség szervezeti és szolgálati viszonyai is befolyással vannak. Nem kielégítő fegyverhasználati jog, a csendőroknak községekben egyenként való kiküldetése, eev fiből álló járőrök portyázása és vévül a csendőroknak túlvonmórészának kiűzövedett volta a főokai a magas veszteségi arányszámoknak.

Vitéz Somogyi Endre őrnagy nyerte a HTVK párbajtőrversenyét. A Honvédtisztek Vívó Klubja február 5-én rendezte összetett vívóversenyének párbajtőrviadalát. A versenyen résztvettek majdnem kivétel nélkül mindazok, akik a törversenyben elindultak. A döntőt igen nagyszámú, előkelő közönség nézte végig. Jelen voltak: *vitéz Kárpáthy Kamilló*, gyalogsági tábornok, a honvédség főparancsnoka, *vitéz Rupaich Richárd*, *vitéz Ujfalussy Akos* és *vitéz Kalándi Imre* altábornagyok, *vitéz Kozma Ferenc* és *Hoffmann Géza* tábornokok és még sokan mások. A tízes döntőt, amelyre délután 5 órakor került a sor, *vitéz Somogyi Endre* vkszt. őrnagy, a honvédelmi miniszter szárnysegéde nyerte. Somogyi őrnagy, holtversenyben került az élre klubtársával *Mészáros Lajos* főhadnaggal. Mindkettőjüknek öt veszett pontjuk volt. A megismételt asszóban Somogyi őrnagy 3:0-ra verte

Maszlaj Lajos főhadnagyot és így megnyerte a versenyt. A viadal végeredménye a következő: 1. vitéz Somogyi Endre örnagy 13 ponttal (6 gy., 1 döntetlen, 2 vereség), 2. Maszlaj Lajos főhadnagy 13 p. (6 gy., 1 d. 2 v.), 3. Borovszky Jenő légügyi ellenőr 12 p. (5 gy., 2 d., 2 v.), 4. dr. Hajdu János 11 p. (4 gy., 3 d., 2 v.), 5. Zirczy Antal százados 10 p. (3 gy., 4 d., 2 v.) 6. Bay Béla 9 p. (4 gy., 1 d., 4 v.), 7. dr. Gözsy Sándor 8 p. (4 gy., 5 v.), 8. Kovács Pál 5 p. (2 gy., 1 d., 6 v.), 9. Kálitzky Gusztáv százados 5 p. (2 gy., 1 d., 6 v.), 10. Jdrányi Ferenc főhadnagy (1 gy., 2 d., 6 v.).

Magyar, osztrák, német és török bajtársi találkozó. 1934 július 23-ától 31-ig Bécsben Dankl osztrák vezérezeredcs védnöksége alatt bajtársi találkozót rendeznek, amelyen a volt osztrák—magyar véderő tagjain kívül az egykori szövetségesek: Magyarország, Németország és Törökország hadsergeinek és haditengerészeinek tagjai is résztvesznek. A bajtársi találkozóval kapcsolatban a bajtársi hűség megörökítésére emlékmű létesítését tervezik, amelyet a bécsi Burg kapujának balszárnyánál akarnak felállítani.

Tisztikaszinói hírek: *Mozihelyarák módosítása*: a Kaszinó vezetősége minden erejével arra törekszik, hogy jövőben is a premiermoziknál bemutatott filmek közül — még tetemes áldozatok árán is — csak a legjobbakat hozza. Ennek a törekvésnek — a filmkölesöndíjak folytonos emelkedése miatt — csak úgy lehet megfelelni, ha helyarált némileg módosítja. Ezen módosítás azonban a bérletjegyfüzettel rendelkező látogatók érdekeit — rendes napokra — egyáltalán nem érintik. A helyaráknak csillagos napokon való csekély emelését az teszi szükségessé, hogy az e napokon hozott filmek kölesöndíjai három-négyszeresen magasabbak, mint a rendes napokon. Február hó 1-től tehát az alábbi helyarák érvényesek: *Rendes napokon*: Napjegy személyenként 80 fillér. *Csillaggal jelzett napokon*: 1 pengő. Kaszinó- és jóléti tagoknak, bérletu alvánnyal: 40 fillér, csillaggal jelzett napokon (60 fillér. Családtagoknak és mozimeghívóval ellátott vendégeknek, 10 előadásra szóló — 2 havi időtartamra érvényes — bérletu alvánnyal: 60 fillér, csillaggal jelzett napokon: 80 fillér. A bérletfüzettel rendelkezőknek a csillagos napokra megállapított különbözetet a pénztárnál készpénzben kell az utalvány beváltása alkalmával ráfizetni.

Alarcos-jelmezes est az Orsz. Tiszti Kaszinóban 1933. évi február hó 25-én, 22 órai kezdettel. Öltözet: mint a szombati táncösszejeveteleken, vagy jelmezen. A jelmezen való megjelenés kívánatos. *Belépődíj*: Kaszinótagoknak (jóléti tagoknak) és azok családi igazolvánnyal ellátott hozzátartozóinak személyenként 2 pengő, mozi-meghívóval rendelkező egyéb hozzátartozóknak és vendégeknek 3 pengő, mozi-meghívóval nem rendelkező vendégeknek: 5 pengő. Ez utóbbiak részére külön meghívókat ad ki a Kaszinó vezetősége. E meghívókat a Kaszinótagok, jóléti tagok írásban igényelhetik, amikor is a meghívásra ajánlott nevét, társadalmi állását és pontos lakáscímét meg kell adni. A meghívókat a Kaszinó igazgatósága postán küldi meg az illetőknek. A részletes tudnivalókat a február havi Kaszinó Lap közli.

Műsoros est az Országos Tiszti Kaszinóban 1933. évi március hó 3-án, 18 órakor. Az est műsorát a rádió is közvetíti. Műsor: 1. Bevezető. Elmondja: vitéz Révny Kálmán ny. altábornagy. 2. Liszt Ferenc. Papp Viktortól. 3. Les Preludes-szinfónikus költemény. Előadja: a „Mária Terézia” 1. honv. gyal. ezred zenekara. Vezényel: Fricsey Richárd. 4. Liszt-dalok. Előadja: Svéd Sándor, a m. kir. Operaház magánénekese, zenekari kísérettel. 5. Magyar rapszódia. Előadja: Hegyi Ernő, a zeneművészeti főiskola tanára, zenekari kísérettel. 6. Liszt-kerengő. Előadja: Szalay Karola, a m. kir. Operaház primaballerinája, zenekari kísérettel. 7. Rákóczi induló. Előadja: a „Mária Terézia” 1. honv. gyal. ezred zenekara. Vezényel: Fricsey Richárd. *Belépődíj*: Kaszinótagoknak (jóléti tagoknak) és azok családi igazolvánnyal ellátott családtagjainak az 1—20. sorban, valamint az ezzel egy magasságban lévő pámlag- és páholyülésekben: 1 pengő 20 fillér, a többi helyeken: 80 fillér, mozi-meghívóval bíró egyéb hozzátartozóknak és vendégeknek: 1 pengő 60 fillér és 1 pengő, mozi-meghívóval nem rendelkező vendégeknek: 2 pengő és 1 pengő 50 fillér. *Jegyelővétel*: január hó 29-től. A jegyelővételt ajánlatos! Jegyek telefonon is előjegyezhetők, de az így előjegyzett jegyeket legkésőbb február hó 1-én, 12 óráig át kell venni, mert ellenkező esetben eladják azokat. A később telefonon rendelt jegyeket — a megrendelés időpontjától számított — 24 órán belül át kell venni. Tekintettel magas vendégek megjelenésére és mert a műsort a rádió is közvetíti, azt est pontosan 18 órakor veszi kezdetét. A később érkezőket csak a szünetekben becsatják be.

Nemes Szomor Béla: „A nemzetvédelem” gondolatok a gazdasági és társadalmi válság megoldásáról. II. kötet. A szerző kiadása, Budapest, V., Korall-utca 31. Ára 1,50 P.

A szerző fentebbi művének I. kötete tavaly jelent meg. A munka célja: segédeszközü szolgálja az oktatóknak a nemzetvédelem szempontjából felmerülhető kérdéseknél, valamint irányt mutatni és gondolatokat ébreszteni a magyar válság megoldására.

A szerző a „ma” legfontosabb problémáit, az égető, gyakran fenyegető kérdéseket tárgyalja, ismerteti oktató, megfontolt módon.

Még az egyszerűbb ember is, aki nem olvashat naponta több lapot, nem ér rá a társadalom nagy, döntő fontosságú kérdéseivel foglalkozni, egyszerű, könnyen érthető módon tájékozódhatik mindazon kérdésekről, melyek ma az ember-milliókatérdeklők. Különös figyelmet szentel a munka Csonka-Magyarország problémáinak.

A szerző a beható módon ismertetett anyagot kérdés és felelet formájában tárgyalja.

A II. kötet kivonatos tartalma:

Gondolatok a gazdasági és társadalmi válság megoldásáról.

I. fejezet: A gyakorlati kereszténység. Felebaráti kötelesség. A társadalmi élet Magyarországon. A társadalmi egyesületek és céljaik. Milyen kötelességek hárulnak azokra, akik háború esetén nem teljesítettek harctéri szolgálatot? A családvédelem, apák és anyák napja. Leányok és fiúk napja. Madarak és fák napja. Takaréksági nap. A falu népének vezetése. Egészségügyünk rendezése. Nemzetközi settlement mozgalom. Egri norma. Alkoholizmus. A sport. Miért szeretik meg az idegenek Magyarországot. Mosolyogjunk. A tekintély és bizalom helyreállítása végett szükséges teendők.

II. fejezet: Mi az oka, hogy az agrárróló nyílása olyan nagy és hogyan lehetne rajta segíteni? Osztalékos (járadék) gazdálkodási rendszer. Mi a kamat és mennyiben jogos a kamatszédés? A földreform és kamatkérdés megoldása. A földbirtok megosztása Magyarországon. A földbirtok eladósodása. A tőke kimenekülésének okai és ennek megakadályozása. Tőkebiztonság. Adósságaink rendezése. Gazdálkodás. Tervgazdaság. Iparosvédelem. Csereintézetek felállása. A kereskedelem védelme. Márkázás. A főiskolai túlteljesítésről. Szellemi ifjúságunk elhelyezkedése. Infláció, defláció, refláció. Transzfermatorium. Valorizáció.

III. Fejezet: A Duna-kérdés megoldása. A német nemzeti horogkereszt-szocializmus, illetve Hitlerizmus. Kultúr-bolszevizmus. Az orosz kolchoz-gazdálkodás. Lehet-e háború? Milyen legyen a hadsereg viszonya az államhoz? Jelszavak. Munkavédelem. Csarkészet. Ősiség. Űrbíró intézmény.

IV. fejeze: A világ csodái. Nagymagyarország népesége 1931-ben.

Igen érdekesek, a IV. fejezetben felsorolt közérdekű adatok: 1. Melyek a világ csodái? 2. Mennyi ember él a földön és hogyan oszlanak meg az egyes világrégiákban? 3. Mennyi Nagymagyarország 1930—31-i népessége? 4. Mennyi a nemzeti vagyonunk? 5. Milyen a földbirtokmegosztás Magyarországon? 6. Mennyi a követelés Amerikának az európai államoktól? 7. Mennyi Magyarország bankjegyforgalma? 8. Hány korona volt a dollár békében és mennyi most?

A mű nemcsak künő tansegédlet, hanem melegen ajánlható az intelligens csendőr-, határőrkatisztnak, kik gyakran minden kultúrától távol fekvő kis falucskákban, t nyákon stb. állomásozva, nem foglalkozhatnak a „ma” égető problémáival, melyek minden embert érdekelnek.

Suday Imre tdk.

A Székelység. A csonkamagyarországi mintegy 100.000 főny székelységének egyetlen lapja, mely a szenvedő nép erkölcsi, szellemi és anyagi javait gyűjti és mutatja be, a népet kapcsolja egységre s a magyar feltámadásért dolgozik és küzd — megjelent. A 64 oldalas februári szám főbb közleményei a következők: Dr. Köllő Ignác: A versaillesi békekötés ideje alatt. — Papp Ernő: A revízió útja. — Szépvízi Balás Béla: Erdély. — Az oláh történelemhamisítás megvilágítása. — Humor: A csángók lakhelye és száma. — Csikszereida és Szépvíz pusztulása 1916-ban. — Csikszentkirályi Vi os Gerő: Székely Nemzeti Himnusz. — Nemes Mihály: Hogyan öltözködjenek nőgyeink magyarosan. — Gyökössy Endre költeményei. — Baróthi Szabó István: Testamentum (vers). — Molnár Endre: Találkozás (vers). — Diákori visszaemlékezések. (II.) Szász Károly. — Dr. Tusa Jenő: Góbbolgok. — Erdélyi Hírek. — Turáni Hírek. — Szemle. — Könyvismertetések. A külsőleg szép, belsőleg

gazdag lapban képek is vannak. Szépvízi Balás Béla és Szeremley Ákos dr. szerkesztik. Előfizetési ára 1 évre: 10 pengő. Egy szám: 1 pengő. Postatakarékp. csekkszáma: 57095.

Többek érdeldődésére közöljük, hogy a lapunk folyó évi 2. számának 50. oldalán ismertetett *Közigazgatási Jogszabályok Gyűjteménye* című munkát a csendőrség tagjai kivételével tizhavi részletfizetésre is megkaphatják. A munka 50 pengős árából, a magas előállítási költségekre való tekintettel nem lehet engedményt adni. Aki megszerzi, egész szolgálati idejére megbecsülhetetlen segédlethez jut vele. Megrendelhető: Dr. Székely Miklós belügyminiszteri titkárnál, Budapest, Belügyminiszterium.

Elöltek: A budapesti I. kerületben törzsmesterré: Kelemen Ferenc őrmester; őrmesterré: Medgyesi Lajos és Sári László csendőrök.

Véglegesítve lettek: A székesfehérvári II. kerületben: Gaál Bálint, Hajgató László, Tóth Pál, Pendli Ferenc, Varga István és Horváth József próbacsendőrök; a pécsi IV. kerületben: Baranyi Béla, Kálmán Ferenc, Déli Nagy László, Tamás János, Boldizsár Mihály, Berkó József és Csató János próbacsendőrök.

Házasságot kötött: Dr. Ácz Ferenc alezredes hadnagy Meisinger Ottilia Erzsébet úrhölgygel Budapesten; a budapesti I. kerületben: Kertész Mihály II. tőrn. Ágel Emiliával Budapesten, Lőrincz Pál tőrn. Mezei Máriával Szokolyán és Makrai István tőrn. Kapusztai Irénnel Teresken.

Fajnyulat, tenyésztőjást ingyen kaphat — minden részjegyzés és visszatérítés nélkül bárki, aki a tenyésztőket foglalkozni kíván. A nyúlból 2 darabot, 1 bak, 1 nőtényt, a tenyésztőjából 15 drb, leghorn, rhode island, nemesített magyar kendermagos, vagy fehér parlagit, 6—8 pengő értékben. Az érdeklődőknek válaszbélyeg ellenében készséggel adunk felvilágosítást. *Kistenyésztők Lapja, Budapest, IX., Csarnok-tér 5.*

Csendőrségi Közlöny 3. szám. Személyes ügyek. Kormányzói elhatározások. A Kormányzó Úr Ö Főméltósága magas elhatározásával Rományai lovag Czögler Gusztáv m. kir. tábornokot, megbízva a m. kir. csendőrség felügyelője mellé beosztott tábornoki teendők ideiglenes ellátásával, a m. kir. csendőrség felügyelője mellé beosztott tábornokká kinevezni méltóztatott. — A Kormányzó Úr Ö Főméltósága magas elhatározásával a február 14. napjának, mint „Csendőrnapi”-nak megállapítását elrendelni méltóztatott. — Miniszteri rendelet. Adományoztatott: a II. osztályú tiszt szolgálati jel: Hollódy János alezr.-nek, a III. osztályú tiszt szolgálati jel: Camerle Raymond és Rutich József szds.-oknak, Felnemtetett: Rományai lovag Czögler Gusztáv tők. az őrsparancsnokképző iskola és tanostályok kiképzésének vezetői alkalmazása alól. — Áthelyeztetett: Herberger Sándor szds, oktató-

tishti minőségben a miskolci gyalog-tanostályhoz. — *Tartásan vezényeltetett: Martin Béla* hdgy, a szombathelyi kerülethez, előadótishti minőségben. — A belügyminiszter okirattal megdicsérte: Kiss Gyula VI. kerületbeli th.-t, különleges és felelősségteljes szolgálatban tanusított példás magatartásáért. Az I. kerület állományában: Novák István alhdgy.-ot, 1932. évi szeptember 19-én Pesthidegkúton elkövetett és országszerte közfelfűtést keltett, rablással párosult szándékos emberölés és szándékos emberölés kísérlete nyomozásának példás szakszerűséggel és fáradhatatlan ügybuzgalommal történt vezetéséért, valamint a büncselekmény kiválóan eredményes kiderítéséért; Karap Ferenc és Somodi Zsigmond th.-eket, ugyanezen büncselekmény nyomozásában példás szakértelemmel, körültekintéssel, fáradhatatlan ügybuzgalommal és kiváló eredménnyel való közreműködésükért. — Az ideiglenes nyugallományban meghagytak: Takács Ferenc és Lits Ferenc II. kerületbeli id. ny. th.-ek. — Sekanina Artur őrgy családí nevét. „Sasady”-ra, Raposa János őrm. „Rakos”-ra, Hajzer Mihály tőrn. „Halmos”-ra, Marján György őrm. „Marjai”-ra, Schmidt Ferenc tőrn. „Solymos”-ra, Jankovits József prbes. „Juhász”-ra, Macsik István tőrn. „Marosvári”-ra, Palczér János tőrn. „Páló”-ra, Siffer Jenő tőrn. „Solyom”-ra, Pujsek Sándor th. „Pataki”-ra, Majer József tőrn. „Maros”-ra, Borócsik József tőrn. „Bibor”-ra, Cloos János alhdgy. „Brasó”-ra, Pópics (Pópit) György th. „Pászit”-ra, Szmutkó Sándor őrm. „Szabolcs”-ra, Saliga Ferenc tőrn. „Szikla”-ra, Huszár János őrm. „Hegedűs”-re, Hudák János cs. „Havasi”-ra változtatta át. — Helyesbítés. — Szabályrendeletek. — 1932. évi XXI. t. c. a bélyegvek védelméről és a tiltott postai szállítást büntetéséről. — Hadirokkantak, hadiárvak és hadiözvegyek, valamint a Károly csapatkeresztések és a vitézségi éremtulajdonosok adókedvezményei. — Csendőrnapi megünneplésének szabályozása. — Közlekedési segélyre való igényjogosultság újabb szabályozása. — Lakásépítkezék havonkénti folyósítására vonatkozó körrendelet helyesbítése. — Magyarorszád—Nadlaci útvonal megnyitása. — Táviratok vasárnapi pótdíjának megszüntetése. — Változások a távolsági távbeszélő forgalomban. — Iharosberény kisközséggé való visszafeljesztése. — Gyöngyöshöllös község Szombathelyhez való csatolása. — Lakott hely községgé való átalakítása. — Község végleges nevének megállapítása. — Rendőrkapitányság elnevezésének megváltoztatása. — Hírdetmények.

Ki tud róla? Tóth Péter I. tisztihelyettes, gyöngyösméltéki őrsparancsnok kéri Koós György és Erős Károly tisztihelyetteseket, kik vele 1914. augusztus 1-től 1916. január 31-ig a volt mármaroszigeti szárnynál, az alsószínevéri őrsön és a felsőszínevéri különítményen szolgáltak, hogy vele címüket közöljék.

BÚTOR

tartás, modern kivitelben, kényelmes részlet-fizetésre kapható:

KISIPARI TERMÉKEK BÚTORCSARNOKA RT.
Budapest, VII., Dohány-utca 66. sz.

Bútor leghosszabb részletre

legolcsóbban, legnagyobb választékban NEMZETI BÚTORHÁZNÁL

Dohány-utca 39. és 40. szám (Klauzál-utca sarok)

Könyveszorból 18 kistároltól átvett prima hálók, ebédlők, úriszobák
BÚTORTERMELŐ ÉS olcsó áron eladó
ÉRTÉKESÍTŐ RT. Dohány-u. 27. és 81.

Hegedű, zongorá, harmonika,
RÁDIO, GRAMOFON
climba'om, az összes hangszerek a
csendőrség tagjainak részére is.
Arjegyzéket ingyen küld a csendőrség-
nek 10 év óta meghízható szállítója

Mogyoróssy Gyula

világíró hangszermester
Budapest, VIII., Rákóczi-út 71.

Pollák Rezső

„ALBA” cipőáruház
Székesfehérvár

Bőp. és lakk-sima zugszicipők,
csizmak női és gyermekcipők
legjobb bezerzéssel forrásu
Kérjen képes árjegyzéket

Csendőrök

a **TRIBON**-nál vásároljanak !

Budapest, VIII., Üllői-út 14. Tel.: J. 392-85 és 312-57

Kedvező fizetési feltételek.

Egyenruhaszövetek, bélésszövetek, női és férfi felhárnyok,
selyem, kötött- és szövöttfűzők, kesztyű, harisnya, paplan, cipő.

Olvassa el, mielőtt ír nekünk!

Közleményt nemcsak a csendőrség tagjaitól, hanem bárkitől elfogadunk. — A megjelent közleményeket tiszteletlüljesen bejegyezzük, de tulajdonjogunkat fenntartjuk, azokat tehát beleegyezésünk nélkül nem szabad utánnyomatni. — Kéziratot csak akkor küldünk vissza, ha a szerző megcímzett és válaszbellyel ellátott borítékot mellékel. — A közleményeket kérjük a paplirnak csak egyik oldalára, félbasábosan, írógéppel vagy jól olvasható kézírással írni; olvaszatlan kézírással nem foglalkozunk. — Tizenöt gép- vagy kézírással csak hosszabb kéziratot csak előzetes megegyezés után fogadunk el. — A elkeket mi korrigáljuk, korrektúralevonatot csak kivételes esetekben adunk. — Szerzőink különnyomatokat közvételül a Stádium-nyomda igazgatóságától (Budapest, VI., Rózsa-ntea 111.) sziveskedjenek megrendelni, amely azt velünk kötött szerződésnek árszába szerint köteles elkészíteni. — Szerkesztői üzenetben mindenkinek válaszolunk, de a kérdező teljes nevét, rendfokozatát és állomáshelyét tüntesse fel. — Névtelen levélre nem válaszolunk. — Hozzánk intézett levelek tartalma vagy beküldőik kiléte felől senkinek sem adunk felvilágosítást. — Kéziratok sorsáról csak szerkesztői üzenetben adunk választ. — Aki levelet ír, vagy közleményt küld be nekünk, kíséje figyelemmel a szerkesztői üzeneteket. — Levelet nem írunk, belyegyet tehát felesleges beküldeni. — Jelégül legcélszerűbb kisebb helység nevét vagy útjegy számot választani. Annak, aki jelégét nem jelöl meg, nevének kezdőbetűt és állomáshelye alatt válaszolunk. — Kérdezők kérdésekre a „Csendőrség Lekszikón” rovatban adunk választ. — Előfizetni csak legalább félévre lehet. — Előfizetést csak a csendőrség, honvédség és az állami rendőrség, továbbá a bíróságok, igazságügy és közigazgatási hatóságok

AZ ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

BUDAPEST, IV., VIGADÓ-TÉR 1.

Figyelem!

Az ország egyik legrégibb és legnagyobb biztosítóintézménye életbiztosítások kötésénél a m. k. csendőrség tagjait kivételes kedvezményben részesíti. A csendőrség ezúton első és igen kedvező életbiztosítási körhöz. Minden csendőrségi 50 éves életkorig 1000, 2000 vagy 3000 aranypengőre biztosíthatja életét 20 évi időtartamra. 40 éves életkorig 1000 pengő után havi 370 pengő, 41—50 éves életkorig 390 pengő díjra kell fizetni; 2000 vagy 3000 pengő után annak kétszeresét, illetve hár szorosát. Halál esetén a biztosított összeg azonnal csekélyes. Amennyiben a csendőrség szolgálatban vagy szolgálaton kívül ért baleset következtében halna meg, akkor az intézet a biztosított összeg kétszeresét fizeti ki. Ha a csendőrség 60 éves kora előtt rokkantná válik, a további díjfizetés megszűnik, de a biztosítás érvényben marad. Aki a 20 évet megéli, az kezéhez kapja a biztosított összeget. Háromévi díj beteljezése után az intézet a biztosítást visszaválthatja, vagy jókéséit illetve arra kölcsönt ad. Mi a célja ennek a biztosításnak? 1. Hogy halál esetén a csendőrség családja azonnal kiadós pénzügyi segítséghez jusson. 2. Vagy pedig, hogy a csendőrség öreg napjaira egy jelentős tőkét kapjon kezéhez, mely összeget saját maga aligha gyűjtötte volna össze. Aki ezen biztosítások érdekelnek, az tudassa címét a társasággal és hivatalozzák ezen közleményre.

tényleges vagy nyugalomanyú tagjaitól fogadunk el, másót nem. — Az előfizetéseket kérjük pontosan megújítani, mert a felszólítás költségét külön felszámítjuk. — A nekünk szánt pénzküldeményeket kérjük a Csendőrségi Lapok 25.342. számú postatakarékpénztári csekk számlájára befizetni. — Szerkesztőségi órák naponta 8—14 óráig. — A lap részére szánt közleményeket, leveleket stb. nem a szerkesztők nevére, hanem a szerkesztőségnek kell címezni, így: „A Csendőrségi Lapok szerkesztőségének, Budapest, I., Búszorményi-út 21. szám.”

Soltvadkerti örs. Az 1932. évi Csendőrségi Lapok tartalomjegyzéke a Csendőrségi Lapok 1933. évi 3. számához van csatolva. Ott megtalálja.

P. M. th., Nagymányok. A népjóléti minisztérium X. osztálya a honvédelmi minisztériumba olvadt be, a gyógyfürdőkörháza való felvétel iránti kérvényeket tehát most már a honvédelmi minisztériumba kell szolgálati úton eljuttatnia.

12345. 1. Valószínűleg arra gondol, hogy a régi közgazdálkodásokban pótlásként beszerzett edényeket kell-e becsülni, vagy sem. A Cs.—20. utasítás III. fejezet 5. pont 2. bekezdése csak az újonnan felállított örsök közgazdálkodásai részére beszerzett konyhaberendezési tárgyak becsülését írja elő, de aztán az így megbecsült tárgyak is fokozatosan kikerülnek a becsülés alól, a régi közgazdálkodások edénypótlásai tehát semmiesetre sem becsülhetők. Nem is volna értelme, hogy a fejenkénti osztalékot egy-egy új bögre, vagy sórtató kedvéért folytonosan holgyassák. Ami a rádiókészüléket illeti, az más kérdés. A Cs.—20-ban erre még nem gondolhattak s így ez a kérdés szabályozatlan. A mi nézetünk az, hogy a rádió becsülés alá tartozó vagyontárgy, amelyet a beszerzése után legalább 5 évig, évenként 20—20%-kal csökkenő értékben feltétlenül becsülni kell. Ha tehát az egyik tag kíválik a közgazdálkodásból, akkor a rádió értékének reá eső részét is ki kell neki fizetni a fejenkénti osztalék keretében. Ez az egyetlen módja annak, hogy a rádió tényleg a közgazdálkodások jogos tulajdonába jusson s viszont azok se károsodjanak, akik a készüléket eredetileg beszerzték. A későbbi becsülések során azért kell számolni a készülék értékcsökkenésével, mert a készülék rongálódik és mert mindig újabb és értékesebb készülék-típusok kerülnek forgalomba. Legokosabb volna szolgálati úton felterjesztést intézni ebben a tárgyban a kerületi parancsnoksághoz, így elérhető, hogy a kérdést esetleg általánosságban szabályozzák. 2. Külön nyári és téli dísz nincs. Télen köpenyt kell viselni díszben is. Gyalogcsendőrök télen is a nyári csizmát viselik díszben, mert pantallóhoz ez illik, díszhez pedig pantalló van előírva. A pantallót ugyanis a csizma fölött kell díszben hordani, a téli csizma pedig erre a célra nem alkalmas. Renden és soron kívüli díszben meg van engedve a fekete sima cipő viselése. 3. Visszahonosítását kell az illetőnek kérnie, addig csak tartózkodási engedéllyel tartózkodhat ideát. 4. Eppen azért rendszeresítették annak idejét a csövöt a mai alakjában, hogy a puskával akkor is lehessen löni, ha rajta van a csövő. A fedőbárta ugyanis nem fekszik rá szorosan a csőre s egyébként sem tanúsít számbevehető ellenállást.

Himalája. Olvassák el az 1929. évi 13. számú Csendőrségi Közlöny 82. lapoldalán és ugyanezévi 18. Cs. K. 129—130. lapoldalain közzétett rendeleteket.

Igazságot Magyarországnak. Az 1926. évi 17. sz. Csendőrségi Közlönyben közzétett 213.856/VI. c. 1926. sz. B. M. rendelet értelmében a 40. életévüket betöltött csendőregénynek a női létszámban beálló fogyatéék bevárása nélkül, soron kívül kapnak nősülési engedélyt. A kérvényt tehát beadhatja, mert

MINDEN CSENDŐR

„KAKAS PASZTÁ”-T
HASZNÁLJON.
MAGYAR GYÁRTMÁNY!

Ha írógépet vásárol, javíttat, vagy cserél, keressen fel bennünket!

REMINGTON

Írógép Részvénytársaság, Budapest, VI. kerület, Andrássy-út 12. szám.

a korhatárt már túl is lépte. De hogy lehet valaki 42 éves korában még mindig csak csendőr?

Zalavölgyi. 1. Választ a lekszikon-rovatban kap. 2. Ha a bíróság eltölti, akkor az elvált feleség nem viselheti a volt férj nevét. Ha a bíróság viszont megengedi, akkor viselheti. Ez attól függ, hogy a válás kinek a hibájából történik s hogy a hiba milyen természetű. Ha pl. a nő erköcstelen magatartása a válás oka, akkor a bíróság a nőt eltölti a névhasználatról. 3. Az örökbefogadási szerződésben kell erre nézve intézkedést tenni. Végső fokon az igazságügyminiszter úr dönt. Örökbefogadási szerződést közjegyző előtt kell kötni, a részleteket ő úgyis megmondja.

Jégvirág. Lekszikon-választ kap. A keresett számból tartalékpéldányunk nincs.

Levelező. Ha nincs gyermek, akkor is kell a névváltoztatási kérvény mellé a házassági anyakönyvi kivonat. A névváltoztatást a belügyminisztériumban a kivonatokon átvezetik, de ennél is lényegesebb az, hogy az összes érdekeit anyakönyvi hatóságokat értesítik az anyakönyvek helyesbítése céljából. Ha nem jelentené be az érdekelt, hogy nős, akkor csak a születési anyakönyvét helyesbítenék, mert honnan tudhatnák, hogy a házassági anyakönyvben is szerepel valahol az illető? Az évszám csupán tájékoztató időpontot jelöl meg abban a tekintetben, hogy mikortól vezették be az állami anyakönyvelést. Főleg az a napot is kihirdetni, elvégre természetes, hogy senki nem kaphat állami születési anyakönyvi kivonatot abból az időből, amikor állami anyakönyv még nem létezett. Ez annyira világos, hogy felesleges lenne felterjesztést tenni.

Homokos rész. Nem lehet a dolgon segíteni.

Vitatkozók. Számtalanszor kértük, hogy a „Vitatkozók” és az „Érdeklődő” jeigét kerüljék olvasóink, mert ezek nem jelképek, hanem minden üzenetre ráillő szavak. Kérdésére: Nem írta meg, hol a hangsúly. Ha azon, hogy követett-e el bűncselekményt, vagy szabálytalanságot az illető lelkész, arra természetesen az a válaszuk, hogy nem. Ha pedig az a cél, hogy a lelkészt rákényszerítsék a másik keresztnév anyakönyvelésére is, akkor forduljanak az érdekeltek panasszal az egyházmegyei hatósághoz (püspök). Az úgynevezett pogány neveket lehetőleg mellőzni igyekeznek az egyházi anyakönyvekben, vagy legalábbis egy úgynevezett szent-nevet (keresztnév) nevet is adnak a megkeresztelt gyermeknek. Végeredményben kár az egészről problémát csinálni, mert ugyanis az állami anyakönyv adatai a mérvadók. Lehet, hogy azon a környéken bizonyos vallásellenes tendencia mutatkozik s ezt akarja a lelkész talán ellensúlyozni, lehet azonban az is, hogy csak a túlbuzgalom forog fenn. Részletek ismerete nélkül mi ezt nem tudhatjuk.

99 tusaborító. Aki egyáltalában nem volt katona, annak kettő, aki volt katona, annak másfélévi próbaszolgálatot kell teljesítenie. A jövőben azonban nem lesz olyan próbacsendő, aki nem volt katona.

Göcsej. 1. Lekszikon-választ kap. 2. A kardnak a kerék-páron való elhelyezése most áll rendezés alatt.

Kemecse. Még a mostani alakjában és a példaképpen említett — magyarrá vált — szavaknál parnuzamba amlva is idegen hangzásúnak kell a nevet tekinteni. A neveknel ugyanis a hangzáson van a súly, a példakul említett szavaknál viszont a fogalommeghatározó jelleg, a szó jelentése és általános használatbajutása a fontos, hogy a szó a magyar nyelvkinchez tartozónak tekinthető-e vagy sem. Természetes, hogy ezeket az idegenből vett, gyakorlati célokat szolgáló szavakat éppen gyakorlatias jellegük folytán hangzásban is magyarosnak fogadjuk el, viszont egész másként áll a dolog a nevekekkel, amelyeknél — mint említettük — a nyelvérzékekkel ellenőrzött hangzás az irányadó. Ha azonban a nemesség igazolása megvan, vagy ezután megtörténik, akkor a nevet megváltoztatni nem kell. Annaira nem, hogy a megváltoztatást kérné is az államfőtől kell, mert a nemesi név megváltoztatása felségjog. Ma a belügyminiszter ilyen irányú döntését a Kormányzó Úr Ó Főméltóságához terjesztik fel. A mai felfogás tehát hivatalosan — közjogilag — is az, hogy magyar nemességgel együtt az idegen hangzású név is magyarrá lett, ha nem magyaros is a hangzás. Egészen egyéni véleményünk nekünk ebben a kérdésben az, hogy a magyar nemességhöz valóban magyaros hangzású név illik. Hiszen igaz, hogy idegen névvel is lehetett olyan érdemeket szerezni, amelyek jutalma a nemesi cím volt, de mégis csak az ebben a hangsúlyozandó vonatkozás, hogy magyar nemességről van szó, amelyikhez igazából csakis a magyaros hangzású név illik oda. Ez a nézetünk még odáig is elmegy, hogy magyar nemesség nélkül még csak rendben van az idegen hangzású név, de magyar nemességgel együtt: szerintünk fából-vaskarika. Ismételjük azonban, hogy a mostani hivatalos felfogás megengedhetőnek tartja, hogy nemességgel egybekötött idegen hangzású szavak változatlanul maradjanak és magyar nevekeknek tekintessenek. Az Országos Levéltár adatai szerint egyébként K. Gergely, András, Miklós és Mátyás, mint társzserzők Tóth Mihály főszerszövel együtt 1630 május 10-én kaptak címeres nemeslevelet, amelyet Szabolcs megyében hirdettek ki. Az egyik adat szerint a megye levéltárában, másik adat szerint K. Miklós kemecsei főbírtokos tulajdonában van a nemeslevél. Az 1754. évi országos nemesi összeírás alkalmával Szabolcs vármegyében K. Gáspár, Ferenc, János, István és Miklós vétettek lajstromba. — Másik család: K. Péter és István 1659 szeptember 2-án kapott nemeslevelet, ezt is Szabolcsban hirdették ki. A család utóbb Abaúj-Torna megyében szerepelt. — Találkozunk a család nevével Borsod megyében is, ahol K. Gergely, István, Mihály (kettő is), János és Mátyás vétettek lajstromba az 1754. évi összeírás során. A genealogiai irodalom (Borovszky Samu: Borsod vármegye története, Budapest 1906.) arról is tud, hogy 1655 március 8-án K. Mihály kapott nemességet, ezt Borsod megyében hirdették ki. Ez lenne talán a borsódi család.

Jégvirág. Nincs tartalékpéldányunk, nem küldhetünk. Kérésére a lekszikon-rovatban kap választ.

S. S. őrm., Hévízszentandrás. Vagy rossz tréfát csinált az illető, vagy nem normális ember. Eljárásra egyik eset sem alkalmas.

Rádiót

kizárólag a

Rádionova

cégnél vegyünk, IV., Váci-u. 27-29. (Piarista-palota), ahol minden **márkás gyári készülék** kapható **Előnyös csereakciók!**

Használjunk **Schmoll Pastát** Magyar gyárlmány

NE FELEJTSE EL ELOLVASNI A
BORÍTÓLAP HÁTSÓ OLDALÁN A

REMINGTON

írógép hirdetést!

REFORM RUHÁZATI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VI., VILMOS CSÁSZAR-ÚT 5 SZÁM
TELEFON: Aut. 130.86 és 132.86.

Örömmel adjuk tudtára i 1. vevőinknek, hogy tavaszi beszerzéseinket befejeztük és rendkívül dús választékú áru-készleteinkből igen olcsó árak mellett áll módunkban a legkényesebb igényeket is kielégíteni.

Kedvezményes fizetési feltételeinket továbbra is érvényben tartjuk!

Mintálkkal és meglepetései küldeményekkel szívesen szolgálunk! — Posta megrendeléseket aznap elintéztünk!

Hóvirág 3. 1. Nagyon is idegen hangzású és idegen hangzásában sem a legszerencsésebb. Hogy köteles-e a nevét megváltoztatni? Persze, hogy igen. De miért kellene magyar embert arra kényszeríteni, hogy a nevében is magyar legyen? Mindenki megteszi ezt önszántából és jószívvel. 2. A gyermek hat éves koráig követi a szülő vallását akkor is, ha közben az apa pl. más vallásra tér át, vagy ha az örökbefogadó szülőnek más a vallása. mint ami eredetileg a gyermeké. Ezen a koron túl már csak a 17. életév után van rá lehetőség, hogy a gyermek vallása megváltozzék, de akkor már maga a gyermek választ.

Százados. 1. Egyik közelebbi számban adunk választ. 2. A család horvát származású: Czoborczról (Varasd megye). Innen származott át Vas és Veszprém megyébe, ahol nemesi bizonyítványt nyertek 1751 március 29-én, Zala megyében pedig 1752 április 30-án kaptak nemesi bizonyítványt. A család egyik tagja 1816-ban Heves megyében is kihirdette a nemességét, sőt 1763 és 1764-ben Vas megyében Ferenc és István nemessége legfelsőbb helyen is elismertetett (L.R. XLVI.—457. lapoldal és XLVII.—28. lapoldal). A név végén a „ts” a régies írásmód s ha 100 évre visszamenő anyakönyvi kivonatokkal vagy egyéb okiratokkal igazolható, hogy elődei így írták a nevet, akkor a belügyminiszter úr ebben az alakban is engedélyezi. — A nemesi idegen hangzású nevek megváltoztatásával kapcsolatban utalunk mai számunkban „Kemény” jellegre küldött üzenetünkre. Természetes, hogy ha a név változtatás megtörténik, a név a nemességet megtartja s a nemesi előnév is használható. Egyébként a legújabb gyakorlat mellett nem látjuk semmi akadályt annak, hogy a tervezett nevet a belügyminiszter úr engedélyezze, azonban a „thy” végződést nem adja meg. De nem is látnók sok értelmét a „h”-hoz való ragaszkodásnak, mikor a név jellege, hangzása nem kívánja meg azt, sőt anélkül jobb is, mint azza”. Megjegyezzük, hogy a tervezett nevet — „h” nélkül — a nemesség bizonyítása nélkül, illetve attól függetlenül is engedélyezik.

Sárrét. Irjon levelet a Hadtörténelmi Levéltárnak (Budapest, Vár, Bécsikapu-tér 4. szám). Ilyen adatkutatásra nem lehet időt szakítanunk.

Népszerű. 1. Nagyon igaza volt a tisztelhetes nevének, mi is aláírjuk: a csendőr ne nagyzoljon. Egy időben járványszerűen terjedt el a divat, hogy az emberek elkezdtek ráncigálni a kezükről a kesztyűt kézfogás előtt s a másinak mindig türelmesen meg kellett várnia a levegőben tartott tenyerét, amíg a „jómódorú”-nak végre sikerült kibújni a kesztyűből. Ilyen túlhajtott dolgok Pesten teremnek, de ott is csak jampeckörökben s aztán átveszik a jóhiszeműek is — néhányan. A szilárd izlésű és komoly közönségen azonban mindig hajótörést szenvednek ezek a nyakatekert finomkodások. 2. A világ minden civilizált társadalmában a férfi köszön előre a nőnek. Mondják, hogy angol feministák előre ráköszönnek a „gyengébb” nemre, a férfire, de öszintén szólva, bennünket nem érdekel ez a probléma. 3. Rettenetes nevek. Még a legutolsónál talán megmaradhat, mert az olyan szerencsés embert, akinek csak az önéhez hasonló gondjai-bajai vannak a mai világban, tényleg csak „Szerencsés”-nek lehet elkeresztelni, ha nevet változtat. Nézz meg Hollódy alezredes úr névjegyzékét, talál abban szebbnél-szebb magyar nevet tömegesen.

D. tórn., E. csendőr, Mezőkovácsháza. Olvassák el legutóbbi számunkban „Új előfizetőinkhez” jellegre küldött üzenetünket.

Rezeda. 1. Ha özvegy az ara, akkor is nyugodtan beadhatja majd a nősülési kérvényét. Hogy pedig az arák hány évesek, azzal az előjáróknak nem törődnek. Megnyugtattuk azonban, hogy az említett életkor még annak idején is egészen fiatal lesz. 2. Ha szeretik egymást, akárki ellenzése is hiábavaló volna. Még kell szépen magyarázni az öregembernek,

hogy ez az élet sora, ezt neki is be kell látnia. Ha pedig nem látja be, akkor intézzék a sorsukat tőle függetlenül. Ha egyébként is minden úgy van, mint a levele végén írja, csak tartanak ki egymás mellett bizakodással és türelemmel. Mi mindenesetre egy kissé korainak látjuk a házassági ígéretet, hat év hosszú idő.

Tarnalelesz. Próbáljon illetőségi bizonyítványt szerezni Eger várostól. Ha nem adják meg, akkor visszahonosítást kell kérnie. Azt hisszük azonban, hogy az igényjogosultsági igazolványt anélkül is megkaphatja.

Győzelem. Megszakítása 2 hónap. A beszámítást kegyelmi úton, de csak nyugdíjaztatása során kérheti. A kérvényhez minden olyan bizonyítékot csatolni kell, amely igazolja, hogy saját hibáján kívül keletkezett a megszakítás. Mindez azonban remélhetőleg hamarosan tárgyalanná válik önére nézve is, mert az új nyugdíjtörvény-tervezet a csendőrlégénységet a katonai nyugdíjszabályok alá vonja. Ha ebből törvény lesz, akkor a megelőző szolgálat a megszakításra való tekintet nélkül beleszámít majd a nyugdíj időbe.

Ít a tél. Nem tudunk ilyen rendelkezésről.

T. I. tórn., Szil. 1. és 3. kérdéseire lekszikon-választ fog kapni. 2. Ezen az sem változtatna, ha a laktanyában töltött napgiphenő idejére is felszámíthatná a vezénylési pótdíjat, mert ahol nincs mit vásárolni, ott akár Dárius is éhen halna. Minden valamirevaló közzgazdálkodásban talál a járőr ennivalót magának, ha éjjélkor vonul is be a szolgálatból. A Cs—20. utasítás ugyan csak esti 9, illetve nyáron 10 óráig írja elő, hogy vacsorát fenn kell tartani, de élelmes és gondos gazdálkodás ezen az időn túl is megtalálja a módját annak, hogy a későbbben bevonulók se fektüdjenek le éhesen. Egyszóval nem a vezénylési pótdíjban, hanem otthon kell keresni a hibát, ha éhen maradnak.

O. J. 1. A saját kérelem alapján elrendelt áthelyezések után költségtérítésre senkinek sincs igényjogosultsága. 2. Kérheti. A két kerületi parancsnokság kölcsönös egyetértéssel dönt. Feljebb nem viheti az ügyet.

Pro domo. Mi már megírtuk ebben a kérdésben a véleményünket és pedig azt, hogy a csendőrsők közzgazdálkodásai semmivel sem különböznek a magánháztartásoktól, méltánytalan tehát, hogy tőlük hűsforgalmi adóvaltságot követelnek. Mindegy, hogy a levágásra került állatot az őrs maga nevelte vagy vette-e, a fontos az, hogy anit három-négy ember megesszik, az nem „közfogyasztás”. Az erre vonatkozó rendelet egyébként elég homályos, a rendezése folyamatban van. Egészen más pl. egy nagy létszámú tanalosztály, ott már inkább beszélhetünk esetleg közfogyasztásról. Addig azonban, amíg a rendelet a mostani formájában életben van, a hűsfogyasztási adóvaltságot az őrsnek is meg kell fizetnie, ha kéri valaki. Az adókötelezettség szempontjából a „saját tenyésztésű” és a „csendőrlégénység által nevelt” állatok között nincs különbség, mind a kettő ugyanazt jelenti.

Sátoros innep. Olvassa el az 1931. évi 20. számunk 562. oldalán a 122. számú lekszikonválaszt.

Kéziratok.

F. B. tórn. Zákány. Az orwadászak üldözése terén kifejtett tevékenysége dicséretet érdemel. A leírt két esetben is igen helyesen és kötelességszerűen járt el, de az esetekben magukban nincs olyan különös tanulság, amiért azokat közlőnk lehetne. Működését azonban csak folytassa az eddigi buzgalommal, bizonyára meglesz érte a jutalma az előjárók elismerésében.

B. J. szds, Magyaróvár. Ünni fog. Kérünk máskor jelezget.

Benevolus. A Csendőrségi Lapokban mindenki szabadon kifejezést adhat nézetének, véleményének akkor is, ha az szol-

A ruhaszövet minősége bizalom dolga.

Egyedül csak a szövetség előállító posztógyára képes tényleges garanciát nyújtani arra, hogy valóban nemes tisztaságú szövetet szállít: csak a ruha, hogy a szövetség belüli művelet értékes vannak. A lerakás minőségei tekintve árakban is csak az előkezelő minden kezeltől drágábbat nem lehet, a posztógyártól közvetlen történő vásárlás nyújt igaz előnyök. Posztógyárunk állandó szerződése alapján a m. kir. csendőrségünk pedig a m. kir. csendőrség részéről — évek óta egyedülállóan — ismételten okirattal a fennsorolt részéről állandó szerződéses felruházója. Tekintse meg őrsére küldött miniatúrákat. Kíváncsára más miniatúrákat is díjmentesen küldünk és kedvező fizetési módokat adunk.

TRUNKHAIN

Posztógyár és Ruhagyár Rt. Magyarországi kizárólagos leendő egyetlen posztógyára. Budapest, I. Lenke-út 117. Ötvenben 1922 óta 30 000 miniatúrával.

galati ügyre vonatkozik. Sőt: a lap egyik főcélja, hogy az ilyen nyilvános és az ügy érdemére mindig csak hasznos eszmecsere lehetősége legyen. A szerkesztőség feladata arra vigyázni, hogy az ilyen eszmecsere el ne fajuljon a fegyelem és a jószlés korlátaian is belül maradjon. Ha a lapban megjelent közleménnyel valaki nem ért egyet, nyugodtan válaszolhat rá. tekintet nélkül az esetleges rendfokozati különbségre, mindössze a hangot kell eltávolítani. Ezt senki sem veheti, de nem is veszi rossz néven, elvégre ha valaki a nyilvánosság elé lép, nemcsak elismeréssel kell számolnia, hanem bírálattal is. Ami pedig a szolgálati ügyekkel való foglalkozást illeti, azért „szaklap” a Csendőrségi Lapok, hogy szakkérdésekkel foglalkozzék. Egy ügyes cikkben mindent jobban, fesztelenebbül lehet meg tárgyalni, mint a merev formákhoz kötött hivatalos javaslatokban, de a szakkikkel általános érdeklődést is keltünk a testület olyan közérdekű kérdéseiről, amelyek mindnyájunkat foglalkoztatnak.

Karád. Nem felel meg. Egyszerű eset. Tanulástól legfeljebb az első járőr tehetetlensége nyújthatna.

B. J. II. Kivonatossan közölni fogjuk.

K. J., Győrszentmárton. Kivonatossan közölni fogjuk, de írja meg levélben pontosan, hogy az elsőrendű gyanúsított: milyen eszközzel, milyen módon nyitotta és csukta a magtár lakatját? Azt is határozza meg közelebbről, hogy mit ért „Patent”-lakat alatt?

Zágon. Nagyon együgyű ember lehet az, akit az Ön által írt módon meg lehet csalni, elvégre, akinek lóva vagy szarvasmarhája van — s többnyire saját nevelésű —, az csak tudja, hogy a marhája egészséges-e vagy sem. Ha bizonyos benne, hogy az állata egészséges, akkor süghat a csalo a fülébe, amit akar, úgysem hiszi el neki. Ha pedig csak úgy első szóra elhiszi és az állatot féláron odaadja, akkor a szellemi képessége olyan csekély, hogy a csendőr sem segíthet rajta. A másik eset pedig, hogy idegen névre fratja a marhalevelet, közönséges csalás, de mulasztása a járlatkezelőnek is, hogy alapos személyi igazolás nélkül, csak egyszerű bementásra írja át a járlatot. Lehet, hogy előfordultak ilyen esetek, de hogy annyira el volnának terjedve, mint Ön írja, kétféle hiszünk. Nem közölhet.

Váz Kissé átalakítva közölni fogjuk, a kérdéssel egyébként vezércikkben is több ízben foglalkoztunk, de persze csak a téma kényességének megfelelő óvatossággal. Ugyanebből az okból kell ezt a közleményt is kissé átszűrni.

H. J. th. Tevel. Ilyen, sőt még sokkal különb viszontagságokon is, mint aminőket Ön leír, a testületnek nagyon sok tagja ment át abban az időben. Aztán meg, amit csinált, meg lehetőségen kevés, a leírás túlnyomó részét a szokás tölti be,

azt pedig nem igen lehet érdemként felfogni. Ami pedig az illető őrsparancsnok viselkedését illeti, arról jobb hallgatni. Nem közölhető.

Tekintély. Zavaros írás, a végén maga sem tudja, mit akar mondani voltaképpen. A négy középiskoláról szóló eszmecsere lezárta, semmi értelme, hogy most újra elkezdjük, pláne így, hogy semmi újat nem tud róla mondani. Annak a bizonyos „kistisztviselőnek” pedig, aki a csendőrt egyszerű származása és csak elemi képzettsége miatt lenézi, azt üzenjük, hogy látatlanban eléje álltunk legalább ezer csendőrt, akiknek a lábanyomába se léphetne, dacára a nagy tudománynak, amit a négy középiskolában megszerzett.

Még élek. Lehet, hogy alkalomadtán átdolgozva felhasználjuk.

Vissza-vissza. Egyáltalán nem aktuális elmefuttatás. Szilveszter rég elmúlt, ahhoz pedig nem elég jó, hogy eltegyük az ideire.

A kés. Közönséges vasárnapi falusi verekedés, nincs mit írni róla.

K. S. G., Adony. Nem elég csattanóság.

Téli időszak. 1. B. Az első átdolgozva közölni fogjuk, a másik nem elég jó.

A. T., Tükröspuszta. Az alapgondolata nem rossz, a vers azonban nem sikerült. Sajnálattalunkra nem közölhetjük.

Argentina. Dehogy is alkalmas. Borzalmasan rossz.

Rezi. A kérdést egyelőre lezártuk, de ha nem tettük volna is, az Ön által leírt eset nem alkalmas példa a csendőr szavahihetőségének bizonyítására. Itt egyszerűen arról van szó, hogy a községi bíró menteni akarta a hegybirtót, míg Ön a nyomozást ellene kötelességszerűen iefolytatta, ami természetes is. Arról Ön sem szól a leírásban, hogy a községi bíró által előadott és az Ön tényvázlatában foglalt tényállás között különbség lett volna és hogy a bíróság a községi előjáróság állításával szemben miért adott Önnek igazat. Nem közölhető.

Külföldi. Jó téma, jól megírva. Szívesen közöljük.

K. K. th. Szeged. Kézirata elkészett, mert — mint láthatta — ugyanezt a nyomozást egy bajtársa már beküldötte.

Régi vár. Túlhosszú lére van eresztve. A lényegyet tíz sorban el lehetne mondani. Nem alkalmas a közlésre.

Drávamenti 25. Kivonatossan közölni fogjuk.

Revízió. Túlságosan szimpla, hétköznapi történet, semmi tanulástól nem foglal magában. Nem közölhetjük.

R. M. cs. Gomba. Figyelmesen átolvastuk a beküldött összes írásait. Ügyesen forgatja a tollat, vannak egészen sikeres gondolatai és mondatai, de emmél több értéket nem tudunk bennük felfedezni. Versei nem annyira jók, hogy közölnünk lehetne valamelyiket; prózáit talán tudni fog írni, de ahhoz is nagyon sok és szorgalmas stílusgyakorlatra van még szüksége. Ne akarjon nagyon virágos nyelven írni, mert mesterkélt. Minél természetesebb az írás, annál szebb.

A szerkesztésért és kiadásért felelős:
PINCZÉS ZOLTÁN őrnagy.

Stádium Sajtóvállalat Részvénytársaság, Budapest, VI., Rózsau. 111. — Felelős üzemezető: Győry Aladár.

Csendőrségi szállító!

Khaki posztó, Loden, szintartó gyapju, a legerősebb strapára, méterje — — — — — 15.— P
Ugyanaz „Herkules Loden” minőségben — — — — — 17.—
Khaki kamgarn, szintartó, tiszta gyapju — — — — — 18.—
Ugyanaz extra finomban — — — — — 22.——25.—
Csendőrlap-toll, valódi kakastoll, csak dupla, dus kivitelben van raktáron. tollforgóikkal együtt 7.60

a 41 év óta fennálló és a csendőrségnél elismert

MÁRER

EGYENRUHÁZATI INTÉZETÉBEN

Budapest, VIII., Baross-tér 9, a Keleti p. u. érk. oldalán
Telefonszám: József 321—78

Egyenruhák külön mérték után 3—6 havi bétetre.

Egyenruha-szabóságom és sapskámhelyem a helyszínen személyes szakképzett vezetésem mellett működik.

Megjelent az új nagy képes, 112 oldal terjedelmű **foto optikai és rádióárjegyzékünk**
Kérje ingyen és bérmentve

Hatschek és Farkas

fényképészeti, optikai és rádiószaküzlet
Budapest
IV. Mátyás-körút 28. Gentőczy-u. sarok
VI. Andrássy-út 31. VII. Rákóczi-út 80